

ISSN: 2687-4830

Editors:
Galip ÖNER - Ceren KARADENİZ

Vol. 3, November 2021

Journal of International Museum Education

Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi

JIMuseumED

Editörler

Galip Öner, Erciyes Üniversitesi
Ceren Karadeniz, Ankara Üniversitesi

Yardımcı Editör

Servet Üztemur, Gaziantep Üniversitesi

Uluslararası Alan Editörleri

Antoniette Guglielmo, Claremont Graduate Univ.
Jong-Ho Choe, Korea National Univ. of Culture Heritage

Yayın Kurulu

Ann ROWSON LOVE - Florida State University - ABD
Ayşe ÇAKIR İLHAN - Ankara Üniversitesi
Ayşe OKVURAN - Ankara Üniversitesi
Ayşem YANAR - Ankara Üniversitesi
Bahri ATA - Gazi Üniversitesi
Billur TEKKÖK KARAÖZ - Başkent Üniversitesi
Colette DUFRESNE TASSÉ-Univ. de Montréal - Kanada
Christine BARON - Columbia University - ABD
David ANDERSON - British Columbia Univ. - Kanada
Didem İŞLEK - Yakın Doğu Üniversitesi - KKTC
Evrım ÖLÇER ÖZÜNEL - Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Fethiye ERBAY - İstanbul Üniversitesi
Jesus Pedro LORENTE-Univ. of Saragossa- İspanya
Jolanta KRUK - University of Lower Silesia - Polonya
Kadriye TEZCAN AKMEHMET - Yıldız Teknik Univ.
Levent MERCİN - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Mustafa ÖZTÜRK - Erciyes Üniversitesi
Müge ARTAR - Ankara Üniversitesi
Neval AKÇA BERK - Çukurova Üniversitesi
Ömer ADIGÜZEL - Ankara Üniversitesi
Patricia VILLENEUVE - Florida State Univ. - ABD
Serap BUYURGAN - Başkent Üniversitesi
Şule EGÜZ - İnönü Üniversitesi
Therese QUINN - University of Illinois - ABD
Zekiye ÇILDIR GÖKASLAN - Artvin Çoruh Üniversitesi

Editors

Galip Öner, Erciyes University
Ceren Karadeniz, Ankara University

Associate Editor

Servet Üztemur, Gaziantep University

International Field Editors

Antoniette Guglielmo, Claremont Graduate Univ.
Jong-Ho Choe, Korea National Univ. of Culture Heritage

Editorial Board

Ann ROWSON LOVE - Florida State University - **USA**
Ayşe ÇAKIR İLHAN - Ankara University – Turkey
Ayşe OKVURAN - Ankara University – Turkey
Ayşem YANAR - Ankara University – Turkey
Bahri ATA - Gazi University – Turkey
Billur TEKKÖK KARAÖZ - Başkent University – Turkey
Colette DUFRESNE TASSÉ-Univ. de Montréal-**Canada**
Christine BARON - Columbia University - **USA**
David ANDERSON - Univ. of British Columbia- **Canada**
Didem İŞLEK – Near East University - **KKTC**
Evrım ÖLÇER ÖZÜNEL - Hacı Bayram Veli Univ. – Tur.
Fethiye ERBAY - İstanbul University – Turkey
Jesus Pedro LORENTE-University of Saragossa- **Spain**
Jolanta KRUK - University of Lower Silesia - **Poland**
Kadriye TEZCAN AKMEHMET- Yıldız Teknik Univ. -Tur
Levent MERCİN - Kütahya Dumlupınar Univ. – Turkey
Mustafa ÖZTÜRK - Erciyes University – Turkey
Müge ARTAR - Ankara University – Turkey
Neval AKÇA BERK - Çukurova University – Turkey
Ömer ADIGÜZEL - Ankara University – Turkey
Patricia VILLENEUVE - Florida State University - **USA**
Serap BUYURGAN - Başkent University – Turkey
Şule EGÜZ - İnönü University – Turkey
Therese QUINN - University of Illinois - **USA**
Zekiye ÇILDIR GÖKASLAN - Artvin Çoruh Univ. – Tur.

Derginin Künyesi / The Journal Information

Yayıncı ve Derginin Sahibi / *Publisher and Owner:*

Yayın Dili / *Language of publication:*

Yayın Periyodu / *Publication frequency:*

Yayın Türü / *Type of publication:*

Yazışma adresi / *Correspondence address:*

Telefon / *Phone:*

Web Sitesi / *Webpage:*

E-Posta / *E-mail:*

Kapak / *Cover:*

Galip Öner

Türkçe ve İngilizce / *Turkish and English*

Yılda bir sayı (Kasım) / *Annually (November)*

Sürelî, Hakemli / *Periodical, Peer-reviewed*

Erciyes University Faculty of Education, B-Block,
Floor: 1, No: B-106, Kayseri / TURKEY

+90 352 207 66 66 / 37074

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jimuseumed>

jimuseumed@gmail.com / galiponer@erciyes.edu.tr

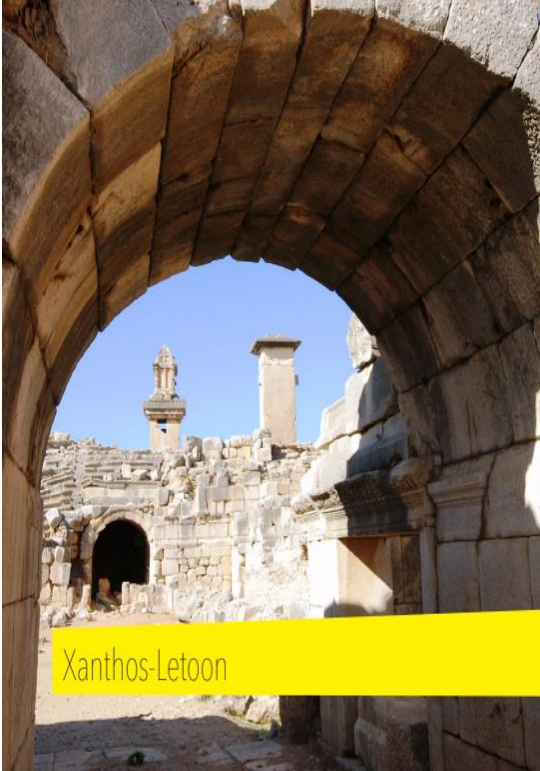
Göbekli Tepe Archaeological Site

Dizinler & Veritabanları / Abstracted & Indexed

Xanthos-Letoon Ancient Cities

Xanthos-Letoon

Xanthos, which was the capital of Lycians dating back to 3000s BC, is known to be the largest administrative centre of Lycia during antiquity. Letoon, which was inscribed on the World Heritage List together with Xanthos in 1988, was one of the most prominent religious centres in antiquity. The archaeological values of Xanthos and Letoon make them very important parts of world heritage. The sites are about 4 km apart and they include the stone inscriptions on which the longest and the most important scripts in Lycian language are written.

Xanthos is the place where Sarpedon lived. Sarpedon encouraged Prince Hector during the Trojan War by writing a poem to him. The Theater of Xanthos with 2200-person capacity was built in the Hellenistic Period and renovated in the Roman Period. The stage building, which constitutes an entirety with its vault entrances, semi-circle orchestra and the theatron, bears the qualities of the Roman Period. The square open area surrounded with porches on all sides to the north of the theater is the Roman Agora.

The sanctuary of Letoon was discovered in 1840. There are a 36-row theatre, a basilica, inscription tablets, three temples, a round portico attached to the cult building of the empire and an L shaped stoa. Letoon's twins, Apollo and Artemis, were deities, and were honoured, like their mother, with a temple each. The largest temple is the Leto Temple built on the west side in peripteros style.

Bu Sayının Hakemleri / Refereed List of Volume 3

Antoniette (Toni) GUGLIELMO – Claremont Graduate University

İlker DERE – Necmettin Erbakan University

Ayşe OKVURAN - Ankara University

Mustafa DOLMAZ - General Directorate of Security

Ayşem YANAR (2) – Ankara University

Neval AKÇA BERK – Çukurova University

Billur TEKKÖK KARAÖZ – Başkent University

Sümevra AKKAYA – İnönü University

Didem İŞLEK (1) – Near East University

Therese QUINN – University of Illinois

Dilek KARAAZİZ ŞENER – Hacettepe University

Yusuf İNEL - Uşak University

Gülten YILDIRIM – Pamukkale University

Bu Sayının Alan Editörü / Field Editor of This Issue

Antoniette (Toni) GUGLIELMO - Claremont Graduate University / USA

İçindekiler / Table of Contents

Editörden / from the Editor	Galip ÖNER Uluslararasılaşma.. <i>Internationalization..</i>	iv-vi
Araştırma Makalesi / Research Article	Pınar TAĞRİKULU & Cevdet YILMAZ Öğrencilerin Meslek Seçimi ve Planlamalarında Müze ile Eğitimin Rolü ve Önemi <i>The Role and Importance of Education with Museum in Students' Choice of Profession and Career Planning</i>	1-19
	Hüseyin ULUS İletişim ve Pazarlama Bağlamında Müzeler Üzerine Bir İnceleme <i>A Review of Museums in the Context of Communication and Marketing</i>	20-39
	Servet ÜZTEMUR, Seda AKIN & Fatih KAPLANTAŞ Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Müzeler ve Tarihi Mekânlar: Bir Doküman Analizi <i>Museums and Historical Places in Social Studies Textbooks: A Document Analysis</i>	40-55
	Berivan EKİNCİ Covid-19 Salgını Sürecinde Çevrimiçi Gerçekleştirilen Müze Eğitimi ve Uygulamaları Dersindeki Öğrenci Ürünlerinin İncelenmesi <i>A Review of Student's Products for Museum Studies and Practices Classes Held Online During the Covid-19 Pandemic</i>	56-73
	Genç Osman İLHAN, Ahmet TOKMAK & Veysi AKTAŞ Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sanal Müze Deneyimleri <i>Virtual Museum Experiences of Social Studies Teacher Candidates</i>	74-93

JIMuseumED

from the Editor

Internationalization...

Dear researchers and readers, we are pleased to present the 2021 issue (Volume: 3) of JIMuseumED. I would like to share with you some developments about JIMuseumED in the last year. Since this issue of our journal, DOI numbers have been assigned to all studies ([Crossref](#)). New field experts from Canada and Spain have joined our editorial board to increase the quality and internationalization of our journal. In addition, as of 2021, with the introduction of candidate studies from different countries to our journal, International Field Editors were needed. In this context, Antoniette (Toni) GUGLIELMO from Claremont Graduate University for studies from North America and Western Europe, and Jong-Ho CHOE from Korea National University for Cultural Heritage for studies from East Asia joined us as field editors. I would like to thank our international editors for their contributions. In the future, field editors will be determined for Africa, South America, and Asia-Pacific regions.

JIMuseumED started to be indexed in the *European Reference Index for the Humanities (ERIH PLUS)*, one of the important indexes, as of 22.02.2021. In addition, our journal was included in the ICI Journals Master List with its 2019 and 2020 issues. Within the scope of internationalization activities, JIMuseumED's web page has been accessed ([link](#)) from 105 different countries, and as a result of these accesses, our journal has reached a download number of nearly 10 thousand.

For the 2021 issue of JIMuseumED, 8 studies have reached our journal and we have included 5 research articles that passed the evaluation process from these studies. These studies are as follows: *"The Role and Importance of Education with Museum in Students' Choice of Profession and Career Planning"*; *"A Review of Museums in the Context of Communication and Marketing"*; *"Museums and Historical Places in Social Studies Textbooks: A Document Analysis"*; *"A Review of Student's Products for Museum Studies and Practices Classes Held Online During the Covid-19 Pandemic"* and *"Virtual Museum Experiences of Social Studies Teacher Candidates"*. We would like to thank all our researchers who contributed their studies to this issue of our journal.

Another thanks are to our referees, who sacrifice their time and make voluntary contributions to science, thanks to them, we can offer you more qualified studies. Finally, we are grateful to the editor and editorial board of our journal for their support. With the hope that 2022 will bring beauty to our world...

Galip ÖNER

Editor

JIMuseumED

Editörden
from the Editor

Uluslararasılaşma...

Kıymetli araştırmacılar ve okurlar, JIMuseumED'in 2021 sayısını (Cilt: 3) sizlere sunmaktan mutluluk duyuyoruz. Önceki yıllarda olduğu gibi JIMuseumED ile ilgili son bir yıl içerisinde gerçekleştirilen bazı gelişmeleri sizinle paylaşmak isteriz. Dergimiz ikinci sayısının yayınlanmasını takiben yapılan DOI numarası başvurusu olumlu sonuçlanmış ve bu sayımızdan itibaren tüm çalışmalara DOI numarası verilmeye başlanmıştır ([Crossref](#)). Dergimizin niteliğini artırmak ve uluslararasılaşması için yayın kurulumuza Kanada ve İspanya'dan yeni alan uzmanları katılmıştır. Ayrıca 2021 yılı itibariyle dergimize ABD ve Polonya'dan iki aday çalışmanın gelmesiyle birlikte Uluslararası Alan Editörleri'ne ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'dan gelen çalışmalar için Claremont Graduate Üniveristes'i'nden Antoniette (Toni) GUGLIELMO, Doğu Asya'dan gelen çalışmalar için Kültürel Miras Kore Ulusal Üniversitesi'nden Jong-Ho CHOE alan editörleri olarak aramıza katılmışlardır.

Uluslararası alan editörlerimize katkıları için teşekkürlerimizi sunarız. Nitekim ABD menşei bir aday çalışmanın sürecini Toni GUGLIELMO yürütmüştür. İlerleyen süreçte Afrika, Güney Amerika ve Asya-Pasifik bölgeleri için de alan editörleri belirlenecektir.

Dergimizin uluslararası görünürlüğünü artırmak amacıyla çeşitli dizinlere başvurularımız devam etmiş ve bu kapsamda JIMuseumED 22.02.2021 tarihi itibariyle *European Reference Index for the Humanities*'te (ERIH PLUS) dizinlenmeye başlamıştır. Ayrıca dergimiz 2019 ve 2020 sayılarıyla ICI Journals Master List'te de yer almıştır. Uluslararasılaşma faaliyetleri kapsamında JIMuseumED'in web sayfasına 105 farklı ülkeden erişilmiş ([link](#)) bu erişimler neticesinde dergimiz 10 bin'e yakın bir indirilme sayısına ulaşmıştır.

JIMuseumED'in 2021 sayısı için dergimize 8 adet çalışma ulaşılmış ve bu çalışmalardan değerlendirme sürecini geçen 5 araştırma makalesine bu sayımızda yer veriyoruz. Bu çalışmalardan ilki Pınar Tağrikulu ve Cevdet Yılmaz'a ait "Öğrencilerin Meslek Seçimi ve Kariyer Planlamalarında Müze ile Eğitimin Rolü ve Önemi" adlı çalışmadır. Çalışmada Almanya'da bulunan Museum Mensch und Natur isimli bir müze özelinde kademeler arası geçişlerde öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun olarak yönlendirilmesi için ne gibi çalışmalar yapıldığını ve bunun Türkiye'de uygulanabilirliği incelenmiştir. Diğer bir çalışma ise Hüseyin Ulus'un "İletişim ve Pazarlama Bağlamında Müzeler Üzerine Bir İnceleme" adlı çalışmasıdır. Ulus çalışmasında

Washington Ulusal Sanat Galerisi ile Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi'nin iletişim ve pazarlama anlamında sunduğu hizmetleri incelenmiştir. Dergimizin üçüncü çalışması Servet Üztemur, Seda Akın ve Fatih Kaplantaş'ın ortak yazarlığındaki *"Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Müzeler ve Tarihi Mekânlar: Bir Doküman Analizi"* adlı çalışmadır. Çalışmada sosyal bilgiler ders kitaplarında müze ve tarihi mekânlara ne sıklıkla ve ne şekilde yer verildiği incelenmiştir. Bir diğer çalışma ise Berivan Ekinci'nin *"Covid-19 Salgını Sürecinde Çevrimiçi Gerçekleştirilen Müze Eğitimi ve Uygulamaları Dersindeki Öğrenci Ürünlerinin İncelenmesi"* isimli çalışmasıdır. İkinci çalışmada resim-iş öğretmenliği programında yer alan Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersini alan öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde hazırladıkları ürünleri incelemiştir. Dergimizin son çalışması ise Genç Osman İlhan, Ahmet Tokmak ve Veysi Aktaş'ın ortak yazarlığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sanal müze deneyimlerinin incelendiği *"Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sanal Müze Deneyimleri"* adlı çalışmadır. Dergimizin bu sayısına çalışmalarıyla katkıda bulunan tüm araştırmacılarımıza teşekkür ederiz.

Bir diğer teşekkür ise zamanlarından fedakârlık yaparak bilime gönüllü katkılar sunan hakemlerimize, onlar sayesinde sizlere daha nitelikli çalışmalar sunabiliyoruz. Son olarak dergimizin editör ve yayın kuruluna da destekleri için minnettarız. 2022'nin dünyamıza güzellikler getirmesi temennisiyle...

Galip ÖNER

Editör

The Role and Importance of Education with Museum in Students' Choice of Profession and Career Planning*

Pınar TAĞRIKULU

Cevdet YILMAZ

Ondokuz Mayıs University, Turkey

ABSTRACT

In order to educate individuals who can look at the future with hope and who are happy with their job, innovations have been carried out in the education system and many attempts have been made for this purpose. These attempts are aimed at enabling students to manage the process of preparing for the future in the healthiest way and therefore to do the profession they want at the end of this process. For this purpose, the need to find out students' interests and talents and direct them to departments suitable for these interests and talents has stood out. In Germany, which is one of the countries with this system, an activity for this is carried out in a museum called Museum Mensch und Natur. With a technical trip to this museum, the opportunities offered to students in the museum to discover their interests and talents and also to help teachers to find out students' interests and talents have been observed closely. It is important to bring students together with visuals and models of different professions in an environment and to enable them to make observations and examinations so that they can have awareness and motivation about the profession they want to have in the future. Case study design was used in the present study which examines how such a system can be built in our country. Museums like Museum Mensch und Natur can be built in each city in our country and thus by visiting these museums, students can be motivated for the profession they want to have in the future, rather than being curious about it. It is thought that with the establishment of such a system in our country, students can benefit effectively from museums in terms of discovering their interests and talents.

Keywords: Museums, science centres, job education, career choice

Type: Research

Article History

Received: 25.12.2020

Accepted: 25.02.2021

Published: 12.03.2021

Corresponding Author:

Pınar TAĞRIKULU

SCREENED BY

 iThenticate®
Professional Plagiarism Prevention

Xanthos-Letoon Ancient Cities /
Antalya-Muğla

Suggested Citation

Tagrikulu, P. & Yılmaz, C. (2021). The role and importance of education with museum in students' choice of profession and career planning, *Journal of International Museum Education*, 3(1), 1-19. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.846747>

About The Authors

Pınar Tağrikulu, She has been working as a Research Assistant at Samsun Ondokuz Mayıs University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education since 2014. She is still continuing her PhD education at Giresun University. She has studies on Outdoor Education, Media Literacy and Values Education. E-mail: pinar.tagrikulu@omu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5221-6888>

Cevdet Yılmaz, He has been working as a lecturer at Ondokuz Mayıs University since 1988. He teaches Human and Economic Geography lessons (population, settlement, economic activities, rural development, tourism and migration) at the Faculty of Science and Literature, teaches Geography Education at the Faculty of Education, works on outdoor education and Geography Education. E-mail: cylmaz@omu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0430-619X>

*A part of this study was presented as an oral presentation in International Learning Teaching and Educational Research Congress-ILTER organized by Amasya University on 6-8 September 2018.

Öğrencilerin Meslek Seçimi ve Kariyer Planlamalarında Müze ile Eğitimin Rolü ve Önemi*

Pınar TAĞRIKULU

Cevdet YILMAZ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye

ÖZ

Dünden bugüne geleceğe umutla bakan, yaptığı işten mutluluk duyan bireylerin yetiştirilebilmesi için eğitim sisteminde yenilikler yapılmaya çalışılmış ve bunun için pek çok girişimde bulunulmuştur. Bu girişimler, öğrencilerin geleceğe hazırlık sürecini en sağlıklı şekilde yönetebilmeleri dolayısıyla süreç sonunda istedikleri mesleği yapabilmelerine yöneliktir. Bu amaçla öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin keşfedilmesi, bu ilgi ve yeteneğe uygun bölümlere yönlendirilmesi gerekliliği göze çarpmaktadır. Bu sisteme sahip ülkelerden biri olan Almanya'da Museum Mensch und Natur isimli bir müzede buna yönelik bir faaliyet gerçekleştirilmektedir. Bu müzeye gerçekleştirilen teknik bir gezi ile müzede öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini hem kendilerinin hem de öğretmenlerinin keşfedebilmeleri adına kendilerine sunulan bu imkânlar yakından gözlenmiştir. Öğrencilerin birbirinden farklı meslek dallarına ait görseller ve modeller ile bir ortamda buluşturularak gözlem ve incelemelerde bulunmaları, ileride yapmak istedikleri mesleğe ilişkin bir farkındalık oluşturması ve öğrencilerin bu mesleğe ilişkin bir motivasyona sahip olması adına önemlidir. Böyle bir sistemin ülkemizde nasıl tesis edilebileceğinin araştırılmaya çalışıldığı bu çalışmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Ülkemizde her şehirde il merkezinde Museum Mensch und Natur gibi müzeler kurularak öğrencilerin bu müzelere ziyaretler gerçekleştirmeleri böylece yapmak istedikleri mesleğe karşı merak duymaktan öte motive olmaları sağlanabilir. Böyle bir sistemin ülkemizde de kurulması ile öğrencilerin müzelerden ilgi ve yeteneklerini keşfetmeleri anlamında etkin şekilde yararlanılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzeler, bilim merkezleri, meslek eğitimi, meslek seçimi

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 25.12.2020

Kabul: 25.02.2021

Yayınlanma: 12.03.2021

Sorumlu Yazar:

Pınar TAĞRIKULU

SCREENED BY

 iThenticate
Professional Plagiarism Prevention

Xanthos-Letoon Antik Kentleri /
Antalya-Muğla

Önerilen Atf

Tagrikulu, P. & Yılmaz, C. (2021). Öğrencilerin meslek seçimi ve kariyer planlamalarında müze ile eğitimin rolü ve önemi. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 3(1), 1-19. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.846747>

Yazarlar Hakkında

Pınar Tağrikulu, 2014 yılından bu yana Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır. Giresun Üniversitesi'nde doktora eğitimine devam etmektedir. Sınıf dışı eğitim, Medya Okuryazarlığı ve Değerler Eğitimi konularında çalışmaları bulunmaktadır. E-mail: pinar.tagrikulu@omu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5221-6888>

Cevdet Yılmaz, 1988 yılından bu yana Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Fen Edebiyat Fakültesi'nde Beşeri ve İktisadi Coğrafya derslerini (nüfus, yerleşme, ekonomik faaliyetler, kırsal kalkınma, turizm ve göçler) vermekte, Eğitim Fakültesi'nde Coğrafya Eğitimi derslerini vermekte, sınıf dışı eğitim ve Coğrafya Eğitimi konularında çalışmalar yapmaktadır. E-mail: cylmaz@omu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0430-619X>

*Bu çalışmanın bir kısmı 6-8 Eylül 2018 tarihlerinde Amasya Üniversitesi'nde düzenlenen Uluslararası Öğrenme, Öğretim ve Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

EXTENDED ABSTRACT

An example from the world is presented in this study as to how museums are used while carrying out guidance. Based on this, making explanations about how this practice can be done in our country is the main purpose of this study.

Method

Case study, one of the qualitative research designs, was used in the present study. Case study is a study in which factors such as environment, individuals, events and processes are investigated in a holistic approach and which focuses on how this affects the relevant situation and how it is affected by the relevant situation (Yıldırım and Şimşek, 2013). In this study, observations were made to record the observation data in the museum visited and the observation data were recorded by taking photos with a camera. After the data were photographed and recorded, interpretations were made on how students can benefit from the artifacts in the museum in the context of discovering their interests and talents. In this sense, the photographs were described and descriptive analysis was used.

Results

In the museum, an important place was given to works with which students can discover their interest in fields such as science and health. The models of limbs such as the brain which show an appearance of the human anatomy are works that can be examined by students who have high level of interest and attention in fields such as medicine and health. Therefore, it will be possible for a student who examines this work to discover that he/she is interested in areas such as health, biology or anatomy and to study to get a place in a higher education institution in line with this interest and to prepare for the future in this direction. Not only will the students realize their field of interest, but also teachers will observe the students examining the works in the museum and discover the students' interests.

Works in which information about DNA sequence and cloning are given are visuals which can be effective in students' discovering their interest in medicine and genetic and in making orientation to this field. It is very difficult for a branch of science such as genetic to arouse interest in students with the technique of direct instruction. However, the models in the museum have features that will be more effective and they are displayed to students and arouse students' interest.

The panels which show the formation of the atmosphere and various weather events and the works in which the present state of the world is provide very detailed information. It is possible for panels which include information and visuals of science branches such as geography, astronomy, geology and geophysics to attract the attention of students who are interested in earth sciences. In this context, it will be possible for a student who realizes that he/she is interested in geography or geology while examining this work to get awareness about his/her career choice.

Earth's formation, current state, inner structure of the earth, core, magma, inner crust, outer crust. The effect of internal forces, volcanic activities caused by the outflow of magma. The effect of internal forces, mountain formation movements, earthquakes...Rocks formed as a result of volcanic activities reaching the earth and the magma getting solid; a piece of andesite, basalt, granite, etc. Students taking these in their hands and exploring these, seeing their weight and density... Wegener Theory, structures under the ocean showing continental drift and related drawings. The formation of clouds, information about meteorology and climatology...Thanks to the sound systems placed in front of the panels, the sound system is used to get information about what each student needs. This is a clue for the supervisor or

teacher to understand how much interest the student has for what. The section where models about stones and crystals are included and information is given can create interest in students about being a geologist, geomorphologist or mining engineering.

The section which includes the visuals and fillings of the certain animals on earth and the subspecies of butterflies in a special window gives detailed information about the field of zoology. It is thought that all these may be effective in students' discovering their interest in zoology. A student who is interested in zoology from childhood and who observes insects during his/her education and a student who studies zoology just because he/she gets just enough score for zoology department will not make the same contribution to science or will not have the same interest in his/her job.

In addition to the stuffed wild animals, in another part of the museum, there are farm animals which people have domesticated and benefited from in economic activities. This way, students can compare natural life and human life and economic activities, and they can know with this first encounter as students born and raised in a city whether they have interest in farming, raising animals and livestock.

Seeing how bakery foods they eat are grown, blended, ground and made into bread, seeing how products are turned into food and meeting a cook here can make it possible for students to realize the interest in cooking and feeling an intrinsic motivation for the job. It is noteworthy to have such works in the museum so that students can discover their interests while deciding for their future.

Conclusion, Discussion and Recommendations

In our country, museums and science centers in which works, models and products of different disciplines are introduced can be used in this way and it can be possible to make students become aware of their interests at an early age. Teachers' observing their students and guiding them in this process is also important in terms of carrying out this process in a healthier way. However, while organizing such activities in museums, students should be allowed to be active, limiting or directing behaviors should not be shown. In this context, our recommendation is similar to the recommendation of Türkmen, Zengin and Kahraman (2018). Trips to museums require getting away from the school environment and this brings along some bureaucratic obstacles. In this sense, the process of getting permission should be easier to overcome these difficulties. In this context, our recommendation is similar to the recommendation of Demir and Tak (2019). There will be a need for effective guidance in the use of museums and science centres so that students can find out their interests. In this sense, it will be effective to provide in-service and pre-service training to teachers and to inform them about how to guide students and how to observe them in this process. In this context, Demir and Tak (2019) made recommendations that support our recommendation. On the other hand, Şar and Sağkol (2013) who emphasized that museum education can be included in in-service trainings and in the curriculum of education faculties to support constructivist education, supports our related recommendation.

Museums which include the models, products, visuals, brochures and guides that introduce professions can be built in each city of our country, enabling students to visit these museums. It can be ensured that these museums are open at all times of the year and they are in cooperation with schools. It may be possible for these students to take more confident steps into the future by participating in such visits, especially for students in secondary school in which the foundation of professional choices is laid. In order to support this process, students can visit places in which the profession they are interested in is carried out. Thus, by witnessing how the profession they are interested in is carried out, the students may realize that their interest is an inner desire rather than curiosity.

When the current situation in Turkey is examined, it can be seen that the main purpose of children and young people in their lives is to get the highest score in exams. Even if the student chooses a field or a goal, exam anxiety can get ahead of this and it becomes more important whether he/she can be successful

in the exam, rather than he/she do the profession he/she chooses because everything depends on being successful in the exam.

High scores needed to pass exams only measure the academic knowledge level of students and their scores contribute to their choices of school and department however, the only thing that matters is not getting a place in the university and studying in a school but getting a good education in line with interests and abilities and performing the profession by loving (Yılmaz ve Tağrikulu, 2018).

GİRİŞ

Ülkemizde ilkököl ve ortaokul çağındaki öğrenciler belli bir müfredat dâhilinde aynı eğitimi almakta ve devamında bu müfredata göre şekillenmiş olan merkezi sınavlara tabi tutulmaktadır. Daha sonra bu sınavlardan alınan puanlara göre ortaokul, lise veya üniversitelere yerleştirilmektedirler. Bu süreç, öğrencilere sunulan öğrenme fırsatları ve değerlendirme bakımından tamamen eşit oldukları ve herkesin başarısına uygun okullara yerleşmesini sağlayan bir sistemdir. Ancak bu uygulama “eğitimde bireysel farklılıkları” büyük ölçüde göz ardı eden bir sistemdir.

Birbirinden zekâ, kişilik ve yetenek boyutlarında farklılıkları olan öğrencilerin bu özelliklerinin hesaba katılmadığı bir eğitim sürecinde yer almalarının, beklenen başarının elde edilmesini sağlayamadığı bilinen bir gerçektir. Oysa kişilerin potansiyelleri, birey ve toplum adına en faydalı olacak şekilde değerlendirilmesi gerekmekte, bu nedenle de her bireyin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak bir alan ve eğitim programı bulunmaktadır (Arslan ve Kılıç, 2000). Böylelikle zenginleşme, daha iyi iş bulma, daha çok gelir ve kalkınmayı sağlamak amaçlanmakta; bu amaca ulaşabilmenin yolu da çocukların ve gençlerin belli programlara yetenek, akademik başarı, kişilik özellikleri ve ilgilerine uygun şekilde yönlendirilmesi ve yerleştirilmelerinden geçmekte; bu nedenle yönlendirme süreci birey ve toplum adına oldukça önemli bir süreç halini almaktadır (Arslan ve Kılıç, 2000). Yetenek ve ilgilerine uygun olan bir alana yönlendirilerek bu doğrultuda öğrenim gören ve bir meslek seçimi yapan bir bireyin kendini geliştirmesinin ve mutlu olmasının yanında insanlığın ve toplumların bilimsel, sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişimleri ve refah düzeylerinin yükselmesi de sağlanmış olacaktır (Dinç, Uzun ve Çoban, 2014).

Öğrenme çıktılarının mesleki yönlendirmede kullanılması gerektiğinden hareketle Avrupa ülkeleri, mesleki eğitim sistemini oluşturmak adına piyasa beklentilerini ve eğitim çıktıları değerlendirilmektedir (Gülmez, 2014). Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde, öğrencilerin kısa süre içinde mesleki bir yetişkinliğe sahip olmalarının önüne geçerek okulu bırakmalarını, zamanından önce meslek seçimi yapmalarını önlemek ve bundan kaynaklanacak olan olumsuz sonuçların önüne geçmek için mesleki yönlendirme zamanı zorunlu eğitimin sonunda olmakta, bazen de yönlendirme zorunlu eğitim süresine yayılmış bir şekilde yapılmaktadır (Gültekin, 1998). Ülkemizde ise yönlendirme ve rehberlik boyutlarında rehberlik hizmetlerinin yeterli olmadığı, bu durumun da okullarda rehber öğretmen olmaması ya da sayıca az olmasından kaynaklandığı yönünde bulgular ortaya konulmuştur (Dinç, Uzun ve Çoban, 2014). Öğrencilerin başarılarının etkin şekilde değerlendirilmesi ve programlarda seçimlik derslere daha fazla yer vererek programlarını zenginleştirmiş olan Avrupa Birliği ülkelerinin yönlendirme konusunda başarılı olduklarını ve ülkemizde de zorunlu eğitimde etkili bir yönlendirme sistemi kurulması gerektiğini artık kabul etmeliyiz (Gültekin, 1998). Kademeler arası geçişte ideal bir sistemin, öğrencilerin yetenekleri ve ilgilerine uygun olarak yönlendirilmesi gibi bir özelliğe sahip olması gerektiğini (Dinç, Uzun ve Çoban, 2014), danışmanlar ve okul rehberlik servislerinin devamlı olarak meslekleri tanıtan bilgileri öğrencilere ulaştırmalarının ve öğrencilerin de yetenek, ilgi ve potansiyellerini keşfetmelerine imkân tanınmasının önemini vurgulayan çalışmalar (Kesici, 2007) bu durumun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Nitekim bu durum Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Türk Milli Eğitimi'nin

amaçları arasında ele alınırken bütün fertlere ilişkin şu ifadelere yer verilmektedir: “İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak” (Resmî Gazete, 1973: 1). Ülkemizde tüm ortaokullarda rehberlik servislerinin, rehber öğretmenlerin ve sınıf öğretmenlerinin bu gayrette oldukları bilinse de kademeler arası geçişin bağlı olduğu bir sınav sistemi bulunmaktadır. Kademeler arası geçişlerde öğrencilerin bu sınavlardan aldıkları puanlara bakılmakta dolayısıyla ilgi ve yeteneklere uygun bir seçme ve yerleştirme anlayışından uzaklaşıldığı söylenebilir. Bu durumun, ilgi ve yetenekleri farklı doğrultuda olan öğrencilerin yalnızca puanı oraya yettiği için bir liseye yerleşmesine, belki de hayatı boyunca ilgi ve yeteneğine uygun olmayan bir mesleği yapmak zorunda kalacağına kesin gözüyle bakılabilir.

İlköğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler, gelecekteki hayatlarını etkileyecek kararlar almaları söz konusu olduğunda öncelikle o güne kadar müfredatta gördükleri ve öğrendikleri bilgi ve becerilere bakacaklardır. Bu yüzden öğretmenler, öğrencilerin yetenek ve ilgilerini geliştirmelerine katkı sağlamak ve onların ileriki hayatlarına hazırlanmalarına yardımcı olmak amacıyla öncelikle ilköğretim kurumlarının her aşamasında öğrencilerin yeteneklerinin ve ilgilerinin farkında olacakları ve bu ilgi ve yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olacak çeşitli öğrenme ortamları hazırlamaları gerekmektedir (Demir, 2004).

Günümüzde öğrencilerin ilgilerinin ve yeteneklerinin tespit edilmesinde belli testlerden yararlanılsa da kademeler arası geçişlerde tamamen bu testlerden elde edilen sonuçlara göre hareket edildiği söylenemez. Bu anlamda öğrencilerin ilgilerinin ve yeteneklerinin tespit edilmesinde daha somut adımların atılması ve bu adımlara uygun şekilde öğrencilerin tespit edilen ilgilerine ve yeteneklerine uygun okullara yönlendirilmeleri sağlanmalıdır. Bunu gerçekleştirmede kullanılacak etkili yöntemlerden biri de öğrencilere kısa zamanda çok sayıda materyal görme ve dokunma imkânı veren müze ile eğitimidir.

Müze ile Eğitim

Müze ile eğitimin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin tespit edilmesi ve kademeler arası geçişte yönlendirilmeleri üzerindeki etkilerinin açıklanmasından önce “müze” kavramının açıklanmasının daha yerinde olacağı düşünülmektedir. Müze: “Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı” (Türk Dil Kurumu, 2020) olarak tanımlanmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında müzelerin, sanat ve bilime ilişkin eserlerin halka göstermek amacıyla saklandığı mekânlar olduğu anlaşılmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın müzeler iç hizmetler yönetmeliğine göre müze “Kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimî kuruluştur.” şeklinde tanımlanmaktadır (URL-1).

Bu doğrultuda müzeler, değişen ve gelişen toplum ile ortaya çıkan yeni eğitim kapsamında geçmiş ile kurulan bağı sağlamlaştırmanın ve sanatı sevdirmenin de ötesinde bir role bürünmüş; klasik müzecilikte var olan durağan mekân anlayışının ötesine gidilerek yeni sunum ve anlatım yöntemlerine yer verilen ve kültür ünitesi olarak kurgulanan bir çehreye bürünmüştür (Şar ve Sağkol, 2013). Nitekim gelişmiş Batılı ülkelerde müzeler artık kütüphane, laboratuvar gibi eğitimle birlikte anılan kuruluşlar olarak görülmekte ve öyle inşa edilmeye başlanmışlardır (Hooper-Greenhill 1999: 31). Yaşayan çağdaş müzecilik anlayışına geçişle birlikte günümüzde müzecilik; yapılandırmacı eğitim doğrultusunda dokunarak, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye de imkân tanıyan bir yapıya kavuşmuş, müze eğitimi dersleri dünyada pek çok ülkede ilk ve ortaöğretim kurumlarının müfredat programları içinde yerini almıştır (Şar ve Sağkol, 2013). 1980’lerden sonra öğretimde araştırma ve deneyimin vurgulanması ve bu anlamda müzelerin okul programlarını destekleyebileceğinin ifade edilmesiyle okul eğitiminde müzeler, daha çok önem

kazanmışlar, dolayısıyla öğretmenler ve öğrenciler müzelerin en önemli hedef kitleleri olarak belirmişlerdir (Tezcan Akmehmet, 2005). 2016 yılının kasım ayında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan bir protokol kapsamında müze ve ören yerlerini okulların kullanması teşvik edilmiştir (Sivrikaya, 2017). Zaten günümüz koşulları artık eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sınıf duvarları dışına çıkmasını da bir zorunluluk haline getirmiştir (Altın ve Oruç, 2007).

Müzeler, eğitim sistemimizde eskiden bu yana eğitim aracı olarak kullanılan mekânlar olmakla birlikte, müze ziyaretleri çoğunlukla müzeye hızlıca girip vitrinlere bakılıp çıkılması şeklinde gerçekleşmektedir (Altın ve Oruç, 2007). Müze gezilerinde önemli olan öğrencilerin sergilenen materyallere bak-gör-geç şeklinde bir yaklaşımda olmadan, anlayarak ve kavrayarak gözlem yapabilmelerinin sağlanmasıdır (Üztemur, Dinç ve Acun, 2018). Özellikle ilköğretim düzeyinde olan öğrencilerin müzeleri pek çok kırık dökük ve eski eşyanın var olduğu sıkıcı yerler olarak düşündükleri bilinmekte; ancak müzelerin bunca zengin materyale ev sahipliği yapması yönüyle etkili öğretim araçlarına sahip olması, buraların yaşanılan ve tüketilen yerler olmasını gerektirmektedir (Altın ve Oruç, 2007). Zaten artık bakıldığında müzelerin eğitimsel işlevi müze galerilerinde kendiliğinden oluşan durumun da ötesine taşınmış, müzelerin bünyelerinde gerçekleştirilen eğitim birimlerinin programları ile müze-okul iş birliğinin de sağlanması ile eğitime yaratıcı bir değer katılması mümkün olmuştur (Önder, Abacı ve Kamaraj, 2009). Böylelikle gelecek kuşaklara kültürün aktarılmasında ve eski çağlarda yaşamış olan binlerce yıllık medeniyetlerin eserlerini insanlara sunmakta önemli rolleri olan müzeler, topluma yol gösterebilecek eğitici ve öğretici bir kimliğe bürünmüşlerdir (Bozdoğan ve Sünbül, 2016). Öyle ki bazı müzeler içinde bulundurduğu eser ve modellerle ilgilenen öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerini sağlamakta, öğretmenlerin de öğrencilerin bu ilgi ve yeteneklerini fark etmelerine imkân tanımaktadır.

Artık günümüzde sadece arkeoloji ve etnografya gibi temel müzeler değil, şehrin büyüklüğü ve kültüre verdiği öneme göre, oyuncaktan tabiat tarihine oldukça fazla çeşitlilikte müze olduğu ve bunlara her gün yenilerinin eklendiği bir çağda yaşıyoruz. Bu husus da dikkate alınarak, her okulun ayrı ayrı sahip olamayacağı zenginlikte materyalin yine her okulun ziyaret edebileceği bir mekânda toplanmış olması gerçeği öğrencilerin müzelere yönlendirilmeleri için tek başına yeterli bir sebep olarak görülmelidir.

Bu noktada önemli olanın planlı eğitim etkinlikleri ile müzeleri çok disiplinli keşif alanlarına çevirebilmek olduğu ifade edilebilmekte; bunu sağlamanın yolu da etkinliğin niteliği ile eğitim planının okul-müze iş birliği içinde olması ve müze eğitimcileri ile öğretmenlerin uyumlu bir şekilde bir araya gelmelerinin teşvik edilmesinden geçmektedir (Sivrikaya, 2017). Müzeler, öğrencilerin nesnelere ve olayları yerinde incelemelerini sağlaması yönüyle soyut kavramların algılanmasını kolaylaştırırken; müze etkinlikleri ise öğrencilerin sorgulama, araştırma, özgüven edinme ve merak duygusu geliştirmelerinin yanında yaratıcılık ve estetik bakış açılarını pek çok yönden geliştirmekte böylece öğrencilerin toplumsallaşmalarında da müzelerin önemli katkıları olmaktadır (Bozdoğan ve Sünbül, 2016). Bunların yanında müze ile eğitim sayesinde analiz, sentez, karşılaştırma, gözlem yapma, değerlendirme ve kanıtları kullanma gibi pek çok üst düzey düşünce ve becerilerin gelişmesi de mümkün olabilmektedir (Çalışkan ve Çerkez, 2012). Öğrenmeyi kolaylaştıran çeşitli nesnelere ev sahipliği yapması ve bu nesnelere ile bağlantılı olarak birbirinden farklı eğitim etkinlikleri sunması yönüyle müzeler, öğrencilerin deneyimler edineceği ideal öğrenme ortamlarıdır (Tezcan Akmehmet, 2005). Müzeler, esasında düşünce, akıl ve yaratıcılık gücünü barındıran yerler olarak öğrencilere günümüz eğitim sistemi içinde kazandırılmaya çalışılan yaratıcılık ve araştırma-sorgulama gibi becerilere kapı aralamaktadır (Sivrikaya, 2017). Müzelerin işlevleri bunlarla sınırlı kalmamakta, eğitim konusundaki işlevleri günden güne genişlemekte, müzelerin kişilere sağladığı katkı da artarak kendini göstermektedir (Şahan, 2005). Tüm konu alanlarında, çalışılan alana uygun nitelikteki müzelerde çalışmalar yapılmasıyla öğrenmenin de daha kalıcı ve anlamlı olması sağlanmaktadır (Altın ve Oruç, 2007). Bir müze nesnesini inceleyip özelliklerini sıralamak öğrencilerin gözlem becerisini geliştirmekte, karşılıklı bir öğrenme öğretme süreci yaşanmakta, müzelerde, anlamlı öğrenmeler gerçekleştiren öğrenciler, bunu gözlem becerisini iyi kullanabildikleri için sağlamaktadırlar (Üztemur, Dinç ve Acun, 2018). Müzede eğitim yapılmasının ve

müzelere gezi düzenlenmesinin bireylere pek çok önemli katkı sağladığı bilinmektedir. Ancak buralarda eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için, tüm şartların koordineli bir şekilde çalışması gerekmektedir.

Müze gezilerinin gerçekleşmesi; ailelerin izin vermemesi, maddi imkânların boyutu, zaman, güvenlik, yol, uzaklık, kaza riskleri gibi durumlar dikkate alındığında bazen oldukça zordur (Aladağ, Akkaya ve Şensöz, 2014). Bu sorunların yanında bu gezilerin yapılmasının önünde; izin almak için yasal prosedür sorunları ve müzenin okulun ortamından uzak bir şehirde veya ülkede bulunması gibi zorluklar da bulunmaktadır. Böyle bir durumda ise web teknolojileri kullanılarak çözüm yolu bulunabilmekte, hatta pek çok ülkede yer alan müzeler, müzeye gitme imkânı olmayan kişilere sanal müze uygulamaları ile koleksiyonlarını görme şansı sunmaktadır (Bülbul, 2017). Sanal müze uygulamaları ile belki kilometrelerce uzakta bulunan ve belki hiçbir zaman ziyaret imkânı olmayacak bir müze bile internet vasıtasıyla sanal ortamda saatlerce ziyaret edilebilir, çok daha fazla materyal görülebilir. Sanal müze ziyareti etkinliklerinin öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal kazanımlar edinmesinde olumlu katkıları olduğunu (Demirboğa, 2010), derse ilişkin tutumları olumlu etkilediğini (Yıldırım ve Tahiroğlu, 2012) ortaya koyan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Buradan yola çıkılarak müzelerden öğrenmeyi sağlayabilmek için müze ortamında bulunmanın şart olmadığı, günümüz şartları ve imkanlarıyla müze ziyaretlerinin önündeki engeller bertaraf edilebilir.

Eğitimde ilgi ve yeteneğe uygun yönlendirmeler yapılmasının öneminden bahsedilerek müzelerin öğrencilerin eğitim kademeleri arasındaki geçişlerinde, yönlendirme işlevi üstlenebilir. Ülkemizde henüz böyle bir sistem oturtulmadığından yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu anlamda, öğrencilere kademeler arası geçişte yönlendirme amacıyla ziyaret edilen bir müze tespit edilmiş ve bu müzeye gözlem amaçlı bir gezi düzenlenmiştir. Bu gezide şu sorulara cevap aranmıştır:

- Bu müzede öğrencileri kademeler arası geçişlerde ilgi ve yeteneklerine uygun olarak yönlendirmek amacıyla ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?
- Bu müzede gerçekleştirilen uygulamalar ülkemizde de yapılabilir mi?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan ve bir duruma ilişkin ortam, bireyler, olaylar ve süreçler gibi etmenlerin bütüncül bir yaklaşımla araştırıldığı, ilgili durumu nasıl etkilediği ve ilgili durumdan nasıl etkilenildiği üzerine odaklanılan bir çalışma şekli (Yıldırım ve Şimşek, 2013) olarak tanımlanan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmasında bir birey, bir grup, bir kurum ve bir ortam çalışılacak durumlara örnek teşkil eder (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada betimsel, var olan durumun neye benzediğini göstermek için bir ya da iki örnek kullanan bir sistem olarak tarif edilen (Datta 1990; akt: Davey, 1990) tanımlayıcı durum çalışmasına uygun hareket edilmiştir. Bu çalışmada da bir kurum olarak Museum Mensch und Natur seçilmiş, öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerini keşfetmeleri bağlamında bu müzede bulunan eserlerden nasıl etkilendikleri veya etkilenebilecekleri üzerinde durulmuştur.

Araştırma Ortamı

Araştırmada Almanya'nın Münih şehrinde bulunan Museum Mensch und Natur'a gidilmiş, bu müzede yer alan eserlerin öğrenciler ve öğretmenler tarafından nasıl kullanıldığı hakkında eleştirel gözle değerlendirmeler yapılmıştır. Müze ziyaretleri 2018 yılının mayıs ayında yapılmış, yeterli zaman ayrılarak, müze içinde amaca uygun olarak ayrıntılı gözlem ve incelemelerde bulunulmuştur.

Bununla yetinilmemiş, daha sonra müzenin web sayfaları taranmış, ziyaret esnasında farkına varılmayan diğer özellikleri ve hizmetleri tespit edilmiştir. Örneğin; okul ziyaretlerinin randevu usulü ve programlı olması, öğrenim çağındaki çocuklar için her kademeye ayrı ayrı rehberler eşliğinde bilgi verilmesi, deneylere aktif katılım sağlanması, çocukların edindiği bilgi ve becerilerin gündelik hayatta devamı için özellikle yetişkin eğitime ayrı bir önem verilmesi, gerek öğrenci gerek ebeveynlerin müze ziyaretlerinden sonra aktif birer araştırmacı ve çevrelerinde olup bitenler konusunda farkındalık oluşturularak müzeyle temas halinde olmalarının sağlanması, bu yolla hayat boyu eğitim modelinin uygulanması, son olarak (2020 yılı içinde pandemi nedeniyle öğrencilerin evde kalmaları sonucu) müzedeki uzmanların daha önce temas kurdukları bu öğrenciler ve velileri ile sanal ortamda buluşarak bilimsel faaliyetlere nasıl devam ettikleri ayrıntılı olarak gözlemlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Gözlenen ortamın kaydedilmesinde fotoğraflar kullanılabilir. Fiziksel ortamı ayrıntılı olarak tanımlamaktansa fotoğraf çekmek ve çekilen bu fotoğraflardan yola çıkılarak tanımlama yapılması mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu anlamda müzede gözlem verilerinin kaydedilebilmesi için gözlemler yapılmış ve bu gözlem verileri (müze içinde fotoğraf çekmenin serbest olması nedeniyle) fotoğraf makinesi ile fotoğraflar çekilerek kaydedilmiştir. Bazı fotoğraflar için daha tanımlayıcı ve net görünümünden dolayı müzenin web sayfalarından ve müzeyi tanıtan broşürlerden faydalanılmak istenmiş, fakat bunların zaten rahatlıkla web ortamında görebilmeleri nedeniyle, metin içinde Foto 6 ve 9 hariç, bu yola başvurulmamıştır. Bu iki fotoğrafın kullanılmasındaki amaç ise müze içinde öğrenci-öğretmen-materyal ilişkisini göstermek içindir. Bunun dışında müze içinde öğretmen, öğrenci, veli ve diğer ziyaretçilerle ilgili görsellerde kişilere ait etik ihlali doğurabilecek sorunlardan kaçınmak için fotoğraf çekimleri zamana yayılmış, materyallerin başlarında kimsenin olmadığı anlar kaydedilmiştir. Bu hususta özel çaba sarf edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin fotoğraflanarak kaydedilmesinin ardından, müzede yer alan eserlerden öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerini keşfetmeleri bağlamında nasıl faydalanacaklarına ilişkin yorumlamalar yapılmıştır. Bu anlamda fotoğraflar betimlenmeye çalışılmış, betimsel analiz kullanılmıştır. Bu çalışmada veriler betimsel analize uygun olarak ve gözlem süreçlerinde kullanılan boyutlar dikkate alınarak (Yıldırım ve Şimşek, 2013) yapılmıştır. Bu müzede var olan eserlerden öğrencilerin nasıl yararlandığından yola çıkılarak ülkemizde de müzelerden eğitim öğretim süreçlerinde en etkin şekillerde yararlanılabilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

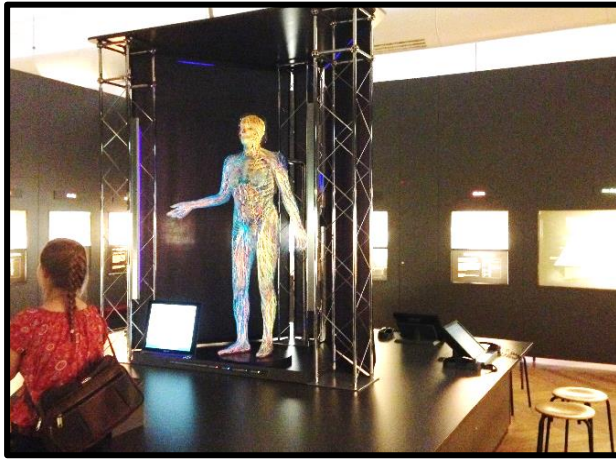
BULGULAR ve YORUMLAR

Ülkemizde öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde ve bu değerlendirmeler sonucunda okullara yerleştirilmelerinde birbirinden farklı sınavlar yapılagelmiştir. Ancak öğrenciler birbirinden farklı da olsa yine sınavlarla değerlendirilmiş dolayısıyla öğrencilerin belli okullara yerleşmeleri sınavlardan alınan puanlara bağlı kalmıştır. Bu durum, öğrencilerin ilgilerinin ve yeteneklerinin çoğu zaman göz ardı edilmesine sebep olmuş, temelde çok farklı ilgi ve yeteneklere sahip olan öğrenciler, bu ilgi ve yeteneklerinin çok ötesinde mesleklere yönelmiş veya yönlendirilmişlerdir. Bunun altında yatan en önemli neden ülkemizde öğrencilerin akademik başarılarının daha çok önemsenmesidir. Bireysel ilgi ve yetenekler ise daha çok "hobi" şeklinde icra edilebilecek boyutlarda kendini göstermektedir. Bu nedendir ki zaman zaman belli mesleklere sahip olan kişilerden aslında çok daha farklı bir mesleği yapmak istedikleri işitilmektedir. Bu durum da bireylerin meslek seçimlerinde ilgi ve yeteneklerine uygun yönlendirmelerde bulunulmadığının bir göstergesidir.

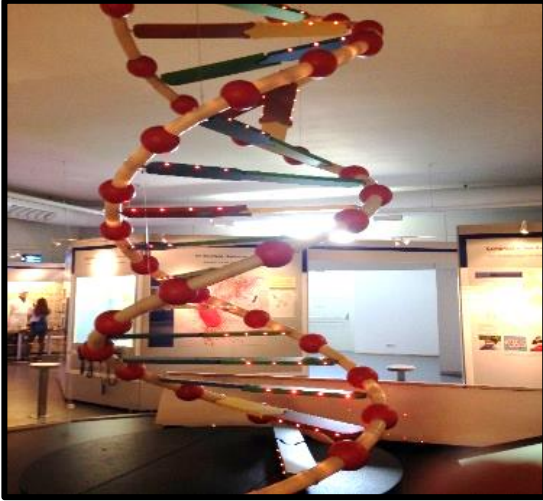
Öğrencilerin bir üst eğitim kurumuna geçişlerinde ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirilmeleri oldukça önemlidir. Bunu gerçekleştirmek adına öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin tespit edilebilmesini sağlayan testler geliştirilmiştir. Test ağırlıklı uygulamaların yanında, öğrencilerin gözlemlenmesi sayesinde de ilgi ve yeteneklerini tespit etmek mümkün olabilir. Bunun da ötesinde eğitici bir müze ziyareti ile öğrencilerin kendi ilgi alanlarını keşfetmeleri ve geleceğe kendinden daha emin adımlarla ilerlemeleri mümkün olabilir. Bunu gerçekleştirebilmek için müzelerden yararlanmak mümkündür. Almanya-Münih'te bulunan Museum Mensch und Natur bu uygulamanın gerçekleştirildiği müzelerden biridir. Müzede yer alan eserler, birbirinden farklı ilgi alanlarına hitap etmektedir. Bu anlamda bu eserlerin ve modellerin öğrenciler tarafından incelenmesi ile ilgilerini keşfetmeleri mümkün olabilmektedir. Eserlerden bazılarında aşağıda yer verilmiştir:

Müzede öğrencilerin Fen Bilimleri ve Sağlık gibi alanlara olan ilgilerini keşfedebilecekleri nitelikte eserlere önemli bir yer verilmiştir (Foto 1,2). İnsan anatomisine dair bir görünümünü ortaya koyan model ve beyin gibi uzuvların modelleri daha çok tıp, sağlık gibi alanlarda ilgi ve dikkat düzeyi yüksek olan öğrenciler tarafından incelenebilen eserlerdendir. Dolayısıyla bu eseri inceleyen bir öğrencinin Sağlık, Biyoloji ya da Anatomi gibi alanlara alakası olduğunu keşfederek ilgisi doğrultusunda bir üst öğrenim kurumuna girebilmek için çalışması ve geleceğe bu doğrultuda hazırlanabilmesi mümkün olabilecektir. Yalnızca öğrencinin kendi ilgi alanını fark etmesinden de öte öğretmen de müzedeki eseri inceleyen öğrenciyi gözlemleyerek onun ilgi alanlarını keşfetmekte, belki ileride ona danışmanlık yapma durumunda kaldığında doğru yönlendirme yapabilecek bilgiye sahip olmaktadır.

Fotoğraf 1-2. Öğrencilerin Tıp, Sağlık ve Fen Bilimleri gibi alanlarda ilgilerini uyandırabilecek nitelikte eserler; sinir sistemi ve beynin organizasyonu, sinir hücrelerinin yapısı ve diğ.

DNA dizilimi ve klonlamaya ilişkin bilgilerin verildiği eserler öğrencilerin Tıp ve Genetik bilimine olan ilgilerini keşfetmelerinde ve bu alana doğru bir yönelim gerçekleştirmelerinde etkili olabilecek görsellerdendir (Foto 3,4). Genetik bilimi gibi bir bilim dalının düz anlatım tekniği ile öğrencilerde ilgi uyandırması oldukça zordur. Fakat müzedeki modeller çok daha etkili olabilecek özelliklere sahip olup öğrencilere sergilenmekte ve onların ilgilerini çekmektedir.

Fotoğraf 3-4. Öğrencilerin Tıp ve Genetik gibi alanlardaki ilgilerini uyandırabilecek nitelikte eserler; DNA yapısı ve işlevi, genetiği değiştirilmiş organizmalar, klonlar, kök hücreler, insanlar ve çevre için genetik mühendisliği, riskler ve fırsatlar.

Atmosferin oluşumu ve çeşitli hava olaylarının yer aldığı panolar ile dünyanın bugünkü halinin yer aldığı eserler oldukça detaylı bilgiler sunmaktadır (Foto 5,6). Coğrafya, Astronomi, Jeoloji, Jeofizik gibi bilim dallarına ait bilgilendirmelerin ve görsellerin yer aldığı panoların, daha çok yer bilimlerine ilgi duyan öğrencilerin dikkatini çekmesi muhtemeldir. Bu kapsamda bu eseri incelerken Coğrafya veya Jeoloji bilimine ilgi duyduğunu fark eden bir öğrencinin meslek seçimi hakkında bir farkındalığa ulaşması mümkün olabilecektir.

Fotoğraf 5-6. Astronomi ve Coğrafya bilimine ilişkin mesleklerle yönelik ilgi uyandırabilecek nitelikte eserler. Bu bölümde görsel ve işitsel araçların birlikte kullanımı (Fotoğraf 6: URL-2)

Yerkürenin oluşumu, mevcut durum, dünyanın içyapısı, çekirdek, magma, iç kabuk, dış kabuk. İç kuvvetlerin etkisi, magmanın yeryüzüne çıkışı ile oluşan volkanik faaliyetler (Foto 7,8). Yine iç kuvvetlerin etkisi, dağ oluşum hareketleri, depremler... Volkanik faaliyetlerin yeryüzüne ulaşması magmanın katılaşması sonucunda oluşan kayalar; andezit, bazalt, granit ve diğerlerinden birer parça. Öğrencilerin ellerine alıp bunları keşfetmesi, ağırlıklarını ve yoğunluklarını görmeleri... Wegener Teorisi, okyanus altında bulunan ve kıtaların kaymasını gösteren yapılar ile ilgili çizimler. Bulutların oluşumu, Meteoroloji ve Klimatoloji ile ilgili bilgiler vd. (Foto 8). Panoların önlerine konulan ses sistemleri sayesinde hangi öğrenci neye ilgi duyuyorsa o konuda bilgi edinmek için ses sisteminden faydalıyor. Bu da başlarındaki gözetmen veya öğretmenler için öğrencinin neye ne kadar ilgisi olduğunun anlaşılması için birer ipucu oluyor.

Fotoğraf 7-8. Öğrencilerde yerin yapısı, volkanik faaliyetler ve depremler, atmosferin yapısı ve bununla ilgili (yağış, rüzgâr vd.) oluşumlar. Bütün bunlar jeolojiden meteorolojiye birçok meslek alanı hakkında ipuçları sunmaktadır.

Taşlara ve kristallere ilişkin modellerin yer aldığı ve bilgilendirmelerin yapıldığı bir başka kısım ise öğrencilerde Jeolog, Jeomorfolog veya Maden Mühendisi olmak yönünde ilgi uyandırabilir. Burada kayaların oluşumu ve ayrışması, kaya oluşturucu olarak mineraller, minerallerin bazı özellikleri, fosiller çakıl taşından kayaların kristal yapısına kadar birçok materyal üzerinden bilgi sunulmaktadır (Foto 9). Normal şartlarda öğrencilerin her biri farklı yerlerden çıkarılan bu taşları ve mineralleri bir arada görüp bunlara ilişkin bilgiler edinmeleri çok kolay değildir. Bu müzede ise pek çoğu bir arada bulunmakta ve yaş ve seviyelerine göre rehberler eşliğinde (Foto 10) öğrencilerin ilgilerine sunulmaktadır.

Fotoğraf 9. Öğrencilerin maden mühendisliği, yeraltı kaynaklarının değerlendirilmesi, değerli ve değersiz taşlar üzerinde uzmanlaşma konularında ilgilerini uyandırabilecek bilgi aktarımı (URL-3).

üvenli değil | mmn-muenchen.de/index.php/fuehrungen-mehr/schul-und-vorschulprogramm/5-bis-13

► Okul ve anaokulları

Okulöncesi

1. sınıftan 4. sınıfa kadar

► 5. sınıftan 13. sınıfa kadar

çalışma sayfaları

Yetişkinler

Aileler ve çocuklar ►

5. - 13. sınıf

Bavyera Eyaleti Bilim ve Sanat Bakanlığı'nın yönetmeliğine göre, çocuk gruplarıyla yapılan müze etkinlikleri için ek hijyen kurallarının geçerli olduğunu lütfen unutmayın! Ayrıca katılımı sayısı maksimum 10 çocukla sınırlıdır.

Mineralogie

Taşlar sınırlarını
açıkıyor Rehberli tur, 1 saat, 5. sınıf
Fiyat: Salı - Cuma: okullar 45 €* / özel gruplar 55 €*
Kayaların oluşumu ve ayrışması, kaya oluşturuçu olarak mineraller, minerallerin bazı özellikleri, fosiller
Bu etkinlik bizi bölümlere götürüyor "Huzursuz Gezegen" ve "Minerallerin Renkli Dünyası". Çakıl taşları, kaya kristali veya aptal altınları gibi bazı el aletlerine ve sergilere yakından bakıyoruz: Özellikleri nelerdir? Onları nasıl ayırırın ve nasıl ortaya çıktılar?

Fotoğraf 10. Web sayfasında müzedeki materyallerin (ör. Foto 9 ile ilgili olanların) öğrenci, yetişkin ve ailelere yönelik eğitim programları içinde sunumu ile ilgili duyurular (Google Çevirisi) (URL-4).

Yeryüzünde belli başlı hayvan türleri ile özel bir camekân içinde kelebek örneği üzerinden en alt türlere ait görsel ve dolguların yer aldığı bu bölüm Zooloji biliminin ilgi alanıyla ilgili kapsamlı bilgiler vermektedir (Foto 11,12). Bütün bunların öğrencilerin Zoolojiye olan ilgilerini keşfetmelerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu durumda öğrencilerin önemli bir kısmı, daha bir göz önünde olan Öğretmenlik, Doktorluk, Avukatlık gibi meslekleri seçerken, bunların yanında Zooloji gibi alt araştırma dallarına ilgi duyan öğrencilerin bu ilgileri de ortaya çıkarılmış olacaktır. Daha çocuk yaşta Zoolojiye ilgi duyan ve eğitim süreci boyunca böcekleri gözlemleyen, onlarla ilgilenen bir öğrenci ile üniversite sınavında puanı oraya yetti diye Zooloji okuyan bir öğrencinin gerek bilime katkısı gerekse işini severek yapması aynı olmayacaktır.

Fotoğraf 11-12. Öğrencilerin Zooloji, botanik ve biyoçeşitlilik ile ilgili alanlara yönelik ilgilerini uyandırabilecek, onları meraklandırarak bilim insanı olmaya teşvik edebilecek nitelikte eserler.

Camekân içindeki doldurulmuş vahşi hayvanlara ilave olarak müzenin başka bir bölümünde de insanların evcilleştirdiği ve ekonomik faaliyetlerinde onlara yardımcı olan, onlardan faydalandıkları çiftlik hayvanları ve bunların yetiştirildiği, tarımsal faaliyetlerle birlikte üretiminin sağlandığı çiftlik hayatı bulunmaktadır (Foto 13,14). Böylece öğrenciler doğal hayat ile beşerî hayat ve ekonomik faaliyetleri karşılaştırmakta, özellikle çiftçiliğe ilgileri varsa, hayvan yetiştirmek, besicilik yapmak gibi

merakları varsa, şehirde doğup büyüyen öğrenciler olarak ilgilerinin olup olmadığını bu ilk karşılaşma ortaya çıkarmış olacaktır.

Fotoğraf 13-14. Özellikle kent ortamında büyüyen öğrencilerin çiftlik hayvanlarının neler olduğunu anlayabilecekleri, çiftçilik ve hayvan yetiştiriciliğiyle ilgili mesleklere yönelimleri için ilgilerini uyandırabilecek nitelikte eserler.

Öğrencilerin yedikleri gıdaların çeşit ve özellikleri, bunların vitamin, karbonhidrat, yağ, protein özellikleri, çeltik, buğday, mısır gibi temel tahılların yetişme ortamları, bunların dünyadaki dağılışı, örneğin Almanya’da niçin çeltik yetişmediği, bulunulan coğrafyanın verdiği imkanlar veya sınırlılıkların neler olduğu, gıda mühendisliğinden fırıncıya, lokantadaki aşçıya kadar oldukça geniş bir yelpazede insan faaliyetlerinin konu edildiği bölüm de öğrencilerin oldukça ilgisini çekmektedir. Bu bölümde misal unlu gıdaların nasıl yetiştiği, harman edildiği, sonrasında öğütüldüğü ve ekmeğe haline geldiğini görmeleri, devamında mahsullerin nasıl yemeğe dönüştüğü, burada bir aşçıyla karşılaşmaları, bu arada çiftçiliğe, gıda mühendisliğine veya aşçılığa duyulan ilginin farkına varılması ve mesleğe dair içsel bir motivasyon hissedilmesi mümkün olabilir. Geleceğe yönelirken öğrencinin ilgisini keşfedebilmesi adına bu gibi eserlerin müzede bulunması kayda değerdir (Foto 15,16).

Fotoğraf 15-16. Gıdaların başlıca özellikleri, dünyanın farklı ülkelerindeki beslenme ve yeme kültürü, sağlıklı beslenme aşçılık alanına dönük ilgilerini uyandırabilecek nitelikte eserler.

Müze fen ağırlıklı olmakla birlikte özellikle tarımsal faaliyetler, toprağın kullanımı ve arazi değişimlerine de geniş yer vermiştir. Bunlar içinde ormanların tahrip edilerek tarım alanı açılması, sonrasında tarım alanlarının yanlış arazi kullanımı ile çölleşmesi konularına yer verilmiştir. Bu bağlamda aynı salonda

kırsal arazi kullanımı ile gelişmekte olan ülkelerde sıkça rastlanan ve gecekondulaşma olarak karşımıza çıkan kentsel arazi kullanımına da yer verilmiştir (Foto 17,18).

Fotoğraf 17-18. Öğrencilerin kırsal arazi kullanımı ve kentleşme gibi konularla ilişkili olarak şehir bölge planlama, mimarlık gibi mesleklere yönelmelerini sağlayacak materyaller.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Müzelerin artık eğitim öğretim sürecinde öğrencilere olan katkısı bilinmekte bu anlamda literatürde de müzelerin eğitim süreçlerinde kullanılmasının gerekliliği ele alınmaktadır. Eğitim öğretim süreçlerinde başarıyı artırmak ve öğrencileri başarıya odaklamak için etkili bir yöntem olarak kullanılmaya başlanan müzelerin, öğrencileri kademeler arası geçişte de ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirebilmesi mümkündür.

Müze denilince Türkiye'de hemen akla gelen pek çok müze bulunmaktadır: Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Hatay Arkeoloji Müzesi, Afyonkarahisar Arkeoloji Müzesi, Adana Karatepe Açık hava Müzesi, Eski Şark Eserleri Müzesi, Konya Mevlâna Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi, Resim ve Heykel Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi (Meydan ve Akkuş, 2014). Ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzeler genellikle arkeoloji müzeleri iken bu müzelerin dışında bir de diğer kurumlara bağlı müzeler bulunmaktadır; bu müzelere Cumhurbaşkanlığı'na Bağlı Müzeler (Ankara - Atatürk'ün Mekânı Müze Köşk), Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Müzeler (Ankara - 100. Yıl Kız Teknik Öğretim Müzesi), Genelkurmay Başkanlığı'na Bağlı Müzeler (Ankara - Anıtkabir), Tarım ve Orman Bakanlığı'na Bağlı Müzeler (Ankara - Atatürk Evi, Türkiye Ormanlık Müzesi), MTA Genel Müdürlüğü'ne Bağlı Müzeler (Ankara - MTA Tabiat Tarihi Müzesi), TRT'ye Bağlı Müzeler (Ankara - TRT Müzesi ve Ulusal Kurtuluş Sergisi), Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'na Bağlı Müzeler (Ankara - Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Müzesi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne Bağlı Müzeler (Ankara - ODTÜ Müzesi), Hacettepe Üniversitesi'ne Bağlı Müzeler (Ankara - Mehmet Akif Ersoy Müze Evi), Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü'ne Bağlı Müzeler (Ankara - T.C. Ziraat Bankası Müzesi), Ankara Üniversitesi'ne Bağlı Müzeler (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi "Oyuncak Müzesi"), Ankara - Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi'ne Bağlı Müzeler (Ankara - Eğit-Der Eğitim Özel Müzesi, Özel Müzeler (Ankara - Beypazarı Kültür ve Tarih Müzesi, Erzincan Kemaliye Ocak Köyü Özel Müzesi, Ankara - Hacı Bayram Camii, İstanbul - Tekel Müzesi, Karabük Kardemir Demir Çelik Müzesi) örnek teşkil etmektedir (Güngör Atik ve Keleş, 2019: 65).

Görüldüğü üzere ülkemizde kapsamı oldukça geniş ve birbirinden farklı nitelikte pek çok müze bulunmaktadır. Tarihi, kültürel, sanatsal pek çok eserin sunulduğu müzeler bu yönüyle ziyaretçilerin ilgi

ve meraklarına hitap etmekte, görsel bir şölene ev sahipliği yapmaktadırlar. Ayrıca milli ve manevi pek çok değerimizi bünyesinde barındırarak adeta ülkemizin kıymetli eşyalarının bulundurulduğu bir sandık görevi görmektedirler. Bu müzeler yıl içinde binlerce ziyaretçiye kapılarını açmakta eserlerini bu ziyaretçilere sunmaktadırlar.

Müzelerin sergileme biçimleri ile müze ziyaretçileri arasında kendiliğinden bir ilişki doğmakta, karşılıklı bu bağ sayesinde ziyaretçilerin ilgi alanları ve yaşlarına uygun olarak bir öğrenme durumu da yaşanmaktadır (Önder, Abacı ve Kamaraj, 2009). Aslında müze ziyaretçisi kavramından da ziyade müze kullanıcısı kavramının kullanılması daha yerinde olacaktır. Çünkü müzelere gidilmesinden esas amaç müzelere gidip oradaki eserleri görüp çıkmaktan ziyade bu eserlerden en güzel şekillerde yararlanabilmek, onlardan ilham alabilmektir.

Geride kalan 20. yüzyılın içinde, halka daha da yakınlaşan müzeler, toplumun ve toplum içinde özellikle çocukların eğitiminde doğrudan katkısı olan ve bu alanda hizmet veren bir kurum haline gelmiş; müzelerin eğitimsel işlevi kendiliğinden oluşan bir hal olmaktan da öte artık müzelerin bünyelerinde oluşturulan eğitim birimlerinin programları ve okul-müze iş birliği ile gerçekleşmektedir (Önder, Abacı ve Kamaraj, 2009). Okulların müzelere planlı geziler gerçekleştirmesi ve burada planlı programlı öğrenme etkinliklerinin gerçekleştirilmesi ile müzeler, eğitimsel işlevlerini yerine getirmektedir.

Yapılan etkinlikler ile müzeler ve tarihi mekânlar adeta bir eğitim ortamı halini almakta, öğrenciler buralarda yaparak yaşayarak öğrenmekte, bu durum da düşünme becerilerinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Güngör Atik ve Keleş, 2019). Müzelerde gerçekleştirilen uygulamalar ile öğrenciler aktif öğrenme sürecinde en etkin kişi haline gelmektedirler (Çalışkan ve Çerkez, 2012). Öğrencilerin bu aktif öğrenmeleri akademik anlamda onlara faydalı olurken diğer yandan da bu çalışmada ele alınan müze örneğinde olduğu gibi karar verme süreçlerinde onlara yardımcı olabilmektedir.

Museum Mensch und Natur adlı müze bu anlamda öğrencilere pek çok farklı görsel, model ve eserle kapılarını aralamakta ve sundukları ile öğrencilerde mesleki ilgi alanlarına yönelik bir farkındalık oluşturabilmektedir. Doğa, Coğrafya, Tarih, Biyoloji gibi birbirinden farklı disiplinlerin ürünü olan materyallere ev sahipliği yapması yönüyle bu müze öğrencilere, ilgi alanlarına yönelik ürünleri incelemeleri adına büyük bir fırsat sunmaktadır. Almanya'da bulunan bu müzeye okullar öğrencilerini ziyarete götürmekte ve burada pek çok aktivite yapılmaktadır. Öğrencilerin ilgi duydukları nesnelere daha çok yönelmeleri ve mesleki anlamda kendilerinde olan potansiyeli fark edebilmeleri adına bu ziyaretler oldukça etkili olmaktadır. Öğretmenlerin de bu ziyaretlerde öğrencilerini gözlemlemeleri ile bu etki daha da güçlenmekte, öğrencinin ilgi alanını öğretmen de fark edebilmektedir. Bu durum, bir üst eğitim kurumuna yönlendirme sistemi ile geçiş yapılmasına imkân tanıyan Almanya'da, oldukça doğru yönlendirmeler yapılması adına önemli bir fırsat iken, ileride yaptığı meslekten hoşnut olan dolayısıyla mutlu, umutlu bireylerin topluma kazandırılması adına da oldukça önemlidir.

Ülkemizde birbirinden farklı disiplinlere ait eserlerin, modellerin ve ürünlerin tanıtıldığı müzeler ve bilim merkezlerinden de bu şekilde faydalanılarak öğrencilerin ilgi alanlarını çok erken yaşlarda fark etmeleri sağlanabilir. Öğretmenlerin bu süreçte öğrencilerini gözlemlemeleri ve onlara rehberlik etmeleri de sürecin daha sağlıklı yürütülmesi adına önemlidir. Ancak müzelerde bu gibi faaliyetlerin düzenlenmesi sürecinde öğrencilerin etkin olmalarına müsaade edilmeli, kısıtlayıcı veya yönlendirici tavırlar sergilenmemelidir. Bu anlamda önerimiz Türkmen, Zengin ve Kahraman'ın (2018) önerisiyle benzerdir. Müzelere gezi düzenlemek için okul çevresinden uzaklaşmakta bu durum da birtakım bürokratik engelleri beraberinde getirmektedir. Bu anlamda bu zorlukların aşılabilmesi adına izin alma sürecinin daha kolay olması gerekmektedir. Önerimiz bu anlamda Demir ve Tak'ın (2019) önerisiyle benzerdir. Müzelerin ve bilim merkezlerinin öğrencilerin ilgi alanlarını ortaya çıkarabilmeleri için kullanımında etkili bir rehberlik ihtiyacı olacaktır. Bu anlamda öğretmenlere hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimler verilmesi ve süreçte öğrencilere nasıl rehberlik edecekleri ve onları nasıl gözlemleyebilecekleri

konusunda bilgilendirilmeleri oldukça etkili olacaktır. Bu anlamda Demir ve Tak (2019) ilgili önerimizi destekler nitelikte öneriler sunmaktadır. Öte taraftan müze eğitiminin yapılandırmacı eğitime destek olacak nitelikte hizmet içi eğitimlerle ve Eğitim Fakülteleri kapsamında müfredatta yer alabileceğini vurgulayan Şar ve Sağkol (2013) ilgili önerimize destek vermektedir.

Ülkemizde her şehrin il merkezinde meslekler ve bu mesleklere ilişkin tanıtıcı nitelikte modellerin, ürünlerin, görsellerin, broşürlerin ve rehberlerin yer aldığı müzeler kurularak öğrencilerin bu müzeleri ziyaret etmeleri sağlanabilir. Bu müzelerin yılın her zamanı açık olması ve okullar ile iş birliği içinde olması sağlanabilir. Özellikle mesleki tercihin temellerinin atıldığı ortaokul dönemindeki öğrencilerin bu tür ziyaretlere katılmalarıyla bu öğrencilerin geleceğe kendinden daha emin adımlarla ilerlemeleri mümkün olabilir. Bu süreci destekleyebilmek adına öğrencilerin ilgi duydukları mesleğin yapıldığı yerlere ziyaretler gerçekleştirilmesi de sağlanabilir. Böylelikle öğrenciler ilgi duydukları mesleğin yapılışına da şahit olarak ilgilerinin merakından öte içsel bir istek olduğunun farkına varabilirler.

Museum Mensch und Natur öğrencilere içinde bulunan pek çok eser, model ve görsel ile pek çok farklı mesleğe yönelik bir farkındalık yaratmaktadır. Bu anlamda ülkemizde de bu tür müzelerin kurulması ve öğrencilerin bu gibi müzelerden yararlanmaya teşvik edilmeleri gerekmektedir. Almanya'daki müzede öğretmenlerin öğrencilerle birlikte bu müzelere gittikleri, süreçte onlara yönlendirmeler yaptıkları ve onları gözlemlediklerinden hareketle ülkemizde de öğretmenlere bu konuda hizmet içi eğitimler verilebilir. Dolayısıyla öğretmenlerin müzeleri, öğrencilerinin ilgi ve yeteneklerini keşfetmeleri adına etkin kullanabilmeleri için bir donanıma sahip olmaları sağlanabilir. Okulların gezi programlarında müze gezilerinin mutlaka yer alması sağlanmalı, öğretim programında müzelerden etkin yararlanmak için planlı programlı etkinliklere yer verilmelidir. Aynı şekilde müzeler de buna hazır olmalı, müzelerdeki idareciler ve onların idaresindeki rehberler ve görevliler ziyarete gelen öğrencilerin zihinlerinde çok daha fazla uyarım oluşturabilmelerinin yollarını aramalıdır. Sergiler ve koleksiyonlar bir yıldan diğerine değiştirilmeli, durağanlıktan hareketliliğe geçilmeli, büyük kardeşin küçük kardeşe: "ben gittim şu var başka bir şey yok" demesi yerine, "her şey her yıl değişiyor, bu sene acaba ne var?" diyebileceği şekilde her yıl ilgi uyandırmalı, müzeler her yaşa hitap etmelidir.

Sınavlar, öğrencilerin akademik bilgi seviyelerini ölçüp alınan puanlar ile okul ve bölüm tercihi yapmalarına katkı sağlamakta ancak önemli olan yalnızca bir bölümü kazanmak ve okumak değil, ilgi ve yetenekler doğrultusunda iyi bir eğitim alarak sahip olunan mesleği severek icra edebilmektir (Yılmaz ve Tağrikulu, 2018). Bu anlamda müze gezilerinin öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerini keşfedebilmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmesi, öğrencilerin geleceğe emin adımlarla yürüyebilmeleri için önemli bir girişim olacaktır.

Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmaya, ikinci yazar Museum Mensch und Natur isimli müzeye giderek verilerin toplanması ile, birinci yazar ise elde edilen verilerin analiz edilmesi ve değerlendirilmesi ile katkı sağlamıştır. Her iki yazar makalenin yazımı konusunda ortak katkı sağlamışlardır.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışmada fotoğraflar veri kaynağı olarak kullanıldığından Etik Kurul Raporu'na gereksinim duyulmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

KAYNAKÇA

- Aladağ, E., Akkaya, D. ve Şensöz, G. (2014). Sosyal Bilgiler dersinde sanal müze kullanımının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 199-217.
- Altın, B. N. ve Oruç, S. (2007, 15-17 Kasım). *Tarih ve coğrafya eğitiminde müze eğitimi ve yaratıcı drama*. 1. Ulusal İlköğretim Kongresi, Ankara, Türkiye.
- Arslan, M. M. ve Kılıç, Ç. (2000). Bazı Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de zorunlu eğitimde yönlendirme çalışmalarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 148.
- Bozdoğan, K. ve Sünbül, A. M. (2016). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin ‘müze’ kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31), 107-127.
- Bülbül, H. (2017). Müze ile eğitimde bir seçenek olarak “second life” müzeleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 167-180.
- Çalışkan, H. ve Çerkez, S. (2012). Sosyal Bilgiler derslerindeki müzeyle eğitim uygulamalarının öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 162-173.
- Davey, L. (1990). The application of case study evaluations. *Practical assessment, research and evaluation*, 2(9), 1-2. <https://doi.org/10.7275/02g8-bb93>
- Demir, A. ve Tak, İ. (2019). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müze ile eğitime yaklaşımları (Tokat ili örneği). *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 1-18.
- Demir, K. (2004, 6-9 Temmuz). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin geliştirmesi ile ilgili düşünceleri*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya, Türkiye.
- Demirboğa, E. (2010). *Sanal müze ziyaretlerinin öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal kazanımları üzerindeki etkileri*. (Yayın No. 279618) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi.
- Dinç, E., Uzun, C. ve Çoban, O. (2014). Eğitimde kademeler arası geçişle ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 209-235.
- Gülmez, I. (2014). Avrupa Birliği ülkelerinde mesleki yönlendirmelerin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 5(9), 93-129.
- Gültekin, M. (1998). Türkiye ve Avrupa Birliği’ne üye bazı ülkelerde zorunlu eğitim. Hakan A. (Ed.), *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler* (ss.71-92). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güngör Atık, G. ve Keleş, H. (2019). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı kapsamında aday tarih öğretmenlerinin jandarma müzesi hakkındaki görüşleri. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 4(1), 64-76.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve galeri eğitimi*. (Çev. Meltem Örgen Evren, Emine Gül Kapçı), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Kesici, Ş. (2007). Şube rehber öğretmenlerinin görüşlerine göre 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin rehberlik ve danışma ihtiyaçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 365-383.
- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal Bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (29), 402-422.
- Önder, A., Abacı, O. ve Kamaraj, I. (2009). “Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi”: İstanbul Arkeoloji Müzesi’ndeki Marmara örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 103-117.
- Resmî Gazete (1973). Sayı 14574. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>

- Sivrikaya, G. (2017). Müzelerin keşif alanı olarak kullanımı. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 123-135.
- Şahan, M. (2005). Müze ve Eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 487 – 501.
- Şar, E. ve Sağkol, T. (2013). Eğitim fakültelerinde müze eğitimi dersi gerekliliği üzerine. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 83-90.
- Tezcan Akmehmet, K. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde arkeoloji müzelerinin nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle kullanılması*. (Yayın No. 175097) [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi.
- Türk Dil Kurumu (2020). *Müze kelimesinin tanımı*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkmen, H., Zengin, M. ve Kahraman, Z. (2018). Müze uzmanlarının müzelerin eğitimdeki rolü hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi ESTÜDAM Eğitim Dergisi*, 3(2), 30-44.
- URL-1: <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-14442/muzeler-ic-hizmetler-yonetmeligi.html>
- URL-2: <https://www.mamilade.de/bayern/muenchen/ausflugstipps/museum/museum-mensch-und-natur-munchen>
- URL-3: <http://www.mmn-muenchen.de/index.php/fuehrungen-mehr/kinder>
- URL-4: <http://www.mmn-muenchen.de/index.php/fuehrungen-mehr/kinder>
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 294-324. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.349442>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Genişletilmiş Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, T. ve Tahiroğlu, M. (2012). Sanal ortamda gerçekleştirilen müze gezilerinin ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 104-114.
- Yılmaz, C. ve Tağrikulu, P (2018, 6-8 Eylül). *Müze ile eğitimin geleceğe hazırlanmaktaki rolüne yönelik bir öneri*. Uluslararası Öğrenme, Öğretim ve Eğitim Araştırmaları Kongresi, Amasya, Türkiye.

Fotoğraflar

Foto 1, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18: Cevdet Yılmaz Arşivi

A Review of Museums in the Context of Communication and Marketing

Hüseyin ULUS

Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey

ABSTRACT

To benefit from the opportunities offered by the changing age and to survive in the competitive environment that is felt in every field, museums, just like other institutions have to make creative applications in communication and marketing. Communication is the most important factor in accelerating and facilitating the flow of information between the museum and the public. Marketing is a very important detail in attracting visitors to the museum. It is impossible for museums that do not have effective practices for communication and marketing to be able to renew themselves in this environment and qualify themselves as popular culture venues. Therefore, every application aimed at communication and marketing has vital importance for museums. However, when the relevant literature was scanned, no research examined multiple museums comparatively for communication and marketing relations, in which only communication studies were conducted in the museum. Within the scope of this research, the Washington National Gallery of Art and the Chicago Museum of Science and Industry were examined in the context of their practices in the field of communication and marketing. As a result of the research, it was understood that both museums benefited from the opportunities offered by the age in terms of both communication and marketing. However, it has been concluded that the National Gallery of Art is one step ahead of the Museum of Science and Industry with its educational opportunities, research activities, social spaces, and website design.

Keywords: Museology, marketing, communication

Type: Research

Article History

Received: 01.02.2021

Accepted: 25.03.2021

Published: 01.04.2021

Corresponding Author:

Hüseyin ULUS

SCREENED BY

 iThenticate®
Professional Plagiarism Prevention

Xanthos-Letoon Ancient Cities /
Antalya-Muğla

Suggested Citation

Ulus, H. (2021). A review of museums in the context of communication and marketing, *Journal of International Museum Education*, 3(1), 20-39. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.872490>

About The Author

Hüseyin Ulus, He graduated from Onsekiz Mart University and thereafter, started master degree program at Dokuz Eylül University. After that, he started PhD program at Ankara University. He has been working as Research Assistant at Çanakkale Onsekiz Mart University. His resource interests include; education, art education, visual arts education, child art education. E-mail: huseyin.ulus@hotmail.com.tr - huseyin.ulus@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8670-9835>

İletişim ve Pazarlama Bağlamında Müzeler Üzerine Bir İnceleme

Hüseyin ULUS

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye

ÖZ

Değişen çağın sunduğu imkanlardan faydalanabilmek ve her alanda hissedilen rekabet ortamında ayakta kalabilmek için müzeler de tıpkı diğer kurumlar gibi iletişim ve pazarlama (marketing) bağlamında yaratıcı uygulamalar yapmak durumundadır. Müze ve halk arasında bilgi akışının hızlanıp kolaylaşmasında en önemli etken iletişimdir. İletişim, müzeler için tamamlayıcı bir alt yapı unsuru durumundadır. Pazarlama ise ziyaretçileri müzeye çekmede oldukça önemli bir ayrıntıdır. İletişim ve pazarlamaya yönelik etkili uygulamaların yapılmadığı müze ve galerilerin, bu ortamda kendini yenileyebilmesi ve popüler kültür mekanları olarak nitelendirebilmeleri olanaksızdır. Dolayısıyla iletişim ve pazarlamaya dönük yapılan her uygulama, müzeler için yaşamsal bir öneme sahiptir. Ancak ilgili literatür tarandığında, yalnızca müzede iletişime dönük çalışmaların yapıldığı, iletişim ve pazarlama ilişkisine yönelik birden çok müzeyi karşılaştırmalı olarak inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Tüm bu gerekçelerden hareketle bu araştırma kapsamında Washington Ulusal Sanat Galerisi ile Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi iletişim ve pazarlama alanında yaptıkları uygulamalar bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda her iki müzenin de hem iletişim hem de pazarlama konularında yeterince uygulama yaptıkları, teknolojinin sunduğu imkanlardan yararlanabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Washington Ulusal Sanat Galerisi, sunduğu eğitim olanakları, araştırma faaliyetleri, sosyal yaşam alanları ve web site tasarımı ile Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi'nden bir adım ileride olduğu yorumunda bulunulmuştur. Elde edilen bulgulardan hareketle, müze iletişimi ve pazarlamaya yönelik daha fazla araştırma yapılmasının yararlı olacağı önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzecilik, pazarlama, iletişim

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 01.02.2021

Kabul: 25.03.2021

Yayınlanma: 01.04.2021

Sorumlu Yazar:

Hüseyin ULUS

SCREENED BY

 iThenticate
Professional Plagiarism Prevention

Xanthos-Letoon Antik Kentleri /
Antalya-Muğla

Önerilen Atıf

Ulus, H. (2021). İletişim ve pazarlama bağlamında müzeler üzerine bir inceleme. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 3(1), 20-39. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.872490>

Yazar Hakkında

Hüseyin Ulus, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde lisans, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimini tamamladı. Ankara Üniversitesi'nde doktora eğitimine devam etmektedir. Aynı zamanda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır. Araştırma alanları sanat eğitimi, görsel sanatlar eğitimi ve çocuk sanat eğitimi kapsamaktadır. E-posta: huseyin.ulus@hotmail.com.tr – huseyin.ulus@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8670-9835>

EXTENDED ABSTRACT

This research aims to examine the National Gallery of Art and the Chicago Museum of Science and Industry in the context of communication and marketing. Based on this aim, the “Case study” was used to identify the details that caused the incident in the study, examine and evaluate the explanations related to it. Based on this, the internet addresses of both museums were entered. After that, some details that offer us tips in terms of communication and marketing were examined; museum logo designs, colors, and symbols used in their logos, colors they used on their websites, in what order they were located when browsing the search engine, frequently asked questions, information about the institution, options of language, communication, and detailed directions, the management of social media accounts and activity, education and research activities, the collection, the diversity in the works of display formats, restaurants, cafes, sales stands that located within the museum, etc. As a result of the research, it was observed that both museums have important applications in terms of communication and marketing, so they benefit from the possibilities of technology at the line stage. Both the National Gallery of Art Gallery and the Museum of Science and Industry have technological facilities and equipment at a level that can be considered a pioneer in the sector in which they are located. For this reason, it is quite natural that these museums are successful in terms of communication and marketing. When the results obtained within the scope of the research are evaluated comparatively; The Museum of Science and Industry has a catchier and leaner logo design than the National Gallery of Art. While this success is expected to favor the National Gallery of Art (NGA), the fact that the Museum of Science and Industry is more successful in logo design and this success illustrates the NGA's lack in this regard. Because an institution that hosts high-end works of art is expected to have a much more specific logo design. The main basis of this expectation is the idea that the National Gallery of Art which has thousands of collections in various fields of the visual arts, will also improve its level of aesthetic recognition in this context. As a result, it can be commented that the Museum of Science and Industry is one step ahead in terms of corporate logo design. When the relevant literature is examined, the research shows that the logo designs of the institutions are an important detail in attracting customers/visitors (bkz: Boyraz, 2012; Özarlan, 2019).

Looking at the institutions' websites, it became clear that the National Gallery of art was more successful. Although the Museum of Science and Industry (MSI) preferred a web design with a wealth of color, the National Art Gallery's (NGA) preference for web design that favors simplicity and functionality, took the institution a step forward in terms of both marketing and communication. The fact that the National Gallery of Art is more successful in web design shows that they have a broader vision, especially in the context of marketing. When the educational activities were examined, it was seen that both institutions had their unique successful sides. But the opportunities offered by the National Gallery of Art in education, the software programs it has developed, and the research center located within it make it more successful. Sezgin and others (2011, s. 2017) conducted a study that revealed the reasons and satisfaction of individuals who visited the museum to visit these institutions. In this context, it was concluded that giving importance to promotional elements, benefiting from the possibilities of technology and places such as restaurants and cafes located in the museum are encouraging details in visiting these institutions. The Washington National Gallery of Art also proves that it cares about these issues as a result of its activities. According to Özarlan (2019, s. 1075), the museums that attract the most visitors are the institutions that best implement communication and marketing criteria. Therefore, the fact that museums that communicate with the public and pay attention to marketing both increase the number of visitors and accelerates the revenue flow of the gallery. As a result, communication and marketing are vital in museums, just like other institutions. Based on the findings obtained within the scope of the research, the following recommendations can be made;

Museums and galleries should increase their communication with the public and pay more attention to marketing to survive and become a modern institution of popular culture. Especially in Turkey, galleries and museums within the T.C. are not equipped in this regard.

To strengthen the foundations of museology and museum education, it is necessary to increase the number of scientific research in this field both in quantity and quality. Therefore, it is thought that these issues should be given weight, especially in the graduation projects and graduate theses that will be held within the Institute.

Finally, to support the idea that museums are living spaces, cafes, restaurants and many other entertainment venues that give the impression of a social living space should be allowed to settle in these institutions. In this way, an increase in the number of visitors to the museum will be seen and a new one will be added to the museum's revenue sources.

GİRİŞ

İçinde bulunulan çağ yapısı gereği teknolojinin sunduğu imkanlardan yararlanmayı gerektirmekte, hatta çoğu zaman bunu zorunlu kılmaktadır. Bunun temel gerekçesi her alanda rekabet ortamının oluşmuş olduğu ve bu ortamda ayakta kalabilmek için yaratıcı stratejilerden beslenmek zorunda oluşumuzdur. Aynı şey, eğitim ve yaşam alanı olarak nitelendirebileceğimiz, bugün popüler kültürün birer aracı olan müzeler için de geçerlidir. Çünkü müzeler, eskiden olduğu gibi yalnızca koleksiyonları ile var olan, onları koruyan, araştıran, sergileyen ve ziyaretçisini bekleyen kurumlar değil, halka açık, insana ve yaşadığımız çevreye tanıklık eden malzemeleri araştıran, inceleyen, toplayan ve koruyan, bilgiyi farklı yollar ile paylaşan, özellikle eğitim anlamında etkinlikleri bulunan ve sürekliliği olan kurumlardır (ICOM, 2019).

Günümüzde müzeler, özellikle iletişim, halkla ilişkiler ve pazarlama anlamında kendilerini geliştirmek durumundadır. Çünkü müzeler, yeni popüler kültür mekanları olarak kendileri de sanatın tüketimini doğrudan tetikleyen bir konumda bulunmaktadır (Aydınalp, 2019). Bu nedenle gelişen teknolojiyi takip etmek ve ona ayak uydurmak durumunda kalmışlardır. Günümüzde müzecilik anlayışı “toplama, koruma, sergileme, araştırma ve eğitim” faaliyetleri arasına iletişim ve pazarlamaya yönelik çalışmaları da eklemiştir. Çünkü iletişim olmaksızın, müzelerin artan rekabet ortamında ayakta kalabilmeleri olanaksızdır. Dolayısıyla, ziyaretçisini bekleyen müzeden ziyaretçi çeken müze bilincine ulaşabilmek için bilhassa iletişim konusunda öncül yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Teknolojinin sunmuş olduğu imkanlar müzelerin iletişim ve pazarlama bağlamında daha yenilikçi çözümler üretmelerini sağlamıştır. Buna yönelik en güzel örnek; 2019 yılında ICOM’un 21. yy. müzelerinin nasıl olması gerektiği konusunu halka açması ve dünya üzerindeki herkesin bu konuda yorumlarını dile getirmesine olanak tanınmasıdır¹ (Bostancı, 2019). Uluslararası Müzeler Konseyi’nin öncülük ettiği bu yaratıcı davranış müze iletişimi bağlamında önemli bir yere sahiptir. Çünkü müze iletişimi aslında nedene dayalı etkinlikleri, halkla ilişkileri, pazarlamayı ve dolayısıyla toplum-müze arasında iletişim akışını sağlamayı kapsar. Bahsi geçen pazarlama kavramı yalnızca müzelerde satışa sunulan ürünlerin talebini artırma odaklı bir fonksiyon değil; “toplumla olan iletişimin sınırlarını belirleyen bir konumlandırma aracı” olarak görülmelidir (Güney, 2009). Müzelerin iletişim ve pazarlama anlamında çalışmalar yürütmesindeki bir diğer gerekçe, ürettikleri ve/veya topluma sundukları ürünler hakkında farkındalık yaratmak ve halkın bundan faydalanmasını sağlamaktır.

¹250’den fazla yorum yapılan foruma dair detaylı bilgi için bkz.: <https://icom.museum/en/news/the-museum-definition-the-backbone-of-icom/> Erişim tarihi: 15.12.2020.

Boyras (2012)'a göre Global iletişim ve etkileşim sistemlerini gerektirdiği gibi kullanmak ve ziyaretçi üzerine bunu doğru biçimde yönlendirmek müze ve galerilerin başarısının yanı sıra, kamu ilgisini çekmeleri açısından da önemli bir olgu durumundadır. Hem sergileme biçimleri hem de koleksiyonlarındaki çeşitlilikleriyle kurumsal olarak topluma kendi vizyonları kapsamında mesajlar veren müze ve galeriler, ziyaretçi sayılarında artış sağlayabilmek için pazarlamanın yanı sıra müze iletişimine de önem vermeli, bu kavramın temel ilkelerini bilmek durumundadırlar (s. 25).

Dolayısıyla iletişim kavramı günümüz müzeleri için yaşamsal bir öneme sahiptir. İletişim, beraberinde pazarlamayı da getireceği için – halk ile doğru iletişim kurabilen müzelerin dolaylı yoldan pazarlama sürecine dahil olması gibi – başarı kaçınılmaz olacaktır. Müzenin amacı ne olursa olsun, ziyaretçilerin ve üyelerinin desteğini almadan, halka açık ve kâr amacı gütmeyen bir kurum olarak hizmet vermesi imkansızdır (Aydınalp, 2019). Özellikle ziyaretçilerin desteğini almanın en temel yolu, tanıtım ve iletişim araçlarından maksimum düzeyde yarar sağlamayı gerektirir. Bunlara; müzelerin vizyon ve misyonlarının yapılan etkinlikler ile uyumlu olması, logolarında kullandıkları renk ve simge/sembollerin dikkat çekici olması, koleksiyonlarının yaratıcı afişler ile halkı kendine çekmesi, halka sunulan eserlerin gösterim biçimi ve web sayfalarının aktif bir şekilde profesyonel olarak yönetilmesi dahil edilebilir. Ayrıca, müze binasının iletişimi destekleyen afiş ve görseller ile donatılması, restoran ve kafelerin sosyal bir yaşam alanı izlenimi uyandırması, bina çevresi, araç park yeri ve belki de en önemlisi müzeye geliş-gidiş yollarının çok basit bir biçimde halka aktarımının sağlanması en temel müze iletişimi ve pazarlama örneğidir. Aydınalp'e (2019) göre halkı müzeye çekebilmek için en uygulanabilir yöntemlerden birisi iletişim alanında çalışmalar yürütmektir. Müzeler ile hiç ilgisi olmayan halk, söyleşiler, konserler, seminer ve konferanslar, film gösterimleri, atölyeler, görsel şovlar ve gezilerle müzelere çekilmeye çalışılmaktadır. Tüm bu süreçlerdeki temel amaç, günümüz müzecilik anlayışının bir yansıması olan; müzeleri sosyal birer yaşam alanı olarak halka duyumsatma fikridir.

İçinde bulunulan Covid-19 salgını nedeniyle sosyal yaşantımız büyük oranda ev ile sınırlı kalmıştır. Bu nedenle müze ziyaretleri daha çok çevrimiçi ziyaretlere dönüşmekte, dolayısıyla bilimsel ve sanatsal bilginin doğrudan sunulduğu bu yaşam alanlarından uzak kalınmaktadır. Bu süreçte, müzelerin web sitelerinde çevrimiçi gezintilere çıkmak, sergileri ziyaret etmek ve/veya bilimsel etkinliklere katılmak oldukça önemli bir etkinlik olmaktadır. İletişim ve pazarlama bağlamında kendini geliştiren müzelerin yönettikleri web siteleri ziyaretçiye adeta müzenin kokusunu hissettirmekte, onu kendine çekmektedir. Bu sebeptendir ki iletişim ve pazarlama, günümüz müzelerinin ayakta kalabilmeleri için yaşamsal bir önem arz eder. Özellikle teknolojiden maksimum düzeyde yarar sağlayabilen büyük müzelerin yapmış oldukları iletişim ve pazarlama çalışmalarını incelemek, bunları raporlaştırarak ilgili kurum ve kuruluşların erişimine sunmanın hem müzebilim hem de toplum açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Ancak ilgili alanda yapılan literatür taraması sonucunda, karşılaştırmalı olarak birden fazla müzeyi iletişim ve pazarlama alanında yaptıkları uygulamalar ile inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Tüm bu gerekçelerden hareketle, bu araştırma kapsamında Washington Ulusal Sanat Galerisi ve Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi iletişim ve pazarlama bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Değişen Müzecilik Anlayışında İletişim ve Pazarlama

Geçmişten günümüze müzecilik alanında pek çok değişim yaşanmıştır. Bu değişimdeki temel gaye, kâr amacı gütmeyen bu kurumların artan rekabet ortamında ayakta kalabilmesini sağlamak ve tıpkı bir eğlence mekânı gibi, sosyal yaşam alanı olduğu fikrini duyumsatmaktır. Kendilerini bu çerçevede yeniden değerlendiren müzeler, eski felsefelerini ve bildik uygulamalarını gözden geçirerek amaç ve performanslarını, kültürel ve toplumsal gelişmeler ışığında yeniden tasarlamışlardır (Hooper ve Grinhill, 2007, akt; Sökmen, 2017, s. 4). Müzecilik anlayışında meydana gelen bu köklü değişimi modernizm sonu olarak görenler, bu yeni müzecilik anlayışına "postmodern müze" adını vermişlerdir (Keene, 2005). Postmodern müze ile geleneksel müze anlayışı arasındaki en temel ayrım vizyon ve misyon anlayışındadır. Geleneksel müze adeta bir anıt gibi ziyaretçisini beklerken, postmodern müze yaptığı yaratıcı etkinlik ve

ilgi çekici pazarlama teknikleri ile ziyaretçisini kendine çekmekte, kimi zaman ise ziyaretçisine gitmektedir. Müzecilik alanında meydana gelen bu köklü değişimi Huyssen (1999) şöyle yorumlamaktadır; “...artık müzeler seçkin uzmanlar ve meraklılar grubu için en uygun biçimde sergilenen, geçmişe ait hazine ve nesnelerin bekçisi değil, ne fırtınadan korunaklı bir yer ne de duvarları dış dünyaya karşı bir engel işlevi görmektedir...” Huyssen’ın bu anekdotu, bugün müzelerin artık yalnızca belli bir sanat eğitiminden geçmiş seçkin kişilere değil, herkesin ziyaret edeceği birer kitle iletişim merkezi haline dönüşmüş olduğu fikrinin altını çizer. Dolayısıyla bugün müzeler yalnızca bilimsel ve sanatsal ürünlerin ziyaretçi/izleyici ile buluşturulduğu aracı kurumlar değil, halkın her tür aktivite için katılım sağladığı popüler kültürün demokratik birer kurumu olmuşlardır. Bu değişim Uluslararası Müzeler Konseyi’nin (ICOM) tanımından da anlaşılmaktadır. Bir zamanlar “sanatsal, teknik, bilimsel, tarihi veya arkeolojik materyaller bulunduran, içerisinde hayvanat bahçesi ve botanik bahçelerinin de bulunduğu kurumlar” olan müzeler, günümüzde; “geçmiş ve gelecek hakkında kritik diyaloglar için demokratikleştirici, kapsayıcı ve çok sesli alanlardır. Günümüz çatışmalarını ve zorluklarını kabul edip ele alarak topluma olan güvende eserler ve örnekler tutar, gelecek için farklı hatıraları güvence altına alır ve eşit haklar sağlar. Kâr amaçlı değil, katılımcı, saydam, insan onuruna ve sosyal adalete, küresel eşitlik ve refah düzeyine katkıda bulunmayı amaçlayan dünyadaki anlayışları toplamak, muhafaza etmek, araştırmak, yorumlamak, sergilemek ve geliştirmek için aktif ortaklık ile çalışan kurumlar” konumuna geçmiştir (ICOM, 2019). Yapılan son tanımdan da anlaşılacağı gibi bugün müzelerin nihai amacı toplamak, korumak ve sergilemek değil, sosyal bir yaşam alanı olarak araştırma, inceleme ve eğitim faaliyetlerinde bulunarak halk ile iletişim halinde olmaktır.

Sökmen’e (2017) göre postmodern müze ile geleneksel müze anlayışı; müze mekânından ziyaretçilerin motivasyonuna, sergilemede kullanılan teknik ve teknolojik yaklaşımlardan sosyal medyayı aktif şekilde kullanabilme yeterliliğine, özel etkinliklerden pazarlama anlayışına kadar pek çok noktada farklılıklar gösterir. Dolayısıyla postmodern müze anlayışı halkla ilişkileri ön plana alan bir vizyon gerektirir. Söz konusu yeni müzecilik anlayışı, müzeyi esin perilerine ait bir mabet yeri olmaktan çıkartmış, onu halk panayırı ile alışveriş merkezi arasında melez bir mekân olarak yeniden diriltmiştir (Huyssen, 1999). Postmodern müze anlayışını gelenekselden ayıran bir diğer önemli unsur iletişim ve pazarlama bağlamında yaptıkları uygulamalardır. Bu iki unsur yeni müzecilik anlayışına önemli bir kimlik kazandırmaktadır. Çünkü iletişim ve pazarlamaya yönelik etkinliklerin yapılabilmesi için geleneksel bakış açısından sıyrılıp çağın sunduğu imkanlardan maksimum düzeyde yararlanabilme amacı söz konusudur. Eskiden müzeler adeta kutsal bir mekân, bir mabet yeri gibi ziyaretçisini beklerken, bugün postmodern anlayış gereği kimi zaman ziyaretçisine gitmekte ya da ziyaretçisini müzeye çekebilmek için farklı deneyimlerden yararlanmak durumunda kalmıştır. Çağın sunduğu imkanlardan yararlanabilmek ve müzede pazarlamaya yönelik uygulamalarda bulunmak, Huyssen’ın da belirttiği gibi müzeleri fırtınalardan korunaklı, duvarları dış dünyaya kapalı bir mekân olmaktan çıkartmıştır (1999, s. 35). Çünkü değişen müzecilik anlayışı, müze yöneticilerini halkla iletişim kurmaya, artan rekabet ortamında ayakta kalabilmek için pazarlama hususlarına önem vermeye itmiştir. Sonuç olarak postmodern müze anlayışının iletişim ve pazarlama süreçlerine önem veren, popüler kültür ile etkileşimini hiçbir zaman kaybetmeyen, uzmanlık alanı yöneticilik olan kişilerce yönetilen sosyal mekanlar olduğu söylenebilir.

İletişim ve Pazarlama Uygulamalarının Müze Eğitime Etkisi

Bugün çağdaş toplumların popüler kültür mekanları olarak adlandırabileceğimiz müzeler, yaygın eğitim kurumları arasında yerlerini almıştır. Çağa ayak uydurabilen, teknolojinin sunduğu imkanlardan yararlanabilen müze ve galeriler, özellikle eğitim ve araştırma faaliyetlerini ön planda tutmayı kendilerine amaç edinmişlerdir. Bu amacı gerçekleştirebilmek adına özellikle halkla iletişim ve pazarlama konularına yönelmişlerdir. Çünkü iletişim ve pazarlama elemanlarından yararlanılmaksızın yetişmekte olan nesli yaparak-yaşayarak öğrenmenin gerçekleştirilebileceği mekanlar olan müzelere çekmek olanaksızdır. Daha da önemlisi; müzeleri geçmişte olduğu gibi kasvetli ve ulaşması güç bir tapınak gibi gören halka, müze eğitiminin tamamlayıcı bir unsur olduğu fikrini duyumsatmak için iletişim ve pazarlamaya ihtiyaç vardır. Çağdaş müzelerin, gelen ziyaretçilerin eğlenirken öğrendiği ve öğrenmekten keyif aldığı kültür merkezleri olduğu gerçeğinin gün yüzüne çıkartılması gerekmektedir (Maccario, 2002). Bu sebeptendir ki müze

iletişimi ve pazarlama uygulamaları, müze eğitimi ile doğrudan ilişkili iki ayrı kavramdır. Türkiye'nin ilk özel müzeleri arasında yer alan Rahmi M. Koç Müzesi de geçmişte yaptığı faaliyetler ile bu ilişkinin önemini vurgular (Aydınalp, 2019). Rahmi Koç Müzesi yönetimi 2000'li yılların başında iletişim ve pazarlama konusunda çalışmalar yürütmek, dolayısıyla daha fazla ziyaretçi çekmek için bu amaçlarını eğitim faaliyetleri ile birleştirmişlerdir. Ziyaretçi sayısını artırmak için anasınıfı öğrencileri ile başlatılan eğitim faaliyetleri halkla iletişim ve pazarlama uygulamalarının önemli bir sonucudur. Rahmi Koç Müzesi eğitim danışmanı Zengin'in belirttiğine göre, halkla iletişimi sağlamak, kişileri müzeye çekmek için başlatılan eğitim faaliyetleri aynı zamanda küçük yaşta itibaren çocuklara müzeciliği sevdirmeyi başarmış ve müze eğitiminin geleceğini oluşturmuştur (Bayram, 2007). Bu eğitim kapsamında pek çok proje geliştirilmiş ve bu projeleri halka duyurabilmek için pazarlama elemanlarına başvurulmuştur. Dolayısıyla iletişim ve pazarlama yalnızca gelir akışını artırmak için değil, kurumun sunduğu eğitim ve öğretim faaliyetlerinden halkı haberdar etmek, müzelerin yaygın birer eğitim ortamları da olduğu fikrini duyumsatmak için gereklidir.

Uralman'a göre (2018) günümüz müze eğitiminde, müzeler ve müzeciliğin gelişip yaygınlaşmasında iletişim, pazarlama ve halkla ilişkiler göz ardı edilmemelidir. Çünkü pazarlamadan yoksun bir kurumun ayakta kalabilmesi, bilhassa eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürebilmesi olası değildir. Müzelerin okullarda verilen eğitimin tamamlayıcı bir unsuru olduğu fikrinin yaygınlaşıp kabul görmesi için pazarlama konusuna daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Çünkü teknolojideki gelişmeler bunu zorunlu kılmaktadır. Dünya'da en çok ziyaret edilen müzelerin hem eğitim faaliyetlerine hem de pazarlama ve halkla iletişim konularına en çok önem veren kurumlar olduğu yapılan bir araştırma sonucunda ortaya konmuştur (Özarlan, 2019). İletişim ve pazarlama kapsamında değerlendirebileceğimiz; müze web sitesi, sosyal medya hesapları, çevrimiçi basın-yayın bültenleri vd. araçlar, müze eğitimini olumlu yönde etkileyecek ayrıntılardan birkaçıdır. Bu kurumlarda gerçekleştirilen eğitim-öğretim süreçlerinin pazarlama araçları vasıtasıyla halka duyurulması beraberinde iletişimi getirmektedir. Tüm bunlar müze iletişimi ve pazarlamasının amaçları arasında yer alan "ziyaretçi sayısında artış" amacını da gerçekleştirecektir. Sonuç olarak müzelerde pazarlama ve halkla iletişim faaliyetlerine önem verilmesi müze eğitimi doğrudan etkileyen uygulamalar olduğu söylenebilir.

YÖNTEM

Washington Ulusal Sanat Galerisi (NGA) ile Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi'nin (MSI) iletişim ve pazarlama bağlamında yaptıkları uygulamaları karşılaştırmalı olarak incelemeyi hedefleyen bu çalışmada, nitel bir yöntem olan tanımlayıcı durum çalışmasından yararlanılmıştır. Tanımlayıcı durum çalışması, bir konu hakkında bilgi vermek, aşına olunmayan, okuyucuya tanıdık gelmeyen durumları bilindik hale getirmek için kullanılmaktadır (Yılmaz, 2014). Tanımlayıcı durum çalışmaları bir olayı/durumu meydana getiren ayrıntıları görmek, bir duruma karşı olası açıklamalar getirmek ve bir durumu değerlendirmek amacıyla kullanılır (Gall, Borg ve Gall, 1996). Bu çalışmada söz konusu iki müzenin iletişim ve pazarlama uygulamalarının değerlendirilmesi amaçlandığı için tanımlayıcı durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm müze ve galeriler oluştururken, örneklemi Washington Ulusal Sanat Galerisi ile Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi oluşturmuştur. Örneklem seçiminde, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin veriler sunduğu düşünülen grupların seçimine olanak tanıyan "amaçsal örnekleme" (purposive sampling) yönteminden yararlanılmıştır (Büyüköztürk, 2014). Buradan hareketle farklı kategorilerde yer alan iki ayrı müze seçilmiştir. Araştırma kapsamında müzelerin resmi internet adresleri ile sosyal medya hesapları araştırma nesnesi olarak belirlenmiştir. Her iki kurumun da "13 Aralık 2020" ile "10 Ocak 2021" tarihleri arasında resmi internet adresleri ile sosyal medya profillerine giriş yapılarak veriler toplanmıştır. Betimsel analiz yöntemlerinden yararlanılarak gerçekleştirilen veri toplama sürecinde, araştırmacılara iletişim ve pazarlama konusunda önemli ip uçları sunan bazı kategorilerden yararlanılmıştır. Bu kategoriler; kurum logo tasarımı, logo tasarımında kullanılan renk, sembol ve simgeler, koleksiyonlarında yer alan eserlerin

sergileniş biçimleri, web site tasarımları, web site tasarımlarında yer alan sık sorulan sorular, kurum misyon ve vizyonu ile eğitim ve araştırma faaliyetlerinin uyumu, özel gereksinimi olan bireylere sunulan imkanlar, kurum bünyesinde yer alan sosyal etkileşim merkezleri ile bunların tasarımları ve ücret politikasıdır. Araştırmanın veri toplama aşamasında söz konusu kategorilerden yararlanılmasının temel gerekçesi ise bu kavramların iletişim ve pazarlama bağlamında önemli ayrıntılar sunmasıdır (Aydınalp, 2019).

BULGULAR

Bu araştırma kapsamında Washington Ulusal Sanat Galerisi ve Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi iletişim ve pazarlama konusunda yaptıkları çalışmalar, sundukları hizmetler bağlamında değerlendirilmiştir. Bu inceleme öncesinde müzeler hakkında aydınlatıcı ancak özet biçiminde bilgilere yer vermenin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi

Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi, Michigan Gölü ve Chicago Üniversitesi arasındaki Hyde Park semtinde, Julius Rosenwald tarafından 1933 yılında kurulmuştur. "Dünyadaki en büyük bilim müzelerinden biri" olarak nitelendirilen Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi, bilimler eğitiminin geleceğe aktarımında aktif rol oynama vizyonu doğrultusunda kendini geliştirmeye devam etmektedir (MSI, 2020). Bilim ve Endüstri Müzesi'nin temel amacı; sınıf içi ve sınıf dışı eğitim fırsatları ile her yaşta çocuk ve yetişkin için benzersiz interaktif deneyimler sunarak, yaratıcılığın gelişimine destek olmak ve ziyaretçilerin ufkunu genişletmektir. Koleksiyonlarında yer alan benzersiz çalışmalar bu vizyonu destekler niteliktedir. Bilim ve Endüstri Müzesi 35 binden fazla esere ev sahipliği yapmaktadır. Kalıcı olarak müzede bulunan koleksiyonlar; U-505 Denizaltı, Bilim Fırtınaları, Kömür Madeni, Yavru Cıvciv Kuluçkahanesi, Büyük Tren, Doğadaki Sayılar, Bir Ayna Labirenti, Colleen Moore'un Peri Kalesi ve Pioneer Zephyr sayılabilir. Bilim ve Endüstri Müzesi eğitim alanında yürüttüğü faaliyetler ile de oldukça ilgi çekmektedir. Her yıl yaklaşık olarak 1.000 fen bilgisi öğretmeni ile çalışan MSI, bu yönüyle eğitim alanında öncü bir yaklaşıma sahiptir. Üstlenmiş oldukları 100'den fazla okul sonrası bilim kulübü etkinlikleri ile 11.750 gence ulaşılmış ve bu gençlerin kariyer hedeflerine destek olunmuştur. Bunun yanı sıra 22.000'den fazla yükseköğretim öğrencisine laboratuvar programına katılma imkânı sağlamaktadır. Sonuç olarak MSI'nin eğitim faaliyetleri kapsamında oldukça başarılı etkinlikler düzenlendiği yorumunda bulunulabilir.

Bilim ve Endüstri Müzesi'nin iletişim ve pazarlama bağlamında sunduğu hizmetler incelendiğinde ilk göze çarpan müzenin logo tasarımı olmaktadır.

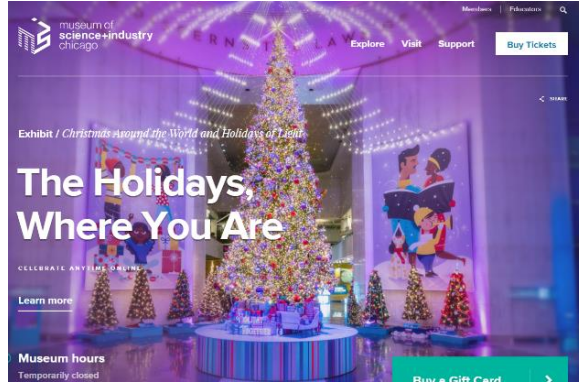
Fotoğraf 1. Bilim ve Endüstri Müzesi'nin logosu (MSI, 2020)

Fotoğraf 1.'de yer alan görsel incelendiğinde, logonun yalnızca iki renkten oluştuğu, aynı zamanda müzenin baş harflerini temsil eden karakterler ile, soyut bir yapıyı andıran köşegen olarak tasarlandığı gözlenmektedir. Kullanılan renklerden ilki yeşildir. Yeşil renk uyum, denge ve ruhsal dinginliği simgelemektedir. Dolayısıyla halka açık, kâr amacı gütmeyen bir kurumun logosunda yeşil rengin

bulunması oldukça rasyoneldir. Logoda yararlanılan bir diğer renk mavidir. Mavi renk ise sorumluluk, güven ve sadakati simgeler. Dolayısıyla, bilim ve endüstriye dönük ürünlerin ve faaliyetlerin sürdürüldüğü Bilim ve Endüstri Müzesi'nin bu renkler ile kuşatılmış bir logoyu tercih etmesi, pazarlama anlamında oldukça zengin bir vizyona sahip olduklarını göstermektedir. Çünkü bu müzeyi daha önce hiç ziyaret etmemiş bir kişinin ilk ilgisini çeken logo tasarımları olacaktır.

Bir kurumun web sitesi, bu sitede kullanılan renk ve tasarımlar ziyaretçiler ile aralarındaki iletişimi güçlendirmektedir. Bilim ve Endüstri Müzesi'nin web sitesi incelendiğinde, bizleri oldukça zengin bir içerik karşılamaktadır.

Fotoğraf 2. MSI'nin web sitesinden bir görsel (MSI, 2020)

Fotoğraf 2.'de Bilim ve Endüstri Müzesi'nin resmî web sitesine giriş yapıldığında ziyaretçileri ilk karşılayan ana sayfanın ekran alıntısı yer almaktadır. Covid-19 nedeniyle kapılarına kilit vurmuş olmalarına rağmen web sitelerini oldukça aktif ve profesyonel olarak yönetmeye devam eden MSI ekibi, bu yönüyle halkla iletişimini her an devam ettirmektedir. Ayrıca web tasarımları incelendiğinde, oldukça şık bir görüntüye sahip olduğu söylenebilir. Web sitesinin ana sayfasında 3 ana sekme bulunmaktadır. Bunlardan ilki 'Explore'dur. Bu sekmede, sergiler, müze içindeki tiyatroya ait temel bilgiler, tur ve grup etkinliklerine yönelik açıklamalar ve müze faaliyetleri bulunmaktadır. 'Visit' seçeneğinde ise bilet fiyatları, grup ve okul gezilerine yönelik bilgiler, mağazalar, restoranlar ve son olarak da sık sorulan sorular şeklinde bilgilere yer verilmiştir. Çok yalın bir web tasarımına sahip olmasına rağmen ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek tüm bilgiler 3 sekmede toplanmıştır. Bu yetkinlikler MSI'nin dikkate değer bir başka yönüdür. Ayrıca müzeye giriş ücretleri de oldukça makul bir düzeydedir.

Bilim ve Endüstri Müzesi'nin web sitesinde yer alan eğitim bölümüne tıkladığımızda, "öğrenme kaynakları", "profesyonel gelişim", "okul dışı etkinlikler" ve "yaratıcı-yenilikçi programlar" olmak üzere dört ayrı kategoride sunulan faaliyetler karşımıza çıkmaktadır. "Öğrenme kaynakları" seçeneğinde müze ziyaretleri esnasında sunulan eğitim faaliyetlerine yönelik olarak hazırlanmış bir video ve bu eğitime yönelik bilgilerin görseller ile desteklendiği bir pdf dosyası yer almaktadır. Eğitim etkinliklerine ayrıca önem veren MSI, STEM (Science Technology Engineering Mathematics) temelli faaliyetleri destekleyen projelere de ev sahipliği yapmaktadır. STEM projelerine örnek olarak; "STEM Network" ve "STEM Pathway Program" örnek olarak gösterilebilir. STEM Network programında; çalıştıkları kurumda öğrencilerine daha fazla fayda sağlamak isteyen fen bilimleri ve matematik öğretmenlerinin bu ortak amaç çerçevesinde alan uzmanı mühendisler ile bir araya gelerek karşılıklı tartışmaları sağlanır. STEM Pathway Program'da ise fen bilimleri alanında çalışan bilim insanı ve mühendisler ile kariyerini bu doğrultuda şekillendirmek isteyen gençler bir araya getirilir. Bu programın temel amacı, gençleri geleneksel bakış açısından kurtarıp kariyer hedeflerinin gelişiminde onlara destek sağlamaktır. Söz konusu programlar ve daha fazlası MSI tarafından ücretsiz olarak verilmektedir. Dolayısıyla Bilim ve Endüstri Müzesi'nin vizyonunda değinilen eğitime yönelik görüşler ile yapılan işlerin birbiri ile uyum içinde olduğu söylenebilir.

Müze binasında yer alan satış mağazaları da pazarlama anlamında önemli ayrıntılar sunan gelir kaynakları arasındadır. Bu kapsamda, MSI'da toplamda beş ayrı satış mağazasının bulunduğu görülmektedir. Bunlardan birisi online satış imkânı da sunmaktadır.

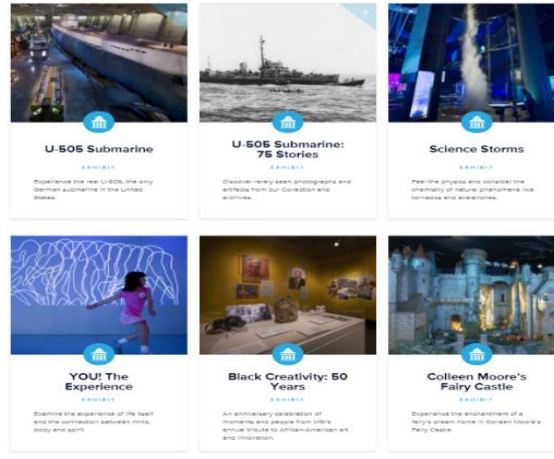

Fotoğraf 3. MSI online alışveriş sekmesinden bir görsel (MSI, 2020)

Uzay oyuncaklarından kıyafete, çanta ve kitaplardan müzik çalara kadar pek çok teknolojik ürünün bulunduğu bu merkez, Covid-19 sürecinde ziyaretçilerine online satın alma imkânı sunarak halk ile iletişimini sekteye uğratmamayı amaçlamaktadır. Ayrıca hem restoran ve kafeler hem de satış merkezlerinde sunulan ürün çeşitliliği pazarlama anlayışının önemli bir göstergesidir. Çünkü bu ayrıntılar müzeyi ziyaret eden kişi sayısını doğrudan etkilemektedir (Aydınalp, 2019, s. 111).

Bilim ve Endüstri Müzesi'nin ziyaretçilerine sunduğu imkanlardan bir diğeri otopark hizmetidir. Oldukça büyük bir otoparka sahip olan müze, ziyarete araçları ile gelen bireyler için otoparktan müzenin girişine dek onlara eşlik edecek asansör hizmeti de sunmaktadır. Aynı zamanda müze içerisinde güzel vakit geçirebilmeleri için yaşlılara özel tekerlekli sandalye, özel gereksinimi olan bireylere ise kılavuzluk hizmeti tamamen ücretsiz olarak verilmektedir. Müzenin pazarlama konusunda yaptığı bir diğer dikkat çekici eylem, internet adresinde gezinen misafirlerine sunduğu reklamdır. Bu reklamda "Chicago'da mı geziyorsunuz? Müzeye ilk girişte %50 indirim fırsatına ek, anlaşmalı olduğumuz birden fazla kurumda indirimli konaklama fırsatı sizi bekliyor" şeklinde bir yazı yer almaktadır. Bu reklam ziyaretçiyi müzeye çekmek için cezbedici bir ayrıntı olarak düşünülmektedir. Dolayısıyla MSI'nın çevresinde bulunduğu birden çok kurum ile (Otel, restoran vd.) anlaşmalı olarak çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Kurumun bu yaklaşımı hem pazarlama hem de iletişim bağlamında önemli bir yere sahiptir.

Bilim ve Endüstri Müzesi'nin koleksiyonları değerlendirildiğinde, tıpkı diğer bölümlerde olduğu gibi, bizleri oldukça zengin bir içerik karşılamaktadır.

Fotoğraf 4. MSI'nin koleksiyonlarından bir görsel (MSI, 2020)

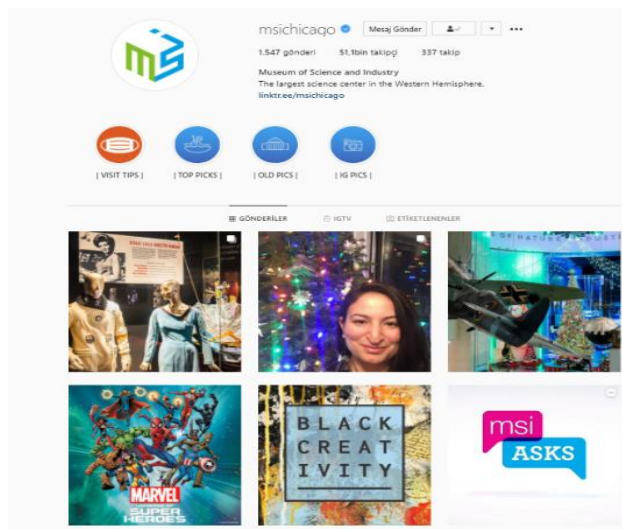
Buz Devri'nden Bilim Fırtınası'na, Ciccio Kuluçkahanesi'nden Süper Kahramanlar Diyarı'na kadar yüzlerce uygulamalı sergiye ev sahipliği yapan MSI, bu yönüyle benzersiz bir deneyim sunmaktadır. Koleksiyonlarındaki çeşitlilik hem iletişim hem de pazarlama anlayışlarını destekler niteliktedir. Müze şu anda halka kapalı olmasına rağmen pek çok sergi online olarak da ziyaret edilebilmektedir.

Fotoğraf 5. Online müze ziyaretinden bir görsel (MSI, 2020)

Fotoğraf 5.'de MSI'nin sunduğu online turlardan birine ait bir görsel bulunmaktadır. Covid-19 nedeniyle online olarak yürütülen U-505 denizaltı turu hem ses efektleri hem de sunduğu görsel şov ile izleyicileri kendine hayran bırakmaktadır. 4 Haziran 1944'te Atlantik'in sularında batan bu gemi, tüm ayrıntılarıyla o anı yaşatmayı hedeflemektedir (MSİ, 2020). Bu uygulamalı sergi sonrasında katılımcılara ziyaret esnasında yaşadıkları deneyim ile ilgili soru-cevap biçiminde bir etkinlik düzenlenmektedir. 25 dakikalık tur sonrasında düzenlenen bu etkinlik müze ve iletişim konusunda etkili bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Müzelerin sosyal medya hesaplarını aktif ve profesyonel olarak yönetme becerileri iletişim ve pazarlama anlamında önemli ip uçları vermektedir. Bilim ve Endüstri Müzesi'nin bu konuda oldukça başarılı olduğu söylenebilir.

Fotoğraf 6. MSI'nin resmi Instagram profilinden bir görsel (MSI, 2020)

Fotoğraf 6.'da MSI'nin resmi Instagram profiline ait bir ekran görüntüsü yer almaktadır. Kurumun profili incelendiğinde, hesabın oldukça aktif biçimde kullanıldığı söylenebilir. Sürekli olarak koleksiyonundaki eserlerden, yapılan etkinlik ve faaliyetlerden birer kesit paylaşan kurum, bu şekilde halkla olan ilişkilerinin devamlılığını sağlamaktadır. Buna ek olarak Twitter, Facebook ve Youtube profilleri de bulunan MSI, özellikle Youtube'da kurum içi eğitim etkinliklerine yönelik video paylaşımları yapmaktadır. Dolayısıyla Bilim ve Endüstri Müzesi'nin teknolojiyi gerektiği biçimde kullanan, halk ile iletişimi güçlü, son derece rekabetçi bir kurum kimliğine sahip olduğu söylenebilir.

Washington Ulusal Sanat Galerisi

Görsel sanatlar, eğitim ve kültür merkezi olarak hizmet veren Ulusal Sanat Galerisi (NGA), 1937 yılında National Mall tarafından kurulmuştur. Dünyanın önde gelen müzelerinden biri olan kurumun temel ilkesi; mümkün olan en yüksek bilimsel standartlarda sanat eserlerini koruma üzerine kuruludur. Galerinin koleksiyonunda Ortaçağ'dan günümüze Batı sanatının gelişimini izleyen 150.000'den fazla görsel sanat eserleri yer almaktadır. Ulusal Sanat Galerisi'nin temel amacı tüm insanlığı; sanata, kültüre ve yaratıcılığa davet ederek halka hizmet etmektir. Çocuklar, gençler, yetişkinler, aileler, stajyerler ve öğretmenler için birbirinden farklı eğitim faaliyetleri sürdüren Ulusal Sanat Galerisi, bu etkinliklere online olarak katılım sağlanabilmesi için ödünç verme sistemi de sunmaktadır (NGA, 2020). Bu etkinlik kapsamında ABD'de ikamet eden ziyaretçilere pek çok yazılı ve elektronik kaynak temin edilmektedir. Ödünç kaynaklardan alan ziyaretçiler yine ücretsiz olarak TV'de veya internet ortamında yayımlanan canlı sınıflara katılım sağlayabilmektedir. Bu etkinliklerin tamamının ücretsiz olması oldukça dikkat çekicidir. Dolayısıyla Ulusal Sanat Galerisi'nin, özellikle eğitim faaliyetleri söz konusu olduğunda kâr amacından yoksun olduğu söylenebilir. Galerinin koleksiyonu incelendiğinde; Mark Rothko'dan Francisco de Goya'ya, Raphael'den Marcel Duchamp ve Paul Cézanne'a kadar birbirinden oldukça farklı sanat görüşüne sahip sanatçıların eserlerine ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Ulusal Sanat Galerisi'nin bir diğer önemli özelliği, bünyesinde araştırma enstitüsünün de bulunmasıdır (NGA, 2020). Görsel Sanatlarda İleri Araştırma Merkezi ismindeki bu birim, gerçekleştirdiği projeler ile araştırma bursu sağlamanın yanı sıra görsel sanatların çeşitli dallarında disiplinlerarası bir yaklaşımla bu alanın temellerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu merkezin kadrosunda pek çok öğretim elemanı, öğretim üyesi ve stajyer de bulunmaktadır.

Ulusal Sanat Galerisi iletişim ve pazarlama bağlamında incelendiğinde ilk göze çarpan kurum logosu olmaktadır. Galerinin logosu oldukça etkili bir tasarıma sahiptir.

Fotoğraf 7. *Ulusal Sanat Galerisi'nin (NGA) logosu (NGA, 2020)*

Fotoğraf 7.'de Ulusal Sanat Galerisi'nin kurulduğu günden bu yana değişmeden kalan logo tasarımı yer almaktadır (NGA, 2020). Logo tasarımında çizgisel bir kartal uyarlamasının kullanıldığı görülmektedir. Ulusal Sanat Galerisi'nin logo tasarımında kartal sembolünü kullanmış olması hakimiyet ve ululuğun bir göstergesidir. Kartal sembolünün gökyüzüne doğru başını dikmiş olması ise sürekli olarak yenilik arayışının ve vizyonlarındaki zenginliğin bir yansıması olduğu düşünülmektedir. Logo tasarımlarında herhangi bir renk olmayışı ise sadeliği simgeler. Ulusal Sanat Galerisi'nin logo tasarımında renk kullanımını tercih etmemesi koleksiyonlarındaki çeşitlilik ile karşıtlık göstermektedir. Daha açık biçimde, 150.000'den fazla görsel sanat eserine ev sahipliği yapan bu kurumun daha yaratıcı ve sanatsal niteliği

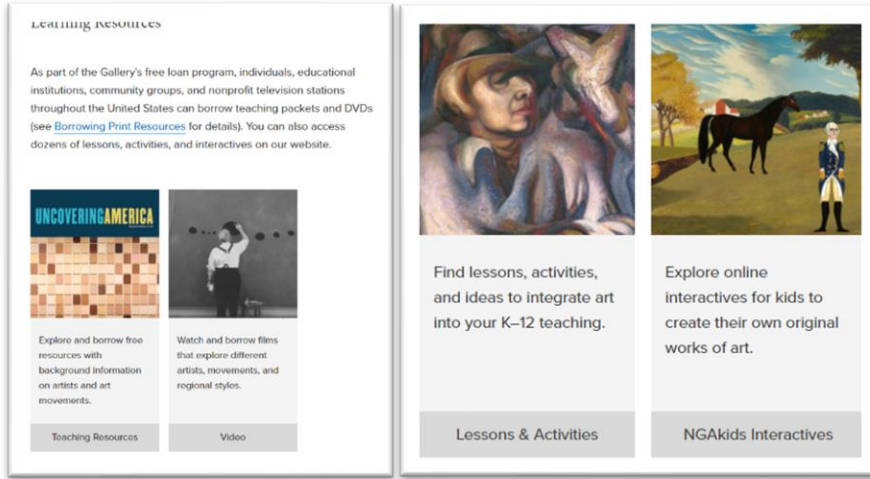
yüksek bir logo tasarımına sahip olması gerektiği yorumunda bulunulabilir. Çünkü logo tasarımı bir kurumun görüş biçimini ve/veya görünürlüğünü temsil eder. Dolayısıyla logo tasarımı müzenin kimliği ve reklamı niteliğindedir.

Kurumların kullandıkları web sitelerinin, bahsi geçen kurumun halkla olan ilişkisini ve pazarlama anlayışlarını doğrudan yansıttığı düşünülmektedir. Ulusal Sanat Galerisi'nin resmî web sitesi ziyaret edildiğinde, oldukça sade bir web tasarımı ile karşılaşılmaktadır. Fakat sadelikten doğan işlevsellik, siteyi ziyaret edenler için tatmin edici olduğu söylenebilir. Buna ek olarak, "Google"da arama yapıldığında web sitenin ilk sırada yer alması, Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi ile karşılaştırıldığında NGA'nın pazarlama hususuna daha çok önem verdiği yorumunda bulunmamıza sebep olmaktadır.

Fotoğraf 8. NGA'nın resmi internet sitesinden bir görsel (NGA, 2020)

Ulusal Sanat Galerisi'nin resmî web sitesi incelendiğinde, daha önce de bahsedildiği gibi oldukça yalın fakat işlevsel bir tasarıma sahip olduğu söylenebilir (bkz: Fotoğraf 8.). Web sitesinin renkleri, güven ve samimiyeti simgeleyen mavi ile resmiyetin simgesi olan griden oluşturulmuştur. Sitede yer alan seçenekler incelendiğinde, bir ziyaretçiyi tatmin edecek tüm ayrıntılara yer verildiği görülmektedir. Örneğin "Ziyaretçi" sekmesinde, ulaşılabilirlik, tur ve faaliyetler, yeme-içme, kafe ve restoranlar, yönlendirme ve ayrıntılı yol tarifi gibi önemli bilgilere yer verilmiştir. "Eğitim" seçeneğine gelindiğinde ise "Halkı kültür, sanat ve yaratıcılıkla buluşturmak" vizyonları ile oldukça uyumlu faaliyetler yürüttükleri anlaşılmaktadır. Bu seçenekte; çocuklara, gençlere, yetişkinlere, öğretmenlere ve ailelere özel eğitim etkinliklerine yönelik ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Bu seçenek içerisinde tamamen ücretsiz olan eğitim kaynakları sekmesi de yer alır.

Fotoğraf 9. NGA'nın eğitim faaliyetlerinden bir görsel (NGA, 2020)

Fotoğraf 9.'da yer alan görselde, Ulusal Sanat Galerisi'nin ücretsiz olarak sunduğu eğitim faaliyetleri ve kaynaklarına yönelik bilgiler bulunmaktadır. Amerika'da ikamet etme şartıyla, isteyen herkes bu yazılı ve elektronik kaynakları alabilmekte, ardından yine ücretsiz olarak eğitim faaliyetlerine katılım sağlayabilmektedir. Bu eğitimlerden birisi "NGAkids Art Zone" uygulamasıdır. Bu uygulamada, Ulusal Sanat Galerisi'nin koleksiyonları içerisinde yer alan bir eser seçilir ve katılımcının kendi fotoğrafı, uygulama içerisindeki araçlar ile (bireyin yaratıcılığına bağlı olarak) söz konusu eser ile bağdaştırılır (Bkz: Fotoğraf 10.). Bu esnada katılımcı sanat eseri hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olurken, diğer taraftan yaratıcılığın gelişimine katkıda bulunulur. Bu etkinliğin tamamen ücretsiz bir hizmet olarak sunuluyor olması NGA'nın hem iletişim hem de pazarlama konusunda geniş bir vizyona sahip olduğunu göstermektedir.

Fotoğraf 10. NGAkids uygulamasından bir ekran görüntüsü (NGA, 2020)

Eğitim faaliyetleri kapsamında hem ücret karşılığında hem de gönüllü olarak pek çok personel yetiştirilmektedir. Stajyer olarak görev alan bireyler, eğitim faaliyetlerine dahil edilerek müze içi eğitim konusunda benzersiz bir deneyim yakalamaktadırlar. Bu eğitim sonrasında, yeterli bulunanlar istedikleri taktirde müze kadrosunda görev alabilmekte ya da farklı sanat kurumlarında istihdam edilmektedir (NGA, 2020).

Ulusal Sanat Galerisi'ni araştırma faaliyetlerine de ayrı bir önem vermektedir. Daha önce de bahsedildiği gibi bünyesinde görsel sanatlar disiplinine yönelik araştırmaların yapılabilmesi için kurulan bir enstitü bulunmaktadır. Bu enstitüde çalışan öğretim üyeleri ile yapılmış olan araştırmalar rapor biçiminde sunulurken halk ile iletişim de sağlanmaktadır (Ayrıntılı bilgi için bkz: <https://www.nga.gov/research/casva/publications/recent-publications.html>). Sonuç olarak Ulusal Sanat Galerisi'nin eğitim ve araştırma alanlarında başarılı işler yaptığı yorumunda bulunulabilir.

Galeri bünyesinde yer alan satış mağazaları incelendiğinde, sergi kataloglarından t-shirtlere, sanatsal kolyelerden ünlü sanat eserlerinin reproduksiyonları ile bezenmiş koruyucu maskelere kadar binlerce ürünün satışa sunulduğu görülmektedir.

Fotoğraf 11. NGA'nın tasarladığı yüz maskesi ve kolyenin ekran görüntüsü (NGA, 2020)

Fotoğraf 11.'de Ulusal Sanat Galerisi'nin alışveriş merkezinde bulunan yüz maskesi ve kolye tasarımları yer almaktadır. Artan rekabet ortamına ayak uydurabilmek için online alışverişte de kendini ispatlayan Ulusal Sanat Galerisi, sanatla yoğrulmuş zengin içerikli ürünleriyle ziyaretçilerini müzeye çekmeyi başarmaktadır. Alışveriş sekmesine giriş yapıldığında çok dikkat çekici bir reklam göze çarpmaktadır. "Her 100 USD tutarındaki alışverişe 20 USD indirim kazanın!" Yapılan bu reklam pazarlama konusunda önemli bir örnektir. Çünkü ürünlerin tamamında Ulusal Sanat Galerisi'ne ait logo bulunmaktadır. Bir taraftan ürünü satarak kasasına nakit girişini sağlarken aynı zamanda ücretsiz olarak reklamını da yapmaktadır.

Ulusal Sanat Galerisi'nin koleksiyonu incelendiğinde, 150.000'den fazla kalıcı görsel sanat eserine ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Bu eserlerin tamamı online olarak çok yüksek bir çözünürlük ile izleyiciye sunulmaktadır. Ayrıca her eserin altında, bir sanat eleştirmenin kaleminden 1-2 paragraflık betimlemeler de bulunmaktadır. Koleksiyon sekmesinde ayrıca birkaç farklı arama motoru bulunmaktadır. Buraya sanatçının ismi soy ismi, koleksiyon adı ya da başkaca bilgiler girildiği taktirde aranan esere ulaşmak kolaylaşmaktadır. Koleksiyon seçeneğinde bir diğer dikkat çekici sekme; "Satın almada öne çıkanlar" bölümüdür. Ulusal Sanat Galerisi bu sekmede 2020 yılı içerisinde almış oldukları sanat eserlerini ve onlara yönelik bilgileri ayrıntılı biçimde izleyicisi ile paylaşmaktadır. Galeri yönetiminin belirttiğine göre, galeriye geçtiğimiz yıl (2020) içerisinde toplam 40 adet eser daha kazandırılmıştır. Bu eserlerin büyük çoğunluğu sahip oldukları fon desteği ile temin edilmiştir. Galerinin bu tür bilgileri sayfasında paylaşması şeffaf yönetimin bir göstergesidir.

Kurumun sunduğu bir diğer imkân "Gallery Talks" isimli etkinliktir. Bu etkinlik kapsamında, müze eğitimcileri ve uzmanlar tarafından galerinin kalıcı koleksiyonu ve özel sergileri hakkında ziyaretçilerle birlikte karşılıklı soru-cevap tartışması gerçekleştirilir.

Fotoğraf 12. NGA Gallery Talks isimli etkinlikten bir görsel (NGA, 2020)

Fotoğraf 12.'de "Gallery Talks" etkinliğine yönelik ait bir görsel bulunmaktadır. Görselden de anlaşılacağı gibi 2-3 kişilik uzman grup, seçilen sanat eserinin karşısına geçmekte ve online olarak sohbetle dahil olan izleyiciyle birlikte söz konusu eser hakkında görüşlerini sıralamaktadırlar. Katılımcılar gözlemlerini, yorumlarını ve eserle ilgili sorularını paylaşarak kendi izlenimlerini yansıtır. Bu program halka açık ve tamamen ücretsizdir. Ulusal Sanat Galerisi'nin ziyaretçilerinin hizmetine sunduğu bu etkinlik özellikle müze iletişimi bağlamında önemli bir yere sahiptir.

Ulusal Sanat Galerisi'nin sosyal medya hesapları incelendiğinde, özellikle Instagram'da oldukça aktif paylaşımlar yaptıkları görülmektedir. 448.000'den fazla takipçiye sahip olan kurum, ziyaretçilerinden #myngadc (BenimUlusalSanatGalerim) hashtagini kullanarak galeride çekmiş oldukları fotoğraflarını paylaşmalarını istemektedir. Bunun yanı sıra, sürekli olarak koleksiyonlarından paylaşımlar yaparak ziyaretçileri ile iletişimlerini güçlendirmeyi de amaçlamaktadırlar. Her gün pek çok eser fotoğrafı paylaşan kurum, zaman zaman soru-cevap etkinlikleri de düzenlemektedir. Ulusal Sanat Galerisi'nin, hareketli pazarlama etkinlikleri olarak adlandırılan restoran ve kafe gibi işletmeleri incelendiğinde oldukça zengin bir çeşitlilikle karşılaşılmaktadır. Covid-19 tedbirleri kapsamında geçici olarak kapalı olsa da Ulusal Sanat Galerisi pek çok restoran ve kafeye ev sahipliği yapmaktadır. Galeri bünyesinde yer alan kafe ve restoranlar yalnızca kuruma gelen ziyaretçi sayısını artırmakla kalmayıp galerinin gelir akışını da hızlandırmaktadır.

Ulusal Sanat Galerisi'nin iletişim konusunda dikkat çeken bir diğer önemli faaliyeti; görme engelli ya da az gören vatandaşlara yönelik olarak, seçilen sanat eserleri üzerinde sesli betimlemeler yapılmasıdır (Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz: <https://www.nga.gov/visit/accessibility.html>). Bu etkinlik müze kadrosunda bulunan alanında uzman eğitimciler ile gerçekleştirilmektedir.

For Visitors Who Are Blind or Have Low Vision

Picture This: Tours for People Who Are Blind or Have Low Vision

This tour makes the collections more accessible to visitors with vision loss. The basic teaching methodology employed is called intensive verbal description, although some tours may include tactile elements.

Verbal Description Tour: East Building

This online tour offers vivid descriptions of specific works on view in the East Building. Though designed for people with vision loss, this tour is a useful tool for guided looking for all visitors.

Audio Described Films

Please check the film programs calendar for information about upcoming audio-described films.

Fotoğraf 13. Görme engelli bireylere yönelik düzenlenen eğitim faaliyetlerinden (NGA, 2020)

Şu anda online olarak da gerçekleştirilen bu etkinlikler tamamen ücretsiz olarak halkın hizmetindedir. Ulusal Sanat Galerisi'nin halkın hizmetine sunmuş olduğu bu etkinlik hem pazarlama hem de iletişim bağlamında çok önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Çünkü özel gereksinimi olan bireylere böyle bir etkinlik sunarak halk ile iletişimi artırırken aynı zamanda kurumun markalaşmasını da sağlamaktadır. Sonuç olarak Ulusal Sanat Galerisi'nin vizyon ve misyonlarında yer alan ifadeler ile iletişim ve pazarlama konusunda yaptıkları işlerin birbiri ile benzerlik gösterdiği, kurumun her iki alanda da önemli girişimlerinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1.

Washington Ulusal Sanat Galerisi ile Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi'nin iletişim ve pazarlama bağlamında farklılaştığı kategoriler

Kategoriler	Washington Ulusal Sanat Galerisi	Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi
Kurumun logo tasarımı yeterince özgün ve vizyonu ile örtüşmektedir.		+
Kurumun web site tasarımı oldukça yalın ve işlevseldir.	+	
Eğitim ve araştırma faaliyetlerine yönelik olarak yapılan etkinlikler hem nicelik hem de nitelik bakımından yeterli düzeydedir.	+	
Koleksiyonlarını sergileme aşamasında teknolojinin sunduğu imkanlardan maksimum düzeyde yararlanmaktadır.		+
Kurum kendine özgü eğitsel uygulamalar geliştirmiştir.	+	
Özel gereksinimi olan bireylere yönelik ücretsiz eğitim faaliyetleri bulunmaktadır.	+	
Kurum bünyesinde AR-GE çalışmaları yürütmek için kurulmuş bir enstitü bulunmaktadır	+	
Kurum ücretsiz eğitim ve öğretim materyalleri sunmaktadır (Ödünç verme vd.).	+	
Sosyal medya hesaplarında takipçileri ile büyük oranda etkileşim içindedir.		+

Hareketli pazarlama etkinlikleri konusunda yeterli düzeyde işletmeye sahiptir.	+
Ziyaretçi sayısını artırmak için çevresinde bulunan kurumlar ile iletişim kurarak kampanyalar yürütmektedir (Otel, restoran, eğlence mekânı vd.).	+
Halk ile iletişimi destekleyen uygulamalara sahiptir (Gallery Talks" gibi).	+
Ücretsiz olarak STEM temelli eğitim faaliyetleri yürütmektedir	+

Tablo 1.'de Washington Ulusal Sanat Galerisi ile Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi'nin iletişim ve pazarlama konusunda farklılaştığı kategorilere yönelik veriler yer almaktadır. Tabloda yer alan verilerden de anlaşılacağı gibi; kurum web site tasarımından halk ile iletişimi destekleyen etkinliklere kadar Washington Ulusal Sanat Galerisi pek çok yönden iletişim ve pazarlama konusunda daha başarılı bulunmuştur. Washington Ulusal Sanat Galerisi'nin Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi'ne göre iletişim ve pazarlama konusunda daha başarılı bulunmasının temel gerekçeleri; kendilerine özgü olarak geliştirmiş oldukları eğitim uygulamaları (NGAKids), ziyaretçi sayısının artışı sağlamak için vermiş oldukları reklamlar ve çevrelerinde bulunan kurum ve kuruluşlar ile yapmış oldukları anlaşmalı kampanyalara bağlanabilir. Bu faaliyetlerin tamamı hem müze iletişimi hem de pazarlama bağlamında önemli birer ayrıntı olarak görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma kapsamında Washington Ulusal Sanat Galerisi ile Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi iletişim ve pazarlama anlamında sunduğu hizmetler bağlamında incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda her iki müzenin de hem iletişim hem de pazarlama anlamında önemli uygulamalarının bulunduğu, teknolojinin imkanlarından hat safhada yararlandıkları gözlenmiştir. Hem Ulusal Sanat Galerisi hem de Bilim ve Endüstri Müzesi, buldukları sektörde öncü sayılabilecek düzeyde teknolojik imkân ve donanıma sahip olmaları nedeniyle bu durum oldukça doğal karşılanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde; Bilim ve Endüstri Müzesi, Ulusal Sanat Galerisi'ne göre daha akılda kalıcı ve yalın bir logo tasarımına sahiptir. Bu durumun Ulusal Sanat Galerisi'nin lehine olması beklenirken Bilim ve Endüstri Müzesi'nin logo tasarımı konusunda daha başarılı olması, NGA'nın bu konudaki eksikliğini göstermektedir. Çünkü üst düzey sanat eserlerine ev sahipliği yapan bir kurumun çok daha özel bir logo tasarımına sahip olması beklenmektedir. Bu beklentinin temel dayanağı, görsel sanatların çeşitli alanlarında binlerce koleksiyonu olan Ulusal Sanat Galerisi'nin, estetik beğeni düzeyinin de bu bağlamda gelişmiş olacağı düşüncesidir. Sonuç olarak kurumsal logo tasarımı anlamında Bilim ve Endüstri Müzesi'nin bir adım ileride olduğu yorumunda bulunulabilir. İlgili literatür incelendiğinde, yapılan araştırmaların da kurumların logo tasarımlarının müşteri/ziyaretçi çekme konusunda önemli bir ayrıntı olduğunu göstermektedir (bkz. Boyraz, 2012; Koçak, 2011; Özarslan, 2019).

Kurumların web siteleri incelendiğinde Ulusal Sanat Galerisi'nin daha başarılı bir durumda olduğu anlaşılmıştır. Bilim ve Endüstri Müzesi her ne kadar renk zenginliklerinin olduğu bir web tasarımını tercih etmiş olsa da Ulusal Sanat Galerisi'nin yalınlık ve işlevsellikten yana olan web tasarım tercihi hem pazarlama hem de iletişim anlamında kurumu bir adım ileriye taşımıştır. Ulusal Sanat Galerisi'nin web tasarımının daha başarılı bulunması, özellikle pazarlama bağlamında daha geniş bir vizyona sahip olduklarını göstermektedir. Eğitim konusunda yapılan etkinlikler incelendiğinde her iki kurumun da kendine özgü başarılı tarafları olduğu görülmüştür. Ancak Ulusal Sanat Galerisi'nin eğitim konusunda sunduğu imkanlar, geliştirmiş olduğu yazılım programları (NGAKids vd.) ve bünyesinde bulunan "Görsel

Sanatlarda İleri Araştırma Merkezi" (CASVA), NGA'yı bu konuda daha başarılı kılmaktadır. Buna ek olarak halkın hizmetine sunulan; "Gallery Talks" isimli eğitim faaliyeti, görme engelli ve az gören bireylere yönelik özel sergi etkinlikleri ve Amerika Birleşik Devletleri sınırları içinde ikamet eden ziyaretçilere yönelik sunulan ücretsiz eğitim kaynakları Ulusal Sanat Galerisi'ni pazarlama ve iletişim bağlamında diğer kurumdan daha başarılı yapan ayrıntılardan birkaçıdır. Sezgin ve arkadaşları (2011), müze ziyaretlerinde bulunan bireylerin bu kurumları ziyaret etme gerekçelerini ve memnuniyetlerini ortaya koyan bir araştırma yapmışlardır. Bu kapsamda tanıtım öğelerine (pazarlama, reklam vd.) önem verme, teknolojinin imkanlarından yararlanma ve müze içinde yer alan restoran, kafe vb. mekanların bu kurumları ziyaret etmede teşvik edici ayrıntılar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Washington Ulusal Sanat Galerisi de bu hususlara önem verdiğini yaptığı faaliyetler sonucunda ispatlamaktadır. Özarlan'a (2019) göre de en çok ziyaretçi çeken müzeler iletişim ve pazarlama kriterlerini en iyi uygulayan kurumlardır. Dolayısıyla müzelerin halk ile iletişim içinde olması, pazarlama hususuna önem vermesi hem ziyaretçi sayısını artırmakta hem de galerinin gelir akışını hızlandırmaktadır. Sonuç olarak iletişim ve pazarlama tıpkı diğer kurumlar gibi müzeler içinde yaşamsal bir öneme sahiptir denilebilir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir;

Müze ve galeriler, ayakta kalabilmeleri ve popüler kültürün modern birer kurumu olabilmeleri için halk ile iletişimlerini artırmalı, pazarlama konusuna daha fazla önem vermelidir.

Müzebilim ve müze eğitiminin temellerini güçlendirmek adına bu alana yönelik bilimsel araştırmaların hem nicelik hem de nitelik bakımından sayısının artırılması gerekmektedir. Dolayısıyla, özellikle enstitü bünyesinde yapılacak olan bitirme projeleri ve lisansüstü tezlerde bu konulara ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Son olarak; müzelerin birer yaşam alanı olduğu fikrini desteklemek adına bu kurumlar içerisine sosyal yaşam alanı izlenimi veren kafe, restoran ve pek çok diğer sosyal yaşam alanlarının yerleşmesine olanak tanınmalıdır. Bu sayede hem müzeye gelen ziyaretçi sayısında artış görülecek hem de müzenin gelir kaynaklarına bir yenisini daha eklenecektir. Araştırmamız kapsamında elde ettiğimiz bulgular da restoran, kafe vd. hareketli pazarlama etkinliklerinin ziyaretçi sayısında önemli etkileri olduğunu göstermektedir.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışmada fotoğraflar ve web sayfaları veri kaynağı olarak kullanıldığından Etik Kurul Raporu'na gereksinim duyulmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar herhangi bir çıkar çatışması beyanında bulunmamıştır.

KAYNAKÇA

- Aydınalp, G. I. (2019). *Müze iletişimi*. Akademik Kitaplar Yayınevi.
- Bayram, E. (2017). Rahmi M. Koç Müzesi'nde eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 214(46) ss.419-433
- Bostancı, M. (2019). Dijital müzecilik ve interaktif iletişim: Sfmoma ve mori dijital sanat müzesi örnekleri, *Unimuseum*, 2(2) ss. 34-39.
- Boyras, B. (2012). İletişim bağlamında müze teknolojileri ve müzelerde enformasyon, *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2) ss.23-33
- Bozkuş, B. Ş. (2014). Kültür ve sanat iletişimi çerçevesinde Türkiye'de sanal müzelerin gelişimi, *International Journal of Social Science*, 26(2), ss.329-344, <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2408>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E., Akgün, E., Karadeniz, Ş. & Demirel F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, (18. Baskı) Pegem Akademi.
- Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Educational research: An introduction* (6th ed.). Longman Publishing.
- Güney, A. (2009). *Kâr amacı gütmeyen kurumlar olarak müzelerin sürdürülebilirliği için stratejik yaklaşımlar*. [Yüksek lisans tezi Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi.
- Hooper-Greenhill, E. (2007). *Museums and education: purpose, pedagogy, performance*, Museum Meanings.
- Huysen, A. (1999). *Alacakaranlık anıları: bellek yitimi kültüründe zamanı belirlemek*. Metis Yayınları.
- Kasapoğlu, P. (2020). Covid-19 küresel salgın dönemi ve sonrası müze etkinlikleri, *Milli Folklor Dergisi*, 32(16), ss.72-86.
- Keene, S. (2005). *Fragments of the world: uses of museum collections*. Elsevier Butterworth Heinemann.
- Lord, G., D. (Ed.). (2007). *Museums, lifelong learning and civil society*. Alta Mira Press.
- Maccario, N. K. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(15), ss.275-285.
- Nuzzaci, A. (2006). General education and museum education: Between singularity and plurality. *Revista Complutense De Education*, 17(1), pp.65-75.
- Ocak, G. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Özarslan, K. (2019). Müze pazarlaması bağlamında dünyada ve Türkiye'de en çok ziyaret edilen müzelerin ziyaretçi odaklı web tasarımları, *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), ss.1065-1078, <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.485401>
- Özsoy, V. (2016). *Görsel sanatlar eğitimi makaleleri*. Pegem Akademi.
- Runyard, S. (1999). *Marketing and public relations handbook for museums, galleries and heritage attractions*. The Stationery Office.
- Sezgin, M., Haşiloğlu, B. & İnal M. E. (2011). Müze pazarlamasında müşteri ilişkileri ve deneyimleri üzerine bir araştırma, *Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi*, 7(13), ss.201-207.
- Sökmen, S. (2017). *Müze yöneticilerinin postmodern müzelerin pazarlama uygulamalarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi: İstanbul Örneği*. [Yüksek lisans tezi Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi.
- Uralman, N. H. (2018, Mayıs). *Müzecilik Eğitimlerinde ve Müzecilerin Mesleki Gelişimde İletişim*. Müzecilik Seminerleri 5. Oturum'da sunulan özet bildiri, Akbank Sanat: İstanbul. <https://www.akbanksanat.com/program/muzecilik-seminerleri-iletisim-odakli-muzeler>.
- Yılmaz, G. (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

Museums and Historical Places in Social Studies Textbooks: A Document Analysis*

Servet ÜZTEMUR

Gaziantep University

Seda AKIN

Fatih KAPLANTAŞ

Ministry of Turkish National Education

ABSTRACT

While school activities have a limited connection with real life, activities outside the school contribute to the development of students' ability to observe, work autonomously, and problems solving. Out-of-school education enables students to gain experience by connecting with real life. The focus of this study lies in the examination of the potential of social studies textbooks, especially contents about museums and historical places, in increasing students' out-of-school learning, autonomous learning, curiosity, and research skills. In this regard, finding out how the museums and historical places included in the social studies textbooks and their frequency are needed. Therefore, the current paper aims at analyzing the Social Studies textbooks for fourth-seventh-grade students and T.R. History of Revolution and Kemalism textbook for eighth-grade students regarding museums and historical places. Accordingly, the content analysis method was applied to all social studies textbooks used in the 2020-2021 school year. Using descriptive analysis, museums and historical places included in the textbooks were grouped into image, text, image+text, and assessment and evaluation categories. The obtained results indicated that museums and historical places are mostly included in the learning domain of culture and heritage. The frequency of museums and historical places in the textbooks increased as the grade level of the textbook increased. Museums and historical places are mostly described in textbooks in image and image-text format. The results of the present paper contributed to the literature by revealing the potential of textbooks about making students aware of museums and historical places and increasing their interest in such places as well as improving their autonomous learning ability.

Keywords: Social studies, textbooks, museum, historical place, document analysis

Type: Research

Article History

Received: 19.07.2021

Accepted: 19.09.2021

Published: 20.09.2021

Corresponding Author:

Servet ÜZTEMUR

SCREENED BY

Zeugma Mosaic Museum /
Gaziantep

Suggested Citation

Üztemur, S., Akin, S. & Kaplantaş, F. (2021). Museums and historical places in social studies textbooks: A document analysis. *Journal of International Museum Education*, 3(1), 40-55. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.973303>

About The Authors

Servet Üztemur, He is an Associate Professor at Gaziantep University, Nizip Education Faculty, Social Studies Education Department. servetuztemur@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1580-9123>

Seda Akin, She works as a social studies teacher in the Turkish Ministry of National Education. She is a graduate student at Gaziantep University. sedasevgiliakin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2491-8428>

Fatih Kaplantaş, He works as a social studies teacher in the Turkish Ministry of National Education. He is a graduate student at Gaziantep University. fatihkaplantas95@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0651-8789>

*Preliminary findings of this study were presented at the 5nd International Congress of Eurasian Social Sciences held on 21 May-24 May 2021 at Muğla/Bodrum and not published in full text.

Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Müzeler ve Tarihi Mekânlar: Bir Doküman Analizi*

Servet ÜZTEMUR

Gaziantep Üniversitesi

Seda AKIN

Fatih KAPLANTAŞ

Millî Eğitim Bakanlığı

ÖZ

Okul faaliyetlerinin gerçek yaşamla bağlantısı sınırlı iken okulun dışında yapılan faaliyetler öğrencilerin gözlem yapabilme, özerk çalışabilme ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar. Okul dışı eğitim öğrencilerin gerçek hayatla bağlantı kurarak tecrübe kazanmasını sağlar. Sosyal bilgiler ders kitaplarının müze ve tarihi mekânlar özelinde öğrencilerin okul dışı öğrenme, özerk öğrenme, merak ve araştırma becerilerini geliştirme potansiyelini ortaya koymak bu araştırmanın çıkış noktasıdır. Bu nedenle mevcut sosyal bilgiler ders kitapları içeriğinde müze ve tarihi mekânlara ne sıklıkla ve ne şekilde yer verildiğini araştırma ihtiyacı doğmuştur. Bu araştırmanın amacı; 4.-7. sınıf sosyal bilgiler ve 8. sınıf T.C. İnkılap tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarını müzeler ve tarihi mekânlar açısından incelemektir. Bu doğrultuda 2020-2021 öğretim yılında okutulan bütün ders kitapları doküman analizine tabi tutulmuştur. Betimsel analizle ders kitaplarında yer alan müzeler ve tarihi mekânlar; görsel, metin, görsel+metin ve ölçme-değerlendirme kategorileri altında sınıflandırılmıştır. Sonuçlar; müzeler ve tarihi mekânların en çok kültür ve miras öğrenme alanında yer aldığını ortaya koymuştur. Sınıf düzeyi arttıkça ders kitaplarında müzeler ve tarihi mekânlara daha fazla yer verilmiştir. Ders kitaplarının genelinde müzeler ve tarihi mekânlar en çok görsel ve görsel+metin formatında kendilerine yer bulmuşlardır. Araştırma sonuçları; öğrencilerin müzeler ve tarihi mekânlardan haberdar olup bu yerlere ilgi duymaları ve özerk araştırma becerilerinin geliştirilmesi hususunda ders kitaplarının potansiyelini ortaya koyarak literatüre katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, ders kitapları, müze, tarihi mekân, doküman analizi

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 19.07.2021

Kabul: 19.09.2021

Yayınlanma: 20.09.2021

Sorumlu Yazar:

Servet ÜZTEMUR

SCREENED BY

 iThenticate
Professional Plagiarism Prevention

Zeugma Mozaik Müzesi /
Gaziantep

Önerilen Atıf

Üztemur, S., Akın, S. & Kaplantaş, F. (2021). Sosyal bilgiler ders kitaplarında müzeler ve tarihi mekânlar: Bir doküman analizi. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 3(1), 40-55. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.973303>

Yazarlar Hakkında

Servet Üztemur, Gaziantep Üniversitesi Nizip Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında doçenttir. servetuztemur@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1580-9123>

Seda Akın, Millî Eğitim Bakanlığında sosyal bilgiler öğretmenidir. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisidir. sedasevgiliakin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2491-8428>

Fatih Kaplantaş, Millî Eğitim Bakanlığında sosyal bilgiler öğretmenidir. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisidir. fatihkaplantas95@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0651-8789>

*21-24 Mayıs tarihlerinde Muğla'da düzenlenen 5. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuş, tam metin kitabında yer almamıştır.

EXTENDED ABSTRACT

Museums and historical places help to promote students' skills that are included in the aims of the social studies syllabus as well as abilities and values that are aimed to develop (Ata, 2015). According to a literature survey, some empirical studies highlighted that museums and historical places have a positive impact in developing students' skills related to social studies such as active participation, historical empathy, observation, perceiving time, space, and chronology, perceiving continuity and change (Çulha, 2006; Dilek, 2007; Doğan, 2020; Filiz, 2010; Ilgaz & Örten, 2015; Meydan & Akkuş, 2014; Üztemur et al., 2018b; Yeşilbursa, 2008; Yılmaz & Şeker, 2011). When students evaluate the historical evidence given in the social studies course about museums and historical places by combining their imagination, their problem solving and creative thinking skills improve (Çulha, 2006). The main aims and functions of textbooks include organizing learning during the learning process, supporting learning, guiding both teachers and students as well as promoting self-learning and self-assessment (Erkılıç & Sevcan, 2018). Textbooks contribute to both the teachers and students. On the one hand, textbooks help teachers in using class time effectively and efficiently, organizing activities; on the other hand, they allow students to review the subject, help to catch up the class, to develop a sense of responsibility through assignments, and to help being prepared for class (Küçükahmet, 2011). A well-prepared textbook with a constructivist approach does not present the information directly to the student through definitions, but evokes students' knowledge of the past and makes them feel the definitions (Kabapınar, 2019). Moreover, a well-prepared textbook should offer a student-oriented learning environment, provide students with versatile perspectives, and also encourage critical thinking and inquiry (Alaca, 2020). The subjects described in the textbooks have to positively answer students' question, "Will this information help me?" (Demirel & Kiroğlu, 2020). The subjects described in the textbooks should encourage students to make research and review different sources rather than causing students to get stuck on a single textbook (Çepni et al., 2013).

The focus of this study lies in the identification of the potential of social studies textbooks, especially contents for museums and historical places, in increasing students' out-of-school learning, autonomous learning, curiosity, and research skills. In this regard, finding out how the museums and historical places included in the social studies textbooks and their frequency are needed. Therefore, the current paper addresses the reflections of museums and historical places in the textbooks of Social Studies course for fourth-, fifth-, sixth-, and seventh-grade students and in the textbook of T.R. History of Revolution and Kemalism course for eighth-grade students.

A qualitative study is designed and the document analysis method is used. The data of this study were obtained from the Social Studies textbooks for grades (4-7) and T.R. History of Revolution and Kemalism textbook for 8th-grade used in the 2020-2021 school year. Accordingly, the content analysis method was applied to the data. The results indicated that museums and historical places are mostly included in the learning domain of culture and heritage. The frequency of museums and historical places in the textbooks increased as the grade level of the textbook increased. In terms of frequency of contents on museums and historical places, the 6th-grade textbook is in the first place and followed by seventh- and eighth-grade textbooks. The reason for the lowest content frequency in the 4th-grade textbook can be explained by the fact that the learning domain of culture and heritage is relatively less included in this grade level. Compared to museums, there are more content about historical places in the textbooks. This result can be considered positive since it allows visualization of places where important historical events happened and promotes students' historical imagination skills (Savenije & Bruijn, 2017). However, there are more content about museums in the 8th-grade textbooks. Museums and historical places are mostly described in textbooks in image and image-text format.

The results of this study are important by revealing the potential of the contents in the textbooks about museums and historical places in encouraging students for out-of-school learning such as self-directed learning and autonomous learning. The important benefits that are expected from contemporary textbooks include to arousing students' curiosity, motivating them to make research on places and objects that have witnessed historical events, concretizing abstract concepts, promoting students' autonomous learning and knowledge acquisition skills, and carrying learning environments out-of-school. Also, writers of the textbooks should be aware that textbooks are not the only source of knowledge and the main agenda of a class, textbooks are not the goal but have a facilitating role in increasing the efficiency of a class.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze yaşanan teknolojik gelişme ve birikimle birlikte eğitim-öğretim anlayışında da köklü değişimler görülmüştür. Öğretmenin merkezde olduğu, tek taraflı bir iletişim sürecinin egemen olduğu geleneksel öğretim yöntemleri yerini öğrenci merkezli ve öğrencinin yaparak-yaşayarak aktif öğrenmesine olanak sağlayan çağdaş öğretim yöntemlerine bırakmıştır. Öğrencilerin aktif olduğu çağdaş öğretimde bireysel yaşantılar oldukça önemlidir. Bu durum eğitim-öğretim faaliyetlerinin sınıf ve okuldan ziyade okul dışında ve gerçek hayatla bir arada olması anlamına gelmektedir (Dinç ve Üztemur, 2017). Okul faaliyetlerinin gerçek yaşamla bağlantısı sınırlı iken okulun dışında yapılan faaliyetler; öğrencilerin yakınlık kurma, birinci elden gözlem yapabilme, özerk araştırabilme ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine olanak verir (Seyhan, 2020). Okul dışı eğitim öğrencilere gerçek hayatla bağlantı kurarak tecrübeyle kazandığı bilgilerin kalıcı olmasını sağlar (Avcı ve Gümüş, 2020). Aynı zamanda günümüz teknolojisinde öğrencilerin hayatı anlamlandırması; deney ve gözleme dayalı öğrenmeyi gerçekleştirme bağlamında okul dışı öğrenmeler daha da önemli hale gelmektedir (Tuncel ve Dolanbay, 2020). Öğrencilerin okulda öğrendikleri konuyu yaşamla bağlantı kurarak anlamlandırması öğrencinin derse katılımını da artırır. Bunun yanı sıra derste gördüğü çoğu şeyi okul dışında sorgulayarak yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme gibi becerilerinin gelişmesine de katkıda bulunur (Looney, 2015).

Öğrencilerin geçmişlerini öğrenmesine olanak veren kültürel miras konularının öğretimi sosyal bilgiler ve tarih dersleriyle mümkün olmaktadır (Mazman-Budak, 2021). Geleneksel tarih öğretimine yönelik en büyük eleştiriler; tarihi olay ve olguların katı öğretimi, ders kitaplarının yetersizliği ve sıkıcılığı ve öğrenci merkezli öğretimden ziyade öğretmen merkezli öğretimin benimsenmesidir (Öner, 2015; Tekeli, 1998; Yeşilbursa, 2008). Sosyal bilgiler ve tarih konularının öğrencilerin zihinlerinde daha çok kalıcı hale gelmesine olanak sağlayacak başlıca alanlar müzeler ve tarihi mekânlardır. Uluslararası Müze Konseyi (ICOM) tarafından 2007 yılında yapılan müze tanımı şu şekildedir: "Topluma ve gelişimine hizmet eden, topluma açık, insanlara ve yaşadıkları çevreye şahitlik etmiş, somut ve soyut araç gereçlerin üzerinde araştırmalar yaparak bu araç gereçleri toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşarak sonucunda inceleme, eğitim ve beğeni amaçlı sergileyen, ekonomik çıkar amacı gütmeyen, devamlılığı olan müessese." (ICOM, 2007). Bir ulusu meydana getiren kültürel değerleri korumak ve bilimsel ilkelere göre halka aktarmak ve bu değerlerini koruyarak geçmiş ile gelecek arasında bağ kurmak müzelerin başlıca görevleri arasındadır (Mercin, 2006). Ata'ya (2002) göre müzelerin temel görevi; toplama, koruma, araştırma olarak kabul edilirken okul dışı öğrenme felsefesinin bir yansıması olarak müzelerin eğitim işlevi de ortaya çıkmıştır. Son yıllarda Türkiye'de de müze eğitiminin önemi kavranmaya başlamıştır (Mercin, 2020).

Tarihi mekânlar ise geçmişte yaşamış kişilerin günlük hayatta ihtiyacını karşılamak için kullanmak ya da eser vermek amacıyla bıraktıkları tarihi mekân ya da tarihi olayların geçtiği yerlerden oluşmaktadır (Ata, 2002). Müzeler ve tarihi mekânlar sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde önemli bir kaynaktır. Zira sınıfta tarih konularının öğretiminin aksine müzelerde ve tarihi mekânlarda öğrenme sahici ve görseldir (Üztemur vd., 2018a). Müzeler öğrencinin yaratıcılığını ortaya çıkarmak için mükemmel mekânlardır. Hem zihnen hem de bedenen farklı açılardan yaklaşılabilecek ilgi çekici nesnelere sunar (Gartenhaus, 2000). Okul ortamında kavramanın zor ve zahmetli olduğu soyut konuların öğretiminde müzeler ve tarihi mekânlar somut öğrenme yaşantıları sunarak öğrencilerin gelişimine katkı sağlar. Okul ve sınıf öncelik ve ilk olarak çocukların bilişsel algılamasını sağlarken müze içgörü kuvvetini arttıran ortamı sağlar (Seidel ve Hudson, 1999).

Müzeler ve tarihi mekânlar; sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen aynı zamanda öğrencide geliştirilmesi hedeflenen beceri ve değerlerin kazandırılmasına olanak sağlar (Ata, 2015). İlgili literatür incelendiğinde müzeler ve tarihi mekânların öğrencilerin aktif katılım, tarihsel empati, gözlem, zamanı, mekânı ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama gibi sosyal bilgilere özgü becerilerin gelişmesine olumlu yönde katkı sağladığını belirten ampirik çalışmalar dikkat çekmektedir (Çulha, 2006;

Dilek, 2007; Doğan, 2020; Filiz, 2010; Ilgaz ve Örten, 2015; Meydan ve Akkuş, 2014; Üztemur vd., 2018b; Yeşilbursa, 2008; Yılmaz ve Şeker, 2011). Müzeler ve tarihi mekânların sosyal bilgiler dersinde tarihsel kanıtları hayal gücüyle harmanlayarak tarihsel empati ile değerlendirmeleri öğrencilerin problem çözebilme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmektedir (Çulha, 2006). Öğrencilerin müzeler ve tarihi mekânlarda somut şekilde gözlemledikleri geçmiş medeniyetlerden ve değişik kültürlerden kalan tarihi eserler; kanıt temelli argüman geliştirme, tarihsel empati, geçmiş ile günümüz arasında bağ kurarak değişimi anlama ve tarihte süreklilik gibi kavramları somut hale getirerek bu becerilerin kazanılmasına yardımcı olur (Çulha, 2006; Doğan, 2020; Yılmaz ve Şeker, 2011). Tarihi mekânların ve müzelerin sosyal bilgiler dersinde kullanılması; unutulmak üzere olan yapıtların ve değerlerin öğrenci tarafından keşfedilirken aynı zamanda tarihsel empati becerisini kazanmalarına olanak tanır (Üztemur vd., 2018b). Yapılandırmacı öğrenme kuramının benimsendiği 2005 sosyal bilgiler programı ile birlikte sosyal bilgiler derslerinin öğretiminde müzeler ve tarihi mekânların önemi daha da artmıştır (Gökkaya ve Yeşilbursa, 2009). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2008 yılında müzelerin öğrenme sürecinde aktif kullanılmasını yaygınlaştırmak ve aynı zamanda müze-okul iş birliğini geliştirmek amacıyla sosyal bilgiler programına müze ile eğitim kılavuzu eklenerek müzelerin eğitimde verimli bir şekilde kullanılması gerekliliği vurgulanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2008). Nitekim 2018 sosyal bilgiler öğretim programında da müzeler ve tarihi mekânların etkin kullanımına yönelik önerilerde bulunulmuştur. Buna ek olarak MEB tarafından yapılan açıklamada müzeciliğin seçmeli ders olarak okutulacağı belirtilmiştir (Müzecilik seçmeli ders olacak, 2019). Ayrıca Dinç ve Üztemur (2017), sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde müzeler ve tarihi mekânların kullanımına yönelik yapılan Türkiye merkezli çalışmaları inceledikleri araştırmada 2017 yılı itibarıyla 65 çalışmaya (32 makale, 33 tez) ulaşılmıştır. Araştırmacılar, ilk çalışmanın yapıldığı 1998 yılından ilgili araştırmanın yapıldığı 2017 yılına kadar araştırma sayısının yukarı yönlü bir ivme gösterdiğine dikkat çekmişlerdir (Dinç ve Üztemur, 2017). Bu noktadan hareketle müze eğitiminin Türkiye’de her geçen gün daha da önem kazanan bir çalışma alanı olduğu yorumu yapılabilir.

Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan iyi bir ders kitabı bilgiyi tanımlamalar yaparak öğrenciye doğrudan sunmaktan ziyade öğrencilerin geçmiş zaman bilgilerini harekete geçirerek tanımları hissettirmelidir (Kabapınar, 2019). Bunun yanı sıra iyi bir ders kitabı öğrenmeyi öğrenci merkezli hale getirerek öğrenciye farklı bakış açıları kazandırmalı aynı zamanda eleştirel düşünmeye ve sorgulamaya sevk etmelidir (Alaca, 2020). Ders kitaplarında anlatılan konular öğrencilerin “Bu benim işime yarayacak mı?” sorusuna olumlu yanıt vermelidir (Demirel ve Kıroğlu, 2020). Ders kitaplarında geçen konular öğrenciyi kitaba bağlamak yerine araştırma yapmaya ve değişik kaynaklardan faydalanmaya yöneltmelidir (Çepni, Keçe ve Kılcan, 2013).

Sosyal bilgiler ders kitaplarında geçen müze ve tarihi mekânlar ile ilgili görseller, açıklayıcı metinler, alışımlar ve araştırmalar öğrencide konuyu okul dışı öğrenmeye sevk etme potansiyeline sahiptir (Avcı ve Öner, 2015). Bu durum merak duygusunu açığa çıkarıp öğrencinin konuyu araştırarak, yaparak ve yaşayarak öğrenmesine olanak sağlayabilir. Aynı zamanda sosyal bilgiler ders kitabında verilen müzeler ve tarihi mekânlar; öğrenciyi okul dışında da konuyu merak ederek araştırmaya sevk edebilir (Ilgaz ve Örten, 2015). Ders kitaplarında yer verilen müzeler ve tarihi mekânların birbirlerine alternatif kaynak olmak yerine birbirlerini tamamlamaları gerekmektedir (Fairley 1977; akt. Dikyol vd., 2011). Çetin’e (2016) göre de ders kitaplarındaki konuların öğretiminde ezberin önüne geçebilmek için günlük yaşamla bağlantı kurularak bu konuların öğretimi kalıcı hale getirilmelidir. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan kültürel miras konularının öğretiminde müze ve tarihi mekânlara başvurularak öğrenmeyi ezberden ziyade öğrenci tecrübesiyle kalıcı hale getirmek gerekmektedir. Sosyal bilgiler ders kitaplarında başta kültürel miras öğrenme alanı olmak üzere diğer öğrenme alanları içerisinde de müzelere ve tarihi mekânlara yer verildiği görülmektedir. Sosyal bilgiler ders kitaplarının müze ve tarihi mekânlar özelinde öğrencilerin okul dışı öğrenme, özerk öğrenme, merak ve araştırma becerilerini geliştirme potansiyelini ortaya koymak bu araştırmanın çıkış noktasıdır. Bu nedenle mevcut sosyal bilgiler ders kitapları içeriğinde müze ve tarihi mekânlara ne sıklıkla ve ne şekilde yer verildiğini araştırma ihtiyacı doğmuştur. Bu araştırmada müze ve tarihi mekânların 4- 7. sınıf sosyal bilgiler ve 8. sınıf T.C. İnkılap tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarına

yansımaları ele alınmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda *Sosyal bilgiler ders kitaplarında müze ve tarihi mekânlara ne sıklıkta ve ne şekilde yer verilmektedir?* sorusuna yanıt aranmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma yöntemine uygun olarak yürütülen bu çalışmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme, değişik bilgileri ya da verileri toplama maksadıyla var olan kaynakların incelenmesidir. Bunun yanı sıra zaruri ve yararlı bilgilerin belirlenip analize dâhil edilmesi ve çoğaltılması aşamalarında kullanılan sistematik bir yöntem olarak da ifade edilebilir (Watkins vd., 2012). Bowen (2009) doküman incelemenin hem bir araştırma modeli hem de veri toplama aracı olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. İncelenen konuya dair daha evvelden yapılmış çalışmalar birer veri kaynağıdır ve aynı zamanda verilerin yorumlanıp açıklaması konusunda araştırmacılara rehber görevi görmektedir (Bowen, 2009; Özkan, 2020).

Veri Kaynakları

Çalışmanın veri kaynağını oluşturan ders kitapları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışmada kullanılan ders kitapları

4. sınıf (MEB Yayınları)
5. sınıf (MEB Yayınları ve Ata Yayıncılık)
6. sınıf (MEB Yayınları ve Anadolu Yayıncılık)
7. sınıf (MEB Yayınları ve Ekoyay Yayıncılık)
8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (MEB Yayınları, Nev Kitap Yayıncılık)

Tablo 1’de gösterilen 9 ders kitabı, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında okutulmuşlardır.

Verilerin Analizi

Ders kitaplarında yer alan müzeler ve tarihi mekânlar, daha önceden belirlenen kategoriler (görsel, metin, görsel+metin ve ölçme-değerlendirme) doğrultusunda betimsel analize tabi tutulmuştur. Müzeler ve tarihi mekân görsellerinin ve görsel+metinlerinin yer alması, öğrencilerin merak duygusunu geliştirip onların araştırma becerilerine olumlu yönde etki edecekleri varsayılarak analiz birimine eklenmişlerdir. Benzer şekilde müze ve tarihi mekanlara yönelik bilgilendirici metinler de öğrencilerin bu yerlere olan ilgisini arttıracığı varsayılmış ve analiz birimine dahil edilmiştir. Ölçme-değerlendirme etkinliklerinin müzeler ve tarihi mekanlar temelinde yapılandırılmasının öğrencilerin bu yerlere olan merakını arttıracığı varsayılmış ve analiz birimine dahil edilmiştir. Betimsel analiz, verilerin temel içeriğini betimlemek için internet sitesi ve kitap gibi değişik insan iletişiminin bulunduğu yazılı kaynaklar ile grafik ve resim gibi metinsel olmayan içeriklerin incelenmesinde kullanılan ve analiz birimlerinin önceden belli olduğu bir analiz yöntemidir (Cohen vd., 2018; Neuendorf ve Kumar, 2015). Kodlamalar araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda yapılmış ve daha sonra karşılaştırılarak üzerinde görüş birliğine varılmıştır. Görüş birliği uyumu için herhangi bir hesaplama yapılmamıştır.

BULGULAR

Bu bölümde müzeler ve tarihi mekânların sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları, ders düzeyi bağlamında sırasıyla verilmiştir. Müzeler ve tarihi mekânların 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki yansımaları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Müzeler ve tarihi mekânların tarihi 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına yansımaları

	Tarihi Mekân	Müze
Görsel	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Selanik Atatürk Evi 	
Metin	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Mardin Evleri 	
Görsel + Metin	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Kasımiye Medresesi Küresel Bağlantılar <ul style="list-style-type: none"> Petra Antik Kenti 	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Isparta Etnografya Müzesi Küresel Bağlantılar <ul style="list-style-type: none"> Etnografya Müzesi
Ölçme-Değerlendirme	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Tarihi Mekân Gezileri 	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi-Anıtkabir Etnografya Müzeleri

Tablo 2 incelendiğinde müzeler ve tarihi mekânların 4. sınıf düzeyinde sosyal bilgiler ders kitaplarında pek fazla yer almadığı söylenebilir. Buna ek olarak müzeler ve tarihi mekânların kültür ve miras ile küresel bağlantılar öğrenme alanlarında konumlandıkları görülmüştür. Müzeler 4. sınıf düzeyinde görsel ve metin olarak ders kitabında hiç yer almamıştır. Türkiye içi müze ve tarihi mekânların yoğunlukta olduğu söylenebilir. Müzeler ve tarihi mekânların 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yansımaları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Müzeler ve tarihi mekânların 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları

	Tarihi Mekân	Müze
Görsel	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> İzmir Celsus Kütüphanesi-Efes Antik Kenti Irak-Ziggurat Konya-Mevlâna Türbesi İstanbul-Ayasofya Camii Küresel Bağlantılar <ul style="list-style-type: none"> Erzurum-Çifte Minareli Medrese Antalya-Side Antik Kenti 	Birey ve Toplum <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Anadolu Medeniyetleri Müzesi Anadolu Medeniyetleri Müzesi-Lidya Parası ve Takıları Rusya-Hermitage Müzesi-Pazırık Halısı Fransa-Louvre Müzesi-Hammurabi ve Babil Tanrısı Ankara-Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konya-Mevlâna Müzesi Küresel Bağlantılar <ul style="list-style-type: none"> İstanbul-Ayasofya Müzesi Fransa-Louvre Müzesi- “Mona Lisa” Tablosu Etkin Vatandaşlık <ul style="list-style-type: none"> Ankara-I. TBMM Binası
Metin	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Tarihi Mekân Açıklaması Eskişehir-Frig Tümülüsleri Konya-Çatalhöyük Şanlıurfa-Göbeklitepe Çorum-Hattuşaş Antalya-Perge Antik Kenti 	Küresel Bağlantılar <ul style="list-style-type: none"> Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Görsel + Metin	<p>Kültür ve Miras</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Şanlıurfa-Göbeklitepe ▪ Konya-Çatalhöyük ▪ Çorum-Hattuşaş Aslanlı Kapı ▪ Ankara-Kral Midas Tümülüsü ▪ Eskişehir-Kral Midas Anıtı ▪ İzmir Efes Antik Kenti ▪ Van-Urartu Kalesi ▪ Irak-Zigguratlar ▪ İzmir-Celsus Kütüphanesi ▪ Edirne-Selimiye Camii ▪ Şanlıurfa-Balıklı Göl ▪ Trabzon-Sümela Manastırı ▪ Adıyaman-Nemrut Harabeleri ▪ Irak-Babil İhtar Kapısı ▪ Van-Urartu Kalesi ▪ Eskişehir-Midas Anıtı ▪ İzmir-Efes Tiyatrosu ▪ Bursa-Cumalıkızık Köyü ▪ İstanbul-Süleymaniye Camisi ▪ Antalya-Teke Evi <p>Küresel Bağlantılar</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Çin Seddi ▪ Bosna-Hersek-Mostar Köprüsü ▪ İran-Persepolis ▪ Karabük-Safranbolu Evleri ▪ Çanakkale-Truva Antik Kenti ▪ Bursa-Cumalıkızık Köyü ▪ Sivas-Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası ▪ Edirne-Tarihi Ali Paşa Çarşısı ▪ Şanlıurfa-Göbeklitepe Arkeoloji Alanı ▪ Sivas-Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası ▪ İzmir Celsus Kütüphanesi-Efes Antik Kenti ▪ Bosna-Hersek-Mostar Köprüsü 	<p>Kültür ve Miras</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Anadolu Medeniyetleri Müzesi ▪ İstanbul Arkeoloji Müzesi Kadeş Antlaşması ▪ İstanbul-Topkapı Sarayı Müzesi-Kaşıkçı Elması ▪ Ankara-Anadolu Medeniyetleri Müzesi-Hitit Güneş Kursu ▪ İstanbul Arkeoloji Müzesi-Kadeş Antlaşması ▪ İstanbul-Topkapı Sarayı Müzesi ▪ Antalya-Antalya Müzesi ▪ Rusya-Ermitaj Müzesi-Pazırık Halısı ▪ İstanbul-Topkapı Sarayı Müzesi-İpekli Mendil <p>Küresel Bağlantılar</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ İstanbul-Pera Müzesi-Kaplumbağa Terbiyecisi ▪ Paris-Louvre Müzesi-Mona Lisa ▪ Viyana-Beethoven Müzesi- Beethoven Temsili Resmi
	Ölçme-Değerlendirme	<p>Kültür ve Miras</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tarihi Mekân Araştırmaları ▪ Tarihi Mekân Broşür Hazırlama ▪ Ünite Sonu Değerlendirme Soruları ▪ Boşluk Doldurma ▪ Yakın Çevresindeki Mekânları Tanıma Etkinliği ▪ Antalya Teke Evi-Ankara Beypazarı Evi Karşılaştırması ▪ Ülkem, Kültürüm ve Tarihim Ünitesi Değerlendirme Soruları

Not: MEB Yayıncılık mavi renkle gösterilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde müzeler ve tarihi mekânların 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok görsel+metin şeklinde yer aldıkları görülmüştür. Bu sıralama görsel, ölçme-değerlendirme ve metin şeklinde devam etmektedir. 4. sınıf düzeyindeki ders kitabına benzer şekilde müzeler ve tarihi mekânların kültür ve miras ile küresel bağlantılar öğrenme alanlarında en fazla yer aldıkları görülmüştür. Bu iki öğrenme alanından farklı olarak etkin vatandaşlık öğrenme alanında sadece Ankara I. TBMM binası yer almıştır. Türkiye'deki müzeler ve tarihi mekânlara ek olarak Irak, Fransa, Rusya, Çin, Bosna-Hersek, İran ve Avusturya'da yer alan müzeler ve tarihi mekânlara yer verilmiştir. Müzelerle kıyasla tarihi mekânların 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında daha fazla yer aldıkları görülmüştür. Müzeler ve tarihi mekânların 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yansımaları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Müzeler ve tarihi mekânların 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları

	Tarihi Mekân	Müze
Görsel	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Çin Seddi Özbekistan-Ribat-ı Melik Kervansarayı Küresel Bağlantılar <ul style="list-style-type: none"> Azerbaycan-Bakü-Kız Kulesi Özbekistan-Semerkan Tilla-Kari Medresesi Türkmenistan-Turabek Khanum Türbesi Kırgızistan-Karahanlı Mozolesi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti-Girne Kalesi Bulgaristan-Aziz Alexander Nevski Katedrali Selanik-Atatürk'ün Doğduğu Ev İran-Azadi Kalesi Gürcistan- Avrupa Meydanı Ermenistan-Jrapı Kervansarayı Suriye- Roma Tapınağı Irak-Bağdat Camii 	Birey ve Toplum <ul style="list-style-type: none"> İstanbul-Panorama 1453 Müzesi-İstanbul'un Fethi Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Almanya-Berlin Müzesi-8.yy. Uygur Minyatür Bilim, Teknoloji ve Toplum <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Anadolu Medeniyetleri Müzesi-Fibula (Frigler) Ankara-Anadolu Medeniyetleri Müzesi-Hitit Güneş Kursu Ankara-Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi-Lidya Parası İstanbul Arkeoloji Müzesi-Çivi Yazılı Tablet (Sümerler) Ankara-Anadolu Medeniyetleri Müzesi Arkeoloji Kazı Buluntuları
	Birey ve Toplum <ul style="list-style-type: none"> Edirne- Selimiye Camii Karabük-Safranbolu Evleri Hatay-Habib-i Neccar Camii Hatay-Kilise Kayseri-Hunad Hatun Külliyesi Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Suudi Arabistan-Kâbe Mekke-Hira Mağarası İspanya-Kurtuba Camii Irak-Samarra Camii Erzincan-Mama Hatun Külliyesi Tokat-Yağlıbasan Medresesi Sivas-Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası Diyarbakır-Malabadi Köprüsü Kırşehir-Ahi Evran Anıtı Konya-İnce Minareli Medrese Erzurum-Çifte Minareli Medrese Amasya-Torumtay Darüşşifası Kayseri-Döner Kümbet Malatya-Ulu Camii Kayseri- Hunad Hatun Külliyesi Aksaray-Sultan Han Kervansarayı Çin-Çin Seddi Moğolistan-Orhon Kitabeleri Sivas-Divriği Ulu Camii Suudi Arabistan-Kâbe Suudi Arabistan-Hira Mağarası Suudi Arabistan-Mescid-i Nebevi Irak-Samarra Camii Erzurum-Üç Kümbetler Tokat-Yağlıbasan Medresesi Sivas-Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası Diyarbakır-Malabadi Köprüsü Sivas-Gök Medrese Kayseri-Gevher Nesibe Şifahanesi Aksaray-Sultan Hanı Kırşehir-Ahi Evran Anıtı Bilim, Teknoloji ve Toplum <ul style="list-style-type: none"> Şanlıurfa-Göbeklitepe Küresel Bağlantılar <ul style="list-style-type: none"> Kazakistan-Hoca Ahmet Yesevi Türbesi Selanik-Atatürk'ün Evi 	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Rusya-Ermitaj Müzesi-Pazırık Halısı İstanbul-Askeri Müze-Türeyiş Destanı İstanbul-Topkapı Sarayı Müzesi-Hz. Osman Döneminden Kalan Kur'an-ı Kerim İstanbul-Harbiye Askeri Müze-Dandanakan Savaşı İstanbul-Harbiye Askeri Müzesi-Miryokefalon Savaşı Bilim, Teknoloji ve Toplum <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Millî Mücadele Atatürk Konutu ve Demir Yolları Müzesi- "Kurtuluş Savaşı'nda Kağnı Çeken Kadınlar" Tablosu Etkin Vatandaşlık <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Resim ve Heykel Müzesi- "İstiklal Savaşı'nda Cepheye Mermi Taşıyan Kadınlar" Tablosu
Ölçme-Değerlendirme	Kültür ve Miras <ul style="list-style-type: none"> Kayseri-Gevher Nesibe Hatun Medresesi Çankırı-Cemalettin Ferruh Darüşşifası Konya-Alaeddin Camii Aksaray-II.Kılıçarslan Kervansarayı Moğolistan-Orhon Kitabeleri Sivas-Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası 	

Tablo 4 incelendiğinde müzeler ve tarihi mekânların 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok görsel+metin şeklinde yer aldıkları görülmüştür. Bu sıralama görsel, ölçme-değerlendirme ve metin

şeklinde devam etmektedir. 5. sınıf düzeyindeki ders kitaplarına benzer şekilde müzeler ve tarihi mekânların kültür ve miras ile küresel bağlantılar öğrenme alanlarında en fazla yer aldıkları görülmüştür. Bu iki öğrenme alanından farklı olarak etkin vatandaşlık öğrenme alanında sadece Ankara Resim ve Heykel Müzesi yer almıştır. Türkiye’deki müzeler ve tarihi mekânların yanında Çin, Moğolistan, Suudi Arabistan, Irak, Kazakistan, İspanya ve Rusya’da yer alan müzeler ve tarihi mekânlara yer verilmiştir. Müzelerle kıyasla tarihi mekânların 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında daha fazla yer aldıkları görülmüştür. Aynı zamanda 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında diğer kademelerdeki sosyal bilgiler ders kitaplarına kıyasla müze ve tarihi mekânlara daha fazla yer verildiği görülmektedir. Müzeler ve tarihi mekânların 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yansımaları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.

Müzeler ve tarihi mekânların 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları

	Tarihi Mekân	Müze
Görsel	<p>Kültür ve Miras</p> <ul style="list-style-type: none"> Bursa-İznik Yeşil Camii Bulgaristan-Filibe Ulu Camii Arnavutluk-Berat Osmanlı Evleri İstanbul-Rumeli Hisarı İstanbul-Dolmabahçe Sarayı- “Osmanlı Ordusu” İstanbul-Dolmabahçe Sarayı- “Donanma” İtalya-Floransa Katedrali Bilecik-Ertuğrul Gazi Türbesi Bosna-Hersek-Mostar Köprüsü İstanbul-Rumeli Hisarı Yunanistan-Girit-Kandiye Surları İstanbul-Sadabat Köşkü <p>Üretim, Dağıtım ve Tüketim</p> <ul style="list-style-type: none"> İstanbul-III. Ahmet Çeşmesi Edirne-II. Murat Han Köprüsü 	<p>Kültür ve Miras</p> <ul style="list-style-type: none"> İstanbul Askeri Müzesi- “Şeyh Edebali Tablosu” İstanbul-Askeri Müze-Zırhlı Piyade İstanbul-Deniz Müzesi-Saltanat Kayıkları İstanbul-Askeri Müze-Zırhlı Süvari İstanbul-Harbiye Askeri Müzesi-Şahi Topları İstanbul- Topkapı Sarayı Müzesi- Kutsal Emanetler İtalya-Vatikan Müzeleri-Atina Okulu Fransa-Louvre Müzesi-Mona Lisa <p>Bilim, Teknoloji ve Toplum</p> <ul style="list-style-type: none"> İstanbul-İslam, Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi-Su Değirmeni İstanbul-İslam, Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi-Usturlap İstanbul-İslam, Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi-Cam İmalathanesi Müzesi
Görsel + Metin	<p>Kültür ve Miras</p> <ul style="list-style-type: none"> Bosna-Hersek-Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü Bursa-Bursa Kalesi İstanbul-Dolmabahçe Sarayı- “Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’a Girişi” Tablosu İstanbul-III. Ahmet Çeşmesi İstanbul-III. Ahmet Kütüphanesi Manisa-Sultan Hamamı Polonya-Varşova Üniversitesi Kütüphanesi Bursa-Osman Gazi Türbesi İstanbul-Anadolu Hisarı İstanbul-Osmanlı Bankası İstanbul-Süleymaniye Camii <p>İnsanlar, Yerler ve Çevreler</p> <ul style="list-style-type: none"> Suudi Arabistan-Kâbe Şanlıurfa-Göbeklitepe Konya-Çatalhöyük Diyarbakır-Çayönü Yerleşmesi <p>Üretim, Dağıtım ve Tüketim</p> <ul style="list-style-type: none"> İstanbul-Fatih Camii ve Külliyesi İstanbul-Topkapı Sarayı 	<p>Kültür ve Miras</p> <ul style="list-style-type: none"> İstanbul-Harbiye Askeri Müzesi- “Varna Savaşı” Tablosu İstanbul-Pera Müzesi- “Türk Giysileri İçinde Bir Avrupalı Kadın” Tablosu İstanbul-Resim ve Heykel Müzesi “Harman” Tablosu İngiltere-Tower Müzesi-Şahi Topu İstanbul-Dolmabahçe Müzesi- “Fatih’in Topkapı’dan İstanbul’a Girişi” Tablosu
Metin	<p>İnsanlar, Yerler ve Çevreler</p> <ul style="list-style-type: none"> Diyarbakır- Çayönü Burdur-Hacılar <p>Bilim, Teknoloji ve Toplum</p> <ul style="list-style-type: none"> Bergama Antik Kenti Bergama Kütüphanesi İskenderiye Kütüphanesi <p>Küresel Bağlantılar</p> <ul style="list-style-type: none"> Sivas-Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası Çorum-Hattuşaş Antalya-Xanthos Letoon Antik Kenti Karabük-Safranbolu Evleri 	
Ölçme	<p>Kültür ve Miras</p> <ul style="list-style-type: none"> Osmanlı Devleti Tarihi Mekânları <p>Üretim, Dağıtım ve Tüketim</p>	<p>Kültür ve Miras</p> <ul style="list-style-type: none"> Genel Ağ Adresleri-Müze Ziyaretleri Genel Ağ Ziyareti-PTT Pul Müzesi

- Diyarbakır-Çayönü Yerleşmesi-Tarım Aletleri
- Genel Ağ Adresleri-Türk ve İslam Eserleri Müzesi
- İstanbul- Topkapı Sarayı Müzesi- Sanal Müze Ziyareti
- Üretim, Dağıtım ve Tüketim**
- Genel Ağ Ziyareti-Bursa Merinos Tekstil Sanayi Müzesi
- Bilim, Teknoloji ve Toplum**
- İstanbul İslam, Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi Ziyaret
- Genel Ağ Adresleri-Seka Kâğıt Müzesini Ziyaret
- Malatya-Malatya Müzesi-Kil Tablet Birikime Katkısı
- Etkin Vatandaşlık**
- Atatürk Müzesi-Genel Ağ Ziyareti

Tablo 5 incelendiğinde müzeler ve tarihi mekânların 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok görsel şekilde yer aldıkları görülmüştür. Bu sıralama görsel+metin, ölçme-değerlendirme ve metin şeklinde devam etmektedir. Diğer sınıf düzeylerindeki ders kitaplarına benzer şekilde müzeler ve tarihi mekânların en çok kültür ve miras öğrenme alanında yer aldığı görülmüştür. 7. sınıf ders kitaplarında bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanına yönelik müzeler ve tarihi mekânların daha fazla yer aldığı belirlenmiştir. 7. sınıf ders kitaplarında müzeler, herhangi bir metinde yer almamıştır. Etkin vatandaşlık öğrenme alanında sadece Atatürk Müzesi'ne yer verilmiştir. Türkiye'deki müzeler ve tarihi mekânlara ek olarak Bulgaristan, Arnavutluk, İtalya, Bosna-Hersek, Yunanistan, Polonya, Suudi Arabistan, İngiltere ve Fransa'da yer alan müzeler ve tarihi mekânlara yer verilmiştir. Müzelerle kıyasla tarihi mekânlar, 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında daha fazla yer almaktadır. Müzeler ve tarihi mekânların 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki yansımaları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Müzeler ve tarihi mekânların tarihi 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarına yansıması

	Tarihi Mekân	Müze
Görsel	Bir Kahraman Doğuyor	Bir Kahraman Doğuyor
	▪ İstanbul-Osmanlı Mebusan Meclisi	▪ İstanbul-Topkapı Sarayı Müzesi-II. Mahmut'un Portresi
	▪ Makedonya-Manastır Askeri İdadisi	▪ İstanbul-Topkapı Sarayı Müzesi-Padişah Abdülmecid Tablosu
	Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar	▪ İtalya-İtalliano Della Guerra Müzesi- "Sait Halim Paşa" Tablosu
	▪ Ankara-TBMM II. Binası	Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar
	▪ Samsun-Onur Anıtı	▪ Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi-Çanakkale Panoraması
	▪ Amasya-Saraydüzü Kışlası	Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm
	▪ Erzurum-Erzurum Kongresi Binası	▪ Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi- "Mustafa Kemal Kocatepe'de" Tablosu
	▪ Sivas-Sivas Lisesi	▪ Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi- "Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın TBMM'den Cepheye Uğurlanışı" Tablosu
	▪ Ankara-BMM Binası	▪ Ankara-Resim ve Heykel Müzesi-İstiklal Savaşı'nda "Mermi Taşıyan Kadımlar" Tablosu
Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm	Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası	
▪ Kahramanmaraş-İstiklal Madalyası Anıtı	▪ Ankara-Etnografya Müzesi	
▪ Erzurum-15. Kolordu Komutanlığı Binası		
▪ Kahramanmaraş-Kurtuluş Anıtı		
▪ Gaziantep-Şahin Bey Anıtı		
Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye		
▪ Konya-Mevlâna Türbesi		
▪ Ankara-Zafer Anıtı		
Demokratikleşme Çabaları		
▪ Ankara-II. TBMM Binası		
▪ Ankara-BMM Binası		

Görsel + Metin	<p>Bir Kahraman Doğuyor</p> <ul style="list-style-type: none"> Makedonya-Manastır Askeri İdadisi Selanik-Mustafa Kemal'in Doğduğu Ev <p>Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar</p> <ul style="list-style-type: none"> Erzurum-Erzurum Kongre Binası Sivas-Sivas Kongre Binası Ankara-Anadolu Ajansı Binası Ankara-BMM Binası 	<p>Bir Kahraman Doğuyor</p> <ul style="list-style-type: none"> Selanik-Mustafa Kemal'in Doğduğu Ev <p>Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar</p> <ul style="list-style-type: none"> İstanbul-Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı- "Fransız Deniz Zırhlısı Bouvet'in Çanakkale'de Batışı" Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi- "İzmir'in İşgali" Tablosu Ankara-Kurtuluş Savaşı Müzesi- "Temsil Heyetinin Ankara'da Seymenlerce Karşılması" <p>Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm</p> <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi- "Tekalif-i Milliye Emirleri Doğrultusunda Türk Halkını Orduya Malzeme Yardımı" Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi- "Mustafa Kemal Afyon Kocatepe'de" Tablosu Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi- "Mustafa Kemal ve Türk Ordusunu İzmir'e Giriş" Tablosu <p>Ankara-Devlet Resim ve Heykel Müzesi- "Zeybekler" Tablosu</p> <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi- "Tekalif-i Milliye Emirlerinin Uygulanışını Gösteren" Tablo Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi-Sakarya Meydan Savaşı Panoraması Ankara-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi-Büyük Taarruz Panoraması <p>Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası</p> <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Etnografya Müzesi
Metin		<p>Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm</p> <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Etnografya Müzesi <p>Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye</p> <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Anadolu Medeniyetleri Müzesi İstanbul-Resim ve Heykel Müzesi
Ölç. ve Değ.	<p>Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm</p> <ul style="list-style-type: none"> İzmir-Millî Mücadele Anıtı Manisa-Atatürk ve Kuvâ-yı Milli Anıtı Samsun-Millî Mücadele Anıtı 	<p>Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm</p> <ul style="list-style-type: none"> İstanbul-Askeri Müze- "Cepheye Yardım" Tablosu <p>Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye</p> <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Resim ve Heykel Müzesi Sanal Gezisi <p>Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası</p> <ul style="list-style-type: none"> Ankara-Anıtkabir Sanal Gezisi

Tablo 6 incelendiğinde 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında diğer ders kitaplarına benzer şekilde müzeler ve tarihi mekânların en çok görsel şekilde yer aldıkları görülmüştür. Bu sıralama görsel+metin, ölçme-değerlendirme ve metin şeklinde devam etmektedir. Müzeler ve tarihi mekânlar, Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ile Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitelerinde en fazla yer almışlardır. Bu iki öğrenme alanından farklı olarak "Demokratikleşme Çabaları" ünitesinde I. TBMM binası ile 2. TBMM binasına yer verilmiştir. Türkiye'deki müze ve tarihi mekânlara ek olarak İtalya, Yunanistan ve Makedonya'da müze ve tarihi mekânlara değinilmiştir. Tarihi mekânlar, herhangi bir metinde bulunmamaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler ders kitaplarında müzeler ve tarihi mekânların en çok kültür ve miras öğrenme alanında yer aldığı tespit edilmiştir. Sınıf düzeyi arttıkça ders kitaplarında müzeler ve tarihi mekânlara daha fazla yer verilmiştir. Müzeler ve tarihi mekânlar en çok 6. sınıf ders kitaplarında yer almıştır. Bunu sırasıyla 7. ve 8. sınıf ders kitapları takip etmektedir. 4. sınıf ders kitabında müzeler ve tarihi mekânlara nadir yer verilmesi, kültür ve miras öğrenme alanının bu sınıf düzeyinde daha az yer almasıyla açıklanabilir. Ders kitaplarında müzelere kıyasla tarihi mekânlara daha fazla yer verilmiştir. Bu sonuç, önemli tarihsel olayların yaşandığı mekânların, öğrencilerin gözünde canlanması ve öğrencilerde tarihsel imgelem becerisinin geliştirilmesi açısından olumludur (Savenije ve Bruijn, 2017). 8. sınıf düzeyinde ise müzelerin sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Ders kitaplarının genelinde müzeler ve tarihi mekânlar en çok görsel ve görsel+metin formatında kendilerine yer bulmuşlardır. Bu sonuçlar, öğrencilerin dikkatini çekmesi ve görsel hafızaya hitap etmesi açısından kayda değerdir. Zira öğrenmenin odağını sözcüklerden resimlere yöneltmek kavramsal çerçeveden algısal çerçeveye geçmeyi sağlar. Sözcükler soyuttur ve öğrencilerin kelimeleri unutması çok kolaydır. Öte yandan resimler ve nesnelere görsel hafızaya

etki etmenin yanı sıra estetik değerinin gelişmesine de katkı sağlar. Kitaplardaki metinlere dayalı bilgilerin daha fazla anlam kazanmalarını sağlar ve öğrencilerin öğrenme potansiyellerini geliştirmeye katkı sağlar (Epik, 2004).

Araştırma sonuçları, ders kitaplarında verilen müzeler ve tarihi mekânların öğrencileri okul dışında bireysel ve özerk öğrenmeye sevk etme potansiyelini göstermesi açısından önemlidir. Öğrencilerde merak duygusu uyandırması, onları tarihi olaylara şahitlik eden mekân ve nesnelere araştırmaya sevk etmesi, soyut konuları somutlaştırması, özerk çalışabilme ve bilgi edinebilme becerilerinin gelişimini teşvik etmesi ve öğrenme sürecini okul dışına yöneltmesi; çağdaş ders kitaplarından beklenen önemli bileşenlerdir. Ders kitaplarının yazarlarının da bilginin tek kaynağının ve dersin ana gündeminin ders kitapları olmadığını ve ders kitabının amaç değil de dersin daha faydalı işlenmesinde bir araç rolü gördüğünün bilincinde olmaları gerekmektedir. Yapılandırmacı öğrenme kuramının Türk eğitim sisteminde benimsenmesiyle birlikte başta öğretim programları olmak üzere ders kitaplarında da olumlu yönde gelişmeler gözlenmiştir. Kabapınar (2007) tarafından 1998 ve 2005 programlarına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarının karşılaştırıldığı çalışmada; 1998 programına göre hazırlanan ders kitaplarında kalıp davranışlar oluşturmanın teşvik edildiği, aşırı öğretici bir anlatımın benimsendiği, değerlerin yüzeysel olarak sunulduğu ve gerçek yaşam problemlerinin göz ardı edildiği belirtilmiştir. 2005 programına göre hazırlanan ders kitaplarının ise aşırı didaktik bir dil kullanmaktan kaçındığı, örnek olay yönteminin fazlasıyla kullanılarak gerçek yaşam problemlerine daha fazla yer verdiği, öğretimi otantik hale getirmeye yönelik etkinliklerin daha fazla olduğu ve demokratik ve evrensel değerlere daha fazla yer verdiği vurgulanmıştır (Ertürk, 2006; Kabapınar, 2007). Birincil kaynaklar ve nesnelere etkileşimin bir sonucu olarak yaşantı temelli aktif öğrenmenin çağdaş öğrenme yaklaşımlarında değer görmesi, tarihi mekânların ve müzelerin potansiyelinin ilgili paydaşlarca kavranmasına vesile olmuştur (Hein, 1998). Tarihi mekânlar ve müzeler kültürel mirasın birincil kaynaklarına öğrencilerin dikkatini çekme konusunda önemli yerlerdir. Müze ve tarihi mekânlar öğrencilerin sınıflama, akıl yürütme, gözlem ve düzenleme gibi becerilerini geliştirmede önemli ve zengin bir potansiyele sahiptirler (Ata, 2002). Bu nedenle sosyal bilgiler ders kitaplarında müzeler ve tarihi mekânlara yönelik öğrencilerin dikkati çekilmeli ve bu yerlere ziyaret konusunda öğrenciler teşvik edilmelidir. Bu sayede sınıf öğrenmeleri daha anlamlı hale gelecektir. Sonraki çalışmalarda ders kitaplarında yer alan müzeler ve tarihi mekânların gerçek potansiyeline yönelik öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri alınabilir. Ders kitaplarında hangi müze ve tarihi mekânın öğrencilerin dikkatini daha çok çektiğine ve onları bu yerleri ziyaret etme konusunda isteklendirdiğine yönelik öğrencilerle çalışmalar yapılabilir.

Katkı Oranı Beyanı: Her bir yazar araştırmanın tüm bölümlerine katkı sağlamakla birlikte katkı oranı yazar sırasına göre; %50, %40 ve %10'dur.

Etik Kurul Belgesi: Herhangi bir canlıdan veri toplanmadığı için etik kurul izin belgesi alınmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

KAYNAKÇA

- Alaca, E. (2020). Sosyal bilgiler ders kitabı incelemeleri. Öztürk-Demirbaş, Ç., Yakar, H., Çelikkaya, T. Ve Yıldırım, T. (Edt.). *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II* (s.1-20). Pegem.
- Ata, B. (2002). Müzelerle ve tarihi mekânlarla tarih öğretimi: Tarih öğretmenlerinin "müze eğitime" ilişkin görüşleri, *Yayımlanmamış doktora tezi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ata, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler. Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (Edt.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* (s. 171-188). Pegem Akademi.
- Avcı, C. ve Öner, G. (2015). Tarihi mekânlar ile sosyal bilgiler öğretimi: sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBES Özel Sayısı I), 108-133.

- Avcı, G. ve Gümüş, N. (2020). Sınıf dışı eğitime dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik ilkokul 4. sınıf öğrenci tutumlarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 89-106.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2018). Research methods in education (8th edition). Abingdon, Oxon.
- Çepni, O., Keçe, M. ve Kılcan, B. (2013). Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler. Akbaba, B. (edt.). *Sosyal bilgiler kitaplarında bilimsel içerik* (s.79-101). Pegem Akademi.
- Çetin, O. (2016). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Çulha, B. (2006). Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri, *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (2020). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Pegem Akademi.
- Dikyol, D. Ç., İnce, E., ve Usta, S. (2011). Öğretmen adaylarının tarihi mekânlara ve eserlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 57-68.
- Dilek, D. (2007). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. Nobel Yayıncılık.
- Dinç, E. ve Üztemur, S. (2017). Türkiye'de sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde müzelerin ve tarihi mekânlardan yararlanmaya yönelik araştırmaların içerik analizi. *Milli Eğitim*, 214, 61-84.
- Doğan, Y. (2020). Müze ve çocuk: Kavramlar, ilkeler, uygulamalar. Öztürk-Demirbaş, Ç., Yakar, H., Çelikkaya, T.ve Yıldırım, T. (Edt.). *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II* (s.107-146). Pegem Akademi.
- Epik, C. (2004). Müzelerin lise öğrencilerinin tarih dersi başarıları ve hatırd tutma becerileri üzerindeki etkileri. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erkılıç, T. A. ve Sevcan, C. (2018). Eğitim yönetimi ders kitaplarının içerik açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(4), 295-307.
- Ertürk, E. (2006). Ders kitaplarında toplum, yurttaşlık, vatanseverlik ve ekonomi anlayışının dönüşümü: 1997 ve 2004 ilköğretim sosyal bilgiler ders kitapları üzerine bir içerik analizi, *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Filiz, N. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gartenhaus, A. R. (2000). *Yaratıcı düşünme ve müzeler*, Ruhiser Mergenci ve Bekir Onur (Çev.). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Gökkaya, A. K. ve Yeşilbursa, C. C. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımının akademik başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 483-506.
- Hein, G. E. (1998). *Learning in the Museum*. Routledge.
- Ilgaz, S. ve Örtten, H. (2015). Sosyal bilgiler eğitiminde tarihi ve sanatsal mekânlara dayalı öğrenme ortamları. Koçoğlu, E. ve Sever, R. (Edt.). *Sosyal bilgiler öğretiminde mekânsal öğrenme ortamları* (s.285-308). Pegem Akademi.
- International Council of Museums. (ICOM). (2007). Museum Definition. <https://icom.museum/en/resources/standards-uidelines/museum-definition/>
- Kabapınar, Y. (2007). 1998 ve 2004 öğretim programlarına göre yazılmış hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarında sosyal olay ve değerlerin sunumu: işlev ve nitelik açısından farklı bir noktaya geldik mi?. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 25(25), 109-127.
- Kabapınar, Y. (2019). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi.
- Küçükahmet, L. (2011). Ders kitabının nitelikleri. T. Duman ve M. Çakmak (edt). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. (s. 18-32). Nobel Yayıncılık.
- Looney, C., T. (2015). Teachers experiences with outdoor education, *Unpublished doctoral thesis*. Northcentral University Graduate Faculty of the School of Education, Arizona.

- Mazman Budak, F. (2021). Sosyal bilgiler dersi okul dışı öğrenme ortamları. Aktepe, V., Gündüz, M., Kurtdede Fidan, N. ve Yalçınkaya, E. (Edt.). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi*. (s.324-344). Pegem Akademi.
- Mercin, L. (2006). Müzeler ve toplum. Erişim adresi: <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/Yrd.-Do%3%a7.-Dr.-Levent-MERC%c4%b0N-M%c3%9cZELER-VE-TOPLUM.pdf>
- Mercin, L. (2020). Öğrenme ortamı olarak müzeler. L. Mercin ve A. O. Alakuş (edt.) *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*. (s. 225-239). Pegem Akademi.
- MEB, (2008). *İlköğretim 1-8. sınıflar Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, hayat bilgisi ile fen ve teknoloji dersi öğretim programlarında müze ile eğitim*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402-422
- Müzecilik Seçmeli Ders Olacak (2019). Erişim adresi: <https://arkeofili.com/meb-muzecilik-secmeli-ders-olacak/>
- Neuendorf, K. A. and Kumar, A. (2016). Content analysis. *The International Encyclopedia of Political Communication*, 1-10.
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 'okul dışı tarih öğretimi'ne ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89-121.
- Özkan, U. B. (2020). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Pegem Akademi.
- Savenije, G. M. and de Bruijn, P. (2017). Historical empathy in a museum: uniting contextualisation and emotional engagement. *International Journal of Heritage Studies*, 23(9), 832-845. <http://dx.doi.org/10.1080/13527258.2017.1339108>
- Seidel, S. ve Hudson, K. (1999). *Müze eğitimi ve kültürel kimlik*. Bahri Ata (Çev.). (Yayına hazırlayan: Bekir Onur). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı Yayınları. No: 1.
- Seyhan, A. (2020). Öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin etkililiği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(3), 27-51.
- Tekeli, İ. (1998). *Tarih bilinci ve gençlik*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tuncel, G. ve Dolanbay, H. (2020). Sınıf dışı öğretim teknikleriyle sosyal bilgiler öğretimi. Sever, R., Aydın, M. ve Koçoğlu, E. (Edt.). *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi* (s. 341-397). Pegem Akademi.
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018a). Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekân kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler algısına etkisi: Bir eylem araştırması. *Kurumsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(1), 135-168.
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018b). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 294-324.
- Watkins, R., West-Meiers, M. and Visser, Y. L. (2012). *A guide to assessing needs: Essential tools for collecting information, making decisions, and achieving development results*. The World Bank.
- Yeşilbursa, C. C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımı. *TÜBAR*, XXIII, 209-222.
- Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşmelerin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 9, 21-39.

A Review of Student's Products for Museum Studies and Practices Classes Held Online During the Covid-19 Pandemic

Berivan EKİNCİ

Dicle University, Turkey

ABSTRACT

With the Covid-19 pandemic that became a global issue, face-to-face education has been suspended in Turkey as the same prevails for the rest of the world and every institution tried to continue their education and teaching activities with distance online practices within their means for the sake of not falling behind in education. The main purpose of this study is the review of products created by the students taking Museum Studies and Practices to subject included in the undergraduate program of Art Teaching during the distance learning process. The efforts both by the education institutions and the museums during the pandemic regarding the teachings of the lessons in the process of distance learning have been reviewed and the experiences in the practice with the students regarding the process have been shared. Along with normalization, online lectures have been provided in Diyarbakır İçkale Museum during the days when the museum was open and the 'Thematic Exhibition Building' of the museum has been visited. The students were asked to draw the development and improvement stages of an object and to provide brief information on the historical period in which their selected object has been utilized. As for the practical part of the lectures, the products of 50 students have been reviewed through the method of document analysis. Information on what are the thematic objects selected by the teacher candidates, how many different stages they were able to draw the object, the title they have selected for their themes, and the technique they used in their drawings have been shown within tables in the findings section. It has been observed that the practical lectures undertaken with the students through the artifacts exhibited at the museum have been as effective as face-to-face education. Despite all of the restrictions during the distance learning period, the students were still able to visit the virtual museums that have provided access to their inventories and were able to undertake practical studies starting a single theme. Suggestions regarding the development of new projects as to what kind of an effect this process is going to have for the days to come and regarding the responsibilities of the establishments and institutions in distance learning and the improvement of the studies for utilization of technological resources towards the online use of the museums in the field of education have been provided within the context of this study.

Keywords: Museum education, Covid-19 pandemic, online education.

Type: Research

Article History

Received: 21.08.2021

Accepted: 19.10.2021

Published: 26.10.2021

Corresponding Author:

Berivan EKİNCİ

SCREENED BY

Diyarbakır Fortress and Hevsel
Gardens Cultural Landscape /
Diyarbakır

Suggested Citation

Ekinci, B. (2021). A review of student's products for museum studies and practices classes held online during the Covid-19 pandemic, *Journal of International Museum Education*, 3(1), 56-73. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.985700>

About the Author

Berivan Ekinci, after completing her bachelor's and master's degrees in the department of art teaching, she was awarded her doctorate in the Department of Fine Arts Education at Ankara University. She is an Assistant Professor at Dicle University, Ziya Gökalp Education Faculty, Fine Art Education Department. E-mail: berivanekinci@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0663-7040>

Covid-19 Salgını Sürecinde Çevrimiçi Gerçekleştirilen Müze Eğitimi ve Uygulamaları Dersindeki Öğrenci Ürünlerinin İncelenmesi

Berivan EKİNCİ

Dicle Üniversitesi, Türkiye

ÖZ

Küresel bir salgına dönüşen Covid-19 salgınıyla birlikte tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yüz yüze eğitime ara verilmiş, eğitimin aksamaması adına her kurum kendi olanakları dâhilinde eğitim öğretim faaliyetlerine uzaktan çevrimiçi uygulamalarla devam etmiştir. Bu çalışmada resim-iş öğretmenliği lisans programında yer alan Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersini alan öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde uygulama kapsamında yaptıkları ürünler incelenmektedir. Uzaktan eğitimde dersin işlenişine yönelik hem eğitim kurumlarının hem de müzelerin pandemi sürecindeki çabaları incelenmiş ve sürece ilişkin öğrencilerle yapılan uygulama deneyimi paylaşılmıştır. Diyarbakır İçkale Müzesinde, normalleşmeyle birlikte müzenin açık olduğu günlerde çevrimiçi ders işlenmiş ve müzenin “Tematik Sergileme Binası” gezilmiştir. Öğrencilerden bir nesnenin gelişim ve değişim aşamalarını çizmeleri ve seçtikleri objenin kullanıldığı döneme ilişkin kısa bilgi vermeleri istenmiştir. Dersin uygulama kısmında 50 öğrencinin ürünü doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Öğretmen adayının seçtikleri tematik nesne çalışmalarının neler olduğu, kaç aşamada çizdikleri, temalarına verdikleri başlık ve resimlerinde kullandıkları teknik, tablo üzerinden bulgular kısmında gösterilmiştir. Müzede sergilenen çalışmalardan yola çıkılarak öğrencilerle yapılan uygulama çalışması dersin yüz yüze eğitimdeki işlenişine kadar etki ortaya çıkardığı gözlemlenmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde, tüm kısıtlılıklara rağmen, öğrenciler envanterini erişime açan sanal müzeleri gezebilmiş, bir temadan yola çıkarak uygulama çalışması yapmışlardır. Bu araştırma kapsamında sürecin gelecek günlerde nasıl bir etkisi olacağına yönelik yeni projeler geliştirmek, uzaktan eğitimde kurum ve kuruluşların sorumluluklarına, müzelerin eğitim alanında çevrimiçi kullanımında teknolojik imkânlardan yararlanma çalışmalarının artırılmasına ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müze eğitimi, Covid-19, çevrimiçi eğitim.

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 21.08.2021

Kabul: 19.10.2021

Yayınlanma: 26.10.2021

Sorumlu Yazar:

Berivan EKİNCİ

SCREENED BY

 iThenticate
Professional Plagiarism Prevention

Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı / Diyarbakır

Önerilen Atıf

Ekinci, B. (2021). Covid-19 Salgını sürecinde çevrimiçi gerçekleştirilen müze eğitimi ve uygulamaları dersindeki öğrenci ürünlerinin incelenmesi. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 3(1), 56-73. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.985700>

Yazar Hakkında

Berivan Ekinci, lisans ve yüksek lisans eğitimini resim-iş öğretmenliği programında tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı’nda doktor unvanını almıştır. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi alanında Dr. Öğretim Üyesi’dir. berivanekinci@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0663-7040>

EXTENDED ABSTRACT

The pandemic overtaking the whole world has set back face-to-face education and initiatives towards the use of virtual spaces all around the world have gained speed. The classes that have been discontinued have been carried over to online platforms after being converted into virtual classrooms. Museum Studies and Practice Classes included in the eighth semester of the Art Teaching Major undergraduate program were among the ones where the classes and practices were held at museums. Museum Studies and Practices classes were held online for the 2020-2021 academic year during the pandemic. The purposes and functions of museums are taught within the context of this subject and certain practice studies are held for the performance of such training. These classes are spread over seventeen weeks and provide information on the concept of museums, museology, and museum studies while aiming to make use of museum spaces within the contexts of science, art, and education and teaching the methods and techniques used in the museums. This course is specifically useful in terms of the transfer of knowledge for art education in the museums and from the point of view of the development of practice samples and the museums have been visited through the utilization of virtual museums.

The purpose of this study is to put forward the process on how the subject of Museum Studies and Practices has been taught during the pandemic that has otherwise been taught at a museum being part of Art Teaching major. The experiences on how the means of technology and museums have been utilized are also conveyed across. Such experience on the museum studies and practices held online as a part of the distance learning system with the students at Diyarbakır Museum could also be assessed in terms of the efforts by the schools and museums during the pandemic and targets producing new solutions for the future.

Sub-goals have also been identified for this study to determine what were the themes preferred by the teaching candidates during their practice stages, how such themes have been visualized, and what materials were used for their practice works during the pandemic.

“Thematic Exhibition Building” of the museum has been selected for the practice classes. It has been thought that teaching a part of the class at the museum would enhance the interest of the students and live classes have been held at the museum and the training atelier of the museum. The contents of the classes, the presentations, and sample activities have been communicated to the students by screen sharing. The availability of teaching the class through distance learning has been increased through virtual museum visits, the sources of information for the practice work have been shared and the students have been advised to use easily accessible materials.

Document analysis has been used amongst the qualitative research methods for the review. It consists of a research pattern examining the reflection of the practice with the methods and techniques used in the Museum Studies and Practices course held via distance learning on the works of the students. The data for the research has been collected through document analysis. The study has been implemented during the fall semester of 2020 – 2021 academic year at Dicle University, Ziya Gökalp Faculty of Education, Department of Fine Arts Teaching, Art Teaching Undergraduate Program with the document analysis of 50 students taking Museum Studies and practices Classes. The products of teaching candidates have been assessed through the method of content analysis.

Virtual museums transferring their collections onto digital platforms have contributed a great deal to our Museum Studies and Practices classes. The students have been informed on the concept of museum studies and also on the methods and techniques used in the subject of museum studies and examples of games, dramas, narratives, and art activities performed at museums have been provided for the students before the museum visit. In this course, the students have been introduced to Diyarbakır Museum and its

education hall and they have been prepped on the educational functions of museums and then 50 students from the fall semester of 2020 – 2021 academic year were asked to draw an object of their choice influenced by the “Thematic Exhibition Building” of Diyarbakır Museum and to exhibit it on paper and to provide brief information on the period when such object was used. The practice samples of the museum studies course have been evidenced and interpreted within a table under the identified sub-goals.

At this stage, the students have exhibited the development of an object throughout a historical timeline using visuals and have created their thematic halls without having stepped their feet inside the museum. At the practice stage, they have drawn the changes and developments of the object from past to present on paper by painting their visuals using charcoal pencils, water and colors, acrylic and dry paints setting off from the themes of lighting, communication, transportation, trade, and textile. Then the students provided introduction texts in connection with their themes and then added their titles. The students were also asked to upload their visuals onto the homework uploading system over the distance learning system using computer programs. The promotion of an object and its development through time starting from a theme has been evaluated through the homework uploading system. The practice products of the students have been shown to the others attending the classes through the virtual classroom by way of screen sharing and information on the process of the selected theme has also been provided. It has been observed that the students gained positive experiences from the museum visit which was reflected in their practice products. In addition, it has been established with this practice that the students were able to make connections between the past and the present. This course is a subject where the institutions of education, technology, and art meet on common grounds and thus we believe that it will encourage the students to visit museums after the pandemic giving them the confidence that they are ready for certain practices there, if and when they do so. Museums are made use of by performing a part of the course there. The class which had the highest rate of attendance had been the one held online at the virtual museum.

It had proved to be a great advantage that the university’s Centre for Distance Learning and Research had an information management system. The links to virtual museums have been provided for the students and the students have been asked to visit them. Distance learning provided us with the opportunity to attend museum classes in big groups rather than small ones. The target should be to increase the efforts to wide-spread the virtual visits to museums and historical sites during the pandemic through the use of digitalized versions of out-of-school learning environments. We should continue to produce plans, methods, and technical solutions for the future of more sustainable education. The important effects of the CoViD-19 pandemic had presented us with the requirements of distance learning. The pandemic showed us that more investments should be made in the field of open and distance learning and also that certain learning approaches should be given priority, to sustain continuous education. Our study showed us that distance learning should not be treated as an alternative to face-to-face education for the future and instead, it should be considered as a required means to perform courses involving large groups and to invite guest researchers, museologists, and scientists to the classes and as an application to be made use of while visiting museums and organizing seminars.

GİRİŞ

Aralık 2019'da tespit edilen Çin'in Hubei eyaletinde Wuhan'da ortaya çıkan, solunum yoluyla bulaşabilen ve ölümlerle sonuçlanabilecek kadar tehlikeli olan, Koronavirüs (Covid19) salgını kısa sürede tüm dünyaya yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 30 Ocak 2020'de "acil durum" olarak ilan edildi ve 11 Mart 2020'de bir pandemi olarak nitelendirildi. Küresel salgın olarak tüm dünyayı etkisi altına alan korona virüsüyle mücadele kapsamında geliştirilen tedavi süreci devam etmektedir. Covid-19 pandemisi sürecinde tespit edilen vakalar ve ölümler sonucunda sosyal izolasyon sağlamak amacıyla kitlesel olarak yapılan faaliyetler ertelenmiş veya iptal edilmiştir. Alınan tedbirler neticesinde eğitim öğretime hemen hemen tüm ülkelerde ara verilmiş ve sonrasında eğitim-öğretimin nasıl devam etmesi konusunda her ülke kendi yöntemini belirleyerek devam etmeye çalışmıştır (Dikmen ve Bahçeci, 2020:83). Covid-19 pandemisi nedeniyle özellikle Çin, ABD, İtalya, İspanya, Fransa, Kore, Türkiye ve Almanya olmak üzere, çoğu ülke yüz yüze eğitim öğretim uygulamalarına ara vermek zorunda kalmış; örgün eğitim uygulamalarının yürütülememesi karşısında, açık ve uzaktan eğitim uygulamaları temel bir öğrenme kaynağı olarak gündeme gelmiştir (Can, 2020:14). Pandemiye yönelik alınan önleyici tedbirler kapsamında Türkiye'de yükseköğretim kurumlarında 16.03.2020 tarihinden itibaren Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından üç hafta eğitime ara verildiği duyurulmuştur (Tengiz ve Koç, 2021:68). YÖK 18 Mart 2020 tarihli basın açıklamasıyla eğitim-öğretim faaliyetlerinin uzaktan eğitimi ön plana çıkararak; 23 Mart 2020 tarihinden itibaren 2019-2020 öğretim yılı bahar döneminin tamamen açık ve uzaktan öğrenme sistemi ile sürdürülmesine karar vermiştir (YÖK, 2020). 16 Mart 2020 tarihinde eğitime ara verilmiş ve bu süre 2020-2021 eğitim öğretiminde de etkisini sürdürmüştür.

İşman, (2011:3) küresel eğitim imkânı sunan modellerden olan uzaktan eğitimin ilk uygulamasının 1728 yılında posta ile yapıldığını, günümüzde ise gelişen bilişim teknolojileri sayesinde daha nitelikli, telekonferans ve internet uygulamaları biçiminde karşımıza çıktığını belirtmektedir. Böylece uzaktan eğitim uygulamalarının farklı ortamlarda olan öğretmen ve öğrencilerin birbirleriyle görüntülü ve sesli olarak etkili iletişim kurabilmesini sağladığını vurgulamaktadır. "Uzaktan öğrenme, yerden ve zamandan bağımsız olarak sunulabilen, bireylere eğitsel materyallerin elektronik ortamda uygun ve esnek olarak yapılandırılabilme, güncellenebilme ve farklı teknolojileri öğrenme sürecine katabilme, 7/24 kullanabilme gibi özellikler içeren çağdaş ve etkin bir öğrenme biçimidir" (Yamamoto ve Altun, 2020 akt. Can, 2020:17).

Koronavirüs tedbirleri kapsamında kamu mekânları kapanmış, yüz yüze eğitime ara verilmiş, okul, restoran, alışveriş merkezleri, müzeler, kütüphane gibi toplulukları bir araya getiren mekânlar, aktivite, eğlence ve spor salonları kapatılmıştır. Kurumlar, sektörler işlerini evden yürütmüş, seyahat kısıtlamaları getirilmiştir. Salgının yayılmasını önlemek için sokağa çıkmalar durdurulmuş "evde kal" çağrıları yapılmıştır. Bu durum ülkelerin ekonomik, sosyalleşme, sanatsal ve toplumsal faaliyetlerine ara verilmesine neden olmuştur. Salgının etkilerinin uzun süre olacağı düşüncesiyle başta Venedik Bienali olmak üzere Avrupa'daki birçok sanatsal etkinlik takvimleri de değişmiştir. Covid-19 pandemisinin etkilerinin devam etmesi, ne zaman sona ereceğinin henüz bilinmemesi "yeni normal" olarak adlandırılan bu sürece ayak uydurmayı ve alışabilmeyi beraberinde getirmiş, salgının yaratabileceği felakete her zaman hazırlıklı olma konusunda farkındalığı artırmıştır. Özellikle eğitim faaliyetlerinin devam edebilmesi için teknoloji ve internet kullanımı önem kazanmıştır.

Bu duvarsız öğrenme ortamında eğitim alanında olduğu gibi, panel, konferans, webinar, sergi, konser gibi faaliyetlerin yanı sıra müzelerde sanal tur gibi etkinlikler de çevrimiçi ortamlarda sürdürülmüştür. Sosyal medya kullanımına ve katılımına ilgi artmıştır. Bu durumda 2 bin 500 civarında müze (Sanat Atak, 19 Mart 2020) karantina sürecini evlerinde oturan milyonlara müzelerini gezdirme fırsatı sunmuştur. Sanal müzelerin izleyici sayılarında yaşanan artış ile dünyaca ünlü müzeler dijital platformlarda koleksiyonlarını izleyiciyle buluşturma konusunda rekabete girmiştir (Karadeniz, 2020:981). Eserlerini daha önceden arşivleyen müzelerin koleksiyonlarını izleyicilere ücretsiz olarak erişime açtıkları görülmüştür. Bilgiye

erişim bakımından bu müzeleri ücretsiz görmek izleyici için önemli kazanımlar sağlamış, müzelerin kendi varlıklarını sürdürülebilmeleri adına avantaj sağlamıştır.

Okul dışı öğrenme öğrencinin öğrenmede aktif olarak rol aldığı, yaparak yaşayarak öğrendiği, çevresiyle öğrendiği konuları ilişkilendirdiği ve sosyal yaşantısı ile bağlantılar kurduğu bir öğretim anlayışıdır (Saraç, 2017:61). Müzeler etkili bir okul dışı öğrenme ortamıdır. Müzelerin okullarla iş birliği içinde olmaları gerektiğini belirten San (2018:274)'a göre, müzelerde sunulanları görme, izleme, algılama, alımlama, yaşama geçirme ve tüm bunların getirdiği izleri üretime dönüştürerek ileriye taşıma, müzelerdeki eğitim bilimsel çalışmaların içeriğini oluşturduğudur. Müze ziyaretleri bireyin eleştirel düşünme becerileri ve yaratıcı yeteneklerini etkilemektedir. Müzeleri ziyaret eden çocukların okumada, matematikte, bilimde daha iyi notlar aldıkları; sosyoekonomik veya ırksal eşitsizlik durumuyla karşılaşan bireylerin dahi bu koşullarla başa çıktığı ifade edilmektedir (Akers, 2021). Salgın sürecinde müzeler hem müzeleri, hem çalışanları hem de müze ziyaretçileri için arayışlarını sürdürmüş ve dijital platformlarda buluşmak için girişimlerde bulunmuştur. Dijital platformlar sadece eğitim amacı kaygısıyla değil aynı zamanda pandemi sürecinde yaşanan olumsuz duyguları azaltmayı da amaç edinen girişimlerdir (Kist, 2020:345). Yılda 10 milyondan fazla ziyaretçi ağırlayan Louvre Müzesi mart ayına girerken kapılarını kapatmıştır (Sanat Atak, 2 Mart 2020). Müzelerin insanların salgın sürecinde psikolojik bağlamda sanat ve kültür desteği almalarını sağlamaya çalıştığını söyleyen Karadeniz (2020:982), Victoria ve Albert Müzesi'nin izleyicilerden genel ağ üzerinden topladığı öneriler doğrultusunda salgına karşı 3-D yazıcıları kullanarak sergi salonları için yeni nesil müze malzemelerinin tasarımına yönelik çalışmalar yürüttüğünü belirtmektedir. Houston Çocuk Müzesi, Manhattan Çocuk Müzesi, New York Bilim Merkezleri, British Müzesi, sanal müze ziyaret programını, sanal öğrenme merkezleri oluşturulup çevrimiçi eğitim kaynaklarını önemli ölçüde genişletmiş ve Cambridge Üniversitesi Müzeleri, engelli çocuklara ve ailelerine sanal kaynaklar sunmuştur (Akers, 2021).

Kapılarını kapatmak zorunda kalan müzeler; karantina günlerinde evdeki izleyicilerine koleksiyonlarında bulunan eserlere yönelik görselleri sosyal medya hesaplarında #MuseumMomentofZen etiketiyle paylaşarak moral vermeye çalışmıştır (Harvey, 2020). Getty Müzesi'nin başlattığı *Getty Museum Challenge* ile evdeki nesnelere sanat eserlerini yeniden yaratmalarını ve bunu sosyal medyada paylaşmalarına yönelik bir akım oluşturarak evde kalmak zorunda kalan sanatseverlere sanat koleksiyonlarıyla buluşmalarını ve sanat eserini yeniden düzenleyerek yaratıcılıklarını da sosyal medyada buluşturmayı sağlamıştır (Fotoğraf 1). Bu durum karantina günlerinde insanların sanatla, müzelerle bağlantılarını devam ettirmeyi ve kendilerini sanata dönüştürmeleriyle görsel bir şov sağlamıştır.

Fotoğraf 1. Getty Müzesi'nden Challenge: Karantina sürecinde sanat eserlerini yeniden canlandırma

Yine evde geçirilen günlerin daha katlanabilir hale gelmesi için müzeler sanatsal haberler ve faaliyetler paylaşmaya devam etmiş, çevrimiçi sergiler düzenlemiş, boyama kitaplarını ücretsiz olarak indirebilme imkânı sunmuştur. Bu boyama kitaplarıyla çocuk ziyaretçilerin keyifli vakit geçirmesi, stres ve kaygılarını azaltması aynı zamanda da motor becerilerini geliştirmesi sağlanmıştır. Müzelerin koleksiyonlarını

izleyicilerle buluşturma çabaları gibi sanatçılar da eserlerini izleyiciyle buluşturmak için sanal galerilerde sergiler düzenleyerek çevrimiçi sanatsal etkinlikler sunmaya devam etmiştir. Karadeniz ve Okvuran (2014:867) müzede görmek ve anlamak deneyimi, dokunmak, duymak ve hatta koklamak duyularıyla genişletilebildiğini belirtmiştir. Müzelere gitmek ve sanatı sergilendiği mekânda izlemek bireyde keyifli anlar yaşatmaktadır. Kapanma sürecinde dünyanın birçok müzesini, sanat galerilerini, sergileri ziyaret etmekte sanal turlar alternatif olmuştur. Müzelerin bu yöndeki girişimleri hızla izleyicilerle buluşma imkânları yaratırken bu süreçte eğitimin yüz yüze yapılamıyor olması yeni platformlar ve çözümler üretmiştir.

Amaç

Bu araştırmada Resim-iş öğretmenliği lisans programında yer alan müzede uygulamalı olarak gerçekleştirilen *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersinin pandemi sürecinde nasıl işlendiğine yönelik sürecin aktarılması amaçlanmıştır. Teknolojinin ve müzelerin sunduğu imkânlardan nasıl yararlandığına dair deneyimler aktarılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerle Diyarbakır Müzesi'nden uzaktan çevrimiçi ortamda işlenen müze eğitime ve uygulama çalışmasına dair sunulan bu deneyim müzelerin ve okulların pandemi sürecindeki girişimleri açısından da değerlendirilerek geleceğe yönelik yeni çözümler üretmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmadaki alt amaçlar şunlardır.;

- Salgın sürecinde öğretmen adayları uygulama çalışmalarında hangi temaları işlemişlerdir?
- Öğretmen adaylarının temaları görselleştirme biçimleri nasıldır?
- Öğretmen adaylarının kullandıkları malzemeler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Bu çalışmada veriler, doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Bir araştırma yöntemi olarak doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011:187). Bu çalışmada uzaktan eğitimle işlenen müze eğitimi ve uygulamaları dersinde kullanılan yöntem ve tekniklerle uygulama aşamasının öğrenci çalışmalarına yansımalarını inceleyen bir araştırma deseninden oluşmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Öğretmenliği Lisans Programı'nda *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersini alan 37 Kadın 13 Erkek olmak üzere toplam 50 lisans öğrencisinden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-iş öğretmenliği lisans programındaki öğrencilerle çevrimiçi işlenen *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersine ilişkin süreç paylaşılmıştır. Araştırma kapsamında, Diyarbakır Müzesinin "Tematik Sergileme Binası" gezilmiş, öğrencilerden tema kavramından yola çıkarak bir nesnenin gelişim ve değişim aşamalarını kâğıt üzerinde çizmeleri ve seçtikleri objenin kullanıldığı döneme ilişkin kısa bilgiler vermeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarının uygulama çalışmalarını ödev yükleme sistemine yüklemeleriyle veriler toplanmıştır.

Kendi alt yapısını kullanan üniversitelerden biri olan Dicle Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim ve Araştırma Merkezi 14.07.2010 tarihinde kurulmuştur. Üniversitenin hazır alt yapısının olması uzaktan eğitimde kolaylaştırıcılığı artırmıştır. Dersler sanal sınıf (Perculus +) ortamında uzaktan yürütülmüştür. İnternet sistemi olan telefon, tablet, bilgisayarla derslere katılım sağlanmış, ders saatinde katılım sağlayamayan

öğrenciler için ders kayıtları oluşturulmuştur. Öğrencinin soru, görüş ve önerilerini sistem üzerinden mesaj yollamasına yönelik olanak sağlanmıştır. Aynı sistem üzerinden dersin haftalık ödevlerini sistemde açılan ödev bölümüne yüklenmesi sağlanmıştır. Böylece her koşulda öğrencilerin karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm üretebilen eğitim verilmektedir.

Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Öğretmenliği Lisans Programı'nda *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersini alan 51 lisans öğrencisinden, bir öğrencinin sağlık sorunları yaşamasından dolayı, 50 öğrencinin ürünleri içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Bu analizde, elde edilen bulgular düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunulmuştur.

BULGULAR

Araştırma Ortamı: Diyarbakır Müzesi

İlk kez 1934 yılında açılan Diyarbakır Müzesi, 2014 yılında İç Kale'de bulunan müze kompleksine taşınmıştır. Etrafı surlarla çevrili olan Diyarbakır şehrinde yer alan İç Kale, M.Ö. 3. binden günümüze kadar olan tarihsel gelişimiyle kuruluşundan itibaren yönetim merkezi olarak kullanılan bir alandır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Diyarbakır İç Kale Projesi kapsamında İç Kale'deki yapıların restorasyonu yapılarak İç Kale'de bulunan Adliye A Binası Arkeoloji-1/Kronolojik Sergileme Binası olarak, Jandarma Binası Tematik Sergileme Binası olarak, Saint George Kilise'si Sanat Galerisi olarak, Karargâh Binası Atatürk Müzesi olarak, Cephanelik Binası Çocuk Uygulama Eğitim Merkezi olarak, Artuklu döneminde kervansaray olarak inşa edilen Eski Cezaevi Binası ise Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarı ve Müze Müdürlüğü eser deposu olarak düzenlenmiştir. Adliye B Binası Diyarbakır Valiliği Kabul Salonu olarak, Defterdarlık Binası Müze İdari Hizmetler Binası olarak, 7. Kolordu Binası ise kafe restoran olarak hizmet vermektedir. Diyarbakır Müzesi; Prehistorik Çağlar'dan itibaren etnografik eserlerden oluşan zengin bir koleksiyona sahiptir (<https://muze.gov.tr/>). Kentin ilk yerleşim alanlarında yer alması ziyaretçilerine hem şehrin tarihini tanımaları hem de açık alanda olmasından dolayı bahçede gezip dinlenmelerini sağlamaktadır. Okul ziyaretleriyle birlikte eğitici aktivitelerin yapıldığı müze, çevrimiçi derslerin yürütülmesinde de gerekli alt yapı donanımına sahiptir.

Özellikle pandemi döneminde müzelerin sanal gezi uygulamaları ve aktiviteleri, çevrimiçi olarak işlenen *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersinin işlenişinde önemli etkiler sağlamış, öğrencilerin oturdukları yerde gezmelerine, öğrenmelerine, eğlenmelerine imkân vermiştir. Dersi alan öğrencilerin kurduğu sosyal iletişim grubunda müze ve müze eğitime yönelik haberler aktarılmış, sanal müze gezi deneyimleri paylaşılmıştır. Sanal sınıf ile oluşturulan derste müzenin ve müze eğitiminin tarihçesine değinilerek müzelerin işlevleri aktarılmıştır. Müze, müzecilik kavramları ve müzede eğitimle ilgili bilgiler verilmiş; Dünyada ve Türkiye'de müzeciliğin gelişimi ve müzede yapılan eğitimlere değinilmiştir. Diyarbakır ve çevresinde yer alan müzeler hakkında bilgi verilmiştir. Bölgede aktif olarak çalışan müzeler ve eğitim alanındaki çalışmalar üzerinde durulmuştur. Uzaktan eğitimin elverdiği biçimde bir eğitim etkinlik uygulaması yaptırılmıştır. Müze toplum ilişkisi ve bu yönde yapılan girişimlerin amaçları örneklerle sunulmuştur. Bilgisayar, tablet, cep telefonu ile uzaktan eğitime katılan öğretmen adaylarının müze eğitimi dersinde müzeleri gezerek oradaki nesnelere tanımaları ve bu nesnelere yola çıkarak müzede eğitimin nasıl yapılacağını öğrenmeleri sağlanmıştır. Çevrimiçi olarak işlenen bu dersin işleniş biçimiyle ilgili uzaktan eğitim koşullarında müze eğitimi öğrenmelerine yönelik çalışmalar, dokümanlar, materyaller öğrencilerle paylaşılmıştır. Diyarbakır Müzesi'nin koleksiyonlarını tanıtmak ve bir etkinlik uygulaması için müzeden çevrimiçi dersler işlenmiştir. Dünyanın dört bir yanında kapılarını kapatan müzelerin ve eğitim kurumlarının bir ders kapsamında bir araya getirilme çabasına ilişkin süreç uygulama çalışmasıyla devam etmiştir.

Müze Eğitimi ve Uygulamaları Dersi ve Uygulama Basamakları

Bir ulusun kültürünü, tarihini koruyan ve yaşatan müzeler Erdoğan (2017:85)'a göre dünyada eğitim ortamları olarak kabul görmekte; toplumun aydınlanmasını, geçmişlerini öğrenmelerini, sanatla buluşmalarını teşvik etmektedir. Resim-iş öğretmenliği lisans programının yedinci yarıyılında yer alan *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersi müzelerde ders işlemeye ve uygulama yapmaya yönelik derslerden biridir. Pandemi sürecine denk gelen 2020-2021 eğitim öğretim yılı *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersi çevrimiçi olarak işlenmiştir. Bu ders kapsamında müzelerin amaç ve işlevlerine değinilirken müzede eğitimin gerçekleştirilmesine yönelik uygulama çalışmaları yapılmaktadır. On yedi hafta süren ders; müze, müzecilik ve müze eğitime yönelik bilgiler sunarken bilim, sanat, eğitim bağlamında müze ortamlarından yararlanmayı ve müzede kullanılan yöntem ve teknikleri öğretmeyi amaçlamaktadır. Özellikle sanat eğitiminin müzelerde işlenişine yönelik bilgi aktarımı ve uygulama örnekleri geliştirmek açısından faydalı olan bu derste salgın sürecinde sanal müzelerin imkânlarından yararlanılarak müzeler gezilmiştir. Normalleşme süreciyle kapılarını açan Diyarbakır İç Kale Müzesi'nin olanakları dâhilinde ders çeşitli zamanlarda müzede çevrimiçi olarak işlenmiştir. Diyarbakır Müzesi'nin açık olduğu günlerde hem müze tanıtılmış hem de öğrenciler müzeyle buluşturulmuştur. Uygulama etkinliği için müzenin "Tematik Sergileme Binası" seçilmiştir. Dersin bir bölümünü müzede işlemenin öğrencilerde derse ilgiyi artıracığı düşünülmüş, müzede ve müzenin eğitim atölyesinde çevrimiçi dersler yapılmıştır. Ders içerikleri, sunumları ve örnek etkinlikler ekran paylaşımı ile öğrencilere ulaştırılmıştır. Ders uzaktan eğitime uygun hale getirilmiş, sanal müze gezintileriyle ve uygulama çalışmalarına yönelik kaynaklarla dersin içeriği zenginleştirilmiştir.

Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersi kapsamında gerçekleştirilecek çalışma üç aşamada planlanmıştır. Bu başlıkta söz konusu basamaklara ait bilgiler aktarılmıştır.

Sanal Sınıfta Müze Eğitimi Öncesi Etkinlikler

Müzeye gitmeden önce sınıfta işlenen dersin amacı öğrencide gidilecek müze ve oradaki nesnelere hakkında merak uyandırmak, heyecanlandırmaktır. Öğrenciler Diyarbakır Müzesi'nin yeri, tarihçesi ve orada sergilenen koleksiyonlar hakkında bilgilendirilmiştir. Müze hakkında öğrencilerle soru-cevap, tartışma, sunum ile bilgi paylaşılmıştır. Öğrencilerle müzede yapılacak etkinliklerle ilgili materyal paylaşılmıştır. Burada materyal seçimi öğrencilerin salgın döneminde ellerinde bulunan, rahatça temin edebilecekleri malzemelerden seçilmiştir. Müze gezisine gidilmeden önce müzede ne tür etkinlikler yapılır bunlar hakkında slayt sunumları ve anlatım yöntemi kullanılmıştır.

Müze Gezisi ve Müzede Eğitim

Ertesi hafta dersin müzede işlenebilmesi için gerekli izinler alınmış ve dersin müzede işlenebilmesi için gerekli alt yapı hazırlığı yapılmıştır. Diyarbakır Müzesinde 1887-1891 tarihleri arasında inşaatı tamamlanan Jandarma Kışlası, İç Kale projesi kapsamında Tematik Sergileme Binası olarak hizmet vermektedir. Binada üç salonda Neolitik Dönem'den günümüze kadar eserler tematik olarak sergilenmektedir. Müze genel olarak tanıtıldıktan sonra müzede bulunan *Tematik Sergileme Binası*'ndaki koleksiyonlar tanıtılmış ve öğrencilerden tematik salonda yer alabilecek farklı nesnelere hakkında görüş bildirmeleri için mesajla veya sözlü katkı sunmaları sağlanmıştır. Tematik Sergileme Salonu'nda yer alan eserler öğrencilere gösterilmiş, incelenmiş ve *Tematik* kavramına değinilmiştir. Müze gezisi eğitim atölyesinin tanıtılmasıyla devam etmiştir. Eğitim atölyesindeki materyal ve malzemeler öğrencilere kamera aracılığıyla gösterilmiş ve kullanımına yönelik bilgiler aktarılmıştır. Öğrencilerin derse mikrofonla katılımları sağlanmış, müze ve müzede bulunan eserlere yönelik görüşlerini paylaşmaları sağlanmıştır.

Fotoğraf 2. Diyarbakır Müzesi Tematik Sergileme Binası (Ekinci, 2021)

Tematik Sergileme Binası'nın alt katında bulunan salonunda İslam Eserleri (seccade, anahtar, tesbih, Kur'an-ı Kerim, çini süslemeler, İslam eserleri motifli şişeler, vazolar... v.b) koleksiyonu sergilenmektedir. Üst katta bulunan iki salonda Ticaret ve Avcılık temaları (giyim, sikke, alışveriş, tablet, yaşam/ölüm, inanç, yemek, av malzemeleri) sergilenmektedir.

Çevrimiçi işlenen derste öğretmen adayları Çocuk Uygulama Eğitim Merkezi Eğitimi atölyesinde bulunan sikke (para) basım, kök boya baskı, ebru çalışması, magnetli yapbozu tamamlama, dijital ekranda yerleştirme gibi eğitici etkinliklerden haberdar edilmiştir. Müzede yaratıcı drama tekniklerinin de kullanıldığı etkinliklerden söz edilerek örnekler gösterilmiştir. Müzede işlenen çevrimiçi ders bir sonraki hafta yapılacak, müzenin tematik salonundan yola çıkılarak hazırlanacak uygulama çalışması hakkında bilgi verilerek sonlandırılmıştır.

Müze Sonrası Okulda Etkinlikler

Müze eğitim çalışması müze gezisi sonrasında okulda yapılan, geri dönütlerin alındığı, elde edilen bilgi ve deneyimlerin değerlendirildiği, geçmiş ile günümüz arasında karşılaştırmaların yapıldığı, gelecekle bağlantıların kurulduğu ve çocukların kendi sonuçlarını ürettikleri etkinliklerdir (Erdoğan, 2017:156). Burada öğrencilerden müzedeki tematik sergileme salonundan yola çıkarak kendi hazırlayacakları bir temanın (nesnenin) zaman içindeki değişim/gelişim aşamalarını resim-iş öğretmenliği lisans programı süresince almış oldukları atölye eğitimleri de göz önünde bulundurularak elle resmetmeleri istenmiştir. Öğrenciler hem nesneyi tanıtmış hem de zaman içindeki değişim ve gelişimlerini görsel sanatların temel ilke ve elamanlarını kullanarak kâğıt yüzeyine aktarmıştır. Eser hakkında kısa bilgi vererek bir düzen içinde göstermeleri ve bu tematik sergilemelerine bir başlık bulmaları istenmiştir. Bu aşamada öğrenciler bir nesnenin tarih boyunca gelişimini görsellerle işlemiş, sanal müze gezileri, ders dokümanları, Diyarbakır Müzesi'nde yapılan çevrimiçi dersler aracılığıyla temalarını belirlemişlerdir. Diyarbakır Müzesi'nde bulunan Tematik Sergileme Binası'nda yapılan gezi, inceleme ve tanınmanın ardından bir tema üzerinden çalışma yapan 50 öğretmen adayının seçtikleri tematik nesne çalışmalarının neler olduğu, kaç aşamada çizdikleri, temalarına verdikleri başlık ve resimlerinde kullandıkları teknik Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Öğrenci uygulama temaları

Sayı	Cinsiyet	Tema	Aşama	Başlık	Slogan	Teknik
1	Erkek	Tekerlek	10			Kâğıt üzerine karakalem
2	Erkek	İletişim Araçları	7	Geçmişten Bugüne İletişim Teknolojileri		Kâğıt üzerine karakalem
3	Erkek	Yazı yazma araçları	6	Kalemin Tarihsel Gelişimi		Kâğıt üzerine karakalem, tükenmez kalem
4	Erkek	Bisiklet	7	Bisikletin Tarihteki Yolculuğu		Kâğıt üzerine karakalem
5	Kadın	İletişim Araçları	10	Geçmişten Günümüze İletişim Araçları		Kâğıt üzerine karakalem

6	Kadın	Aydınlatma Araçları	6	Geçmişten Günümüze Aydınlatma Araçları		Bristol kâğıt üzerine suluboya
7	Kadın	Zaman Ölçen Araçlar	6	Zamanı Ölçen Araçların Zaman İçinde Değişimi		Kâğıt üzerine su bazlı boya
8	Erkek	Saat	8	Saatlerin Tarihsel Gelişimi	"Saatleri Ayarlama Müzesi"	Kâğıt üzerine renkli kalem, kuruboya
9	Kadın	"Duvar Resimleri"	8	"Duvar Resimleri" Mağara Resimleri, Fresk, Grafiti		Kâğıt üzerine karakalem
10	Kadın	Tükenmez Kalem	6	Geçmişin Gölgesinde Tükenmez Kalem		Kâğıt üzerine kuru boya, tükenmez kalem
11	Kadın	Keçe	5	Geçmişten Günümüze Keçe		Kâğıt üzerine keçeli kalem
12	Erkek	Miğfer (Kask)	10	Geçmişten Günümüze Miğfer (Kask)	"Başı değil fikriyatı korumaktı yegâne amaç"	Kâğıt üzerine karakalem
13	Kadın	Cep Telefonu	8	Geçmişten Günümüze		Kâğıt üzerine kuru boya
14	Kadın	Haberleşme	5	Geçmişten Günümüze Haberleşme		Kâğıt üzerine karakalem, kuru boya
15	Kadın	Ütü	10	Geçmişten Günümüze Ütünün Gelişimi		Kâğıt üzerine karakalem kuru boya
16	Kadın	Kalem	6	Geçmişten Günümüze Kalem		Kâğıt üzerine su bazlı boya
17	Kadın	Ütü	6	Ütünün Tarihsel Serüveni		Kâğıt üzerine su bazlı boya
18	Kadın	CocaCola Şişesi	8	Günümüze Kadar Gelen CocaCola Şişesi		Kâğıt üzerine su bazlı boya
19	Kadın	Hesap Makinesi	8	Hesap Makinesinin Günümüze Geliş Hikâyesi	"Sayıların Sihirbazı"	Kâğıt üzerine sulu boya
20	Kadın	Aydınlatma Araçları	9	Geçmişten Günümüze Aydınlatma Araçları		Kâğıt üzerine karışık renkli boya tekniği
21	Kadın	İletişim Araçları	10	Geçmişten Günümüze İletişim Araçları		Kâğıt üzerine karakalem
22	Kadın	Ütü	5	Geçmişten Günümüze Ütünün Evrimi		Kâğıt üzerine kuru boya
23	Kadın	Tv Kumandası	6	Televizyon Kumandasının Geçmişten Günümüze Kadar olan tarihsel gelişimi		Sulu boya kâğıdı üzerine sulu boya
24	Erkek	Saat	9		"Dünyanın XXIV Saati"	Kâğıt üzerine sulu boya
25	Kadın	Telefon	8	Dünden Bugüne Telefon	"Uzakta ki Ses"	Su bazlı boya
26	Erkek	Saat	7	Geçmişten Günümüze Saat		Kâğıt üzerine karakalem
27	Kadın	Fotoğraf Makinesi	8	Geçmişten Günümüze Fotoğraf Makinesinin Gelişimi ve Değişimi		Kâğıt üzerine karakalem
28	Kadın	Güneş Gözlüğü	7	Geçmişten Günümüze Güneş Gözlüğü		Su bazlı boya
29	Kadın	Alışveriş Araçları	6	Alışveriş Araçlarının Zaman İçinde Değişimi		Su bazlı boya
30	Kadın	Saat	8	Zamanın Dönüşümü" Saatlerin Zamanla Değişimi,		Kâğıt üzerine karakalem
31	Erkek	Telefon	6	Telefonun Tarihsel Gelişimi		Kâğıt üzerine karakalem
32	Kadın	Aydınlatma Araçları	9		"Geleceğe Işık Tut"	Kâğıt üzerine renkli boya
33	Kadın	Bisiklet	9	Dünden Bugüne		Kâğıt üzerine kuru boya
34	Kadın	Makas	5	Kesilebilen Araç		Kâğıt üzerine karakalem
35	Erkek	Araba	10	Dünden Bugüne Arabalar		Kâğıt üzerine karakalem
36	Kadın	Aydınlatma Araçları	9	Geçmişten Günümüze Aydınlatma Araçları		Kâğıt üzerine karakalem
37	Erkek	İletişim Araçları	9		"İletişim Evrimi"	Karakalem

38	Kadın	Müzik Çalar Aletler	7	Geçmişten Günümüze Müzik Çalar Aletleri	"Müziğin Harmonisi"	Kâğıt üzerine renkli çalışma
39	Kadın	Aydınlatma Araçları	6	Geçmişten Günümüze Aydınlanma		Kâğıt üzerine kuru boya
40	Kadın	Ütü	6	Geçmişten Günümüze Ütü		Kraft Kâğıdı üzerine füzen
41	Kadın	Aydınlatma Araçları	7	Aydınlanma Serüveni		Kâğıt üzerine karakalem
42	Kadın	Bisiklet	5	Geçmişten Günümüze Bisiklet		Kâğıt üzerine karakalem
43	Erkek	Sesler	8	Geçmişten Günümüze Sesler		Kâğıt üzerine karakalem
44	Erkek	Tekerlek	6	Tekerlek Müzesi	"Zamanda Dönen Nesne"	Kâğıt üzerine karakalem
45	Kadın	Fotoğraf Makinesi	9	Geçmişten Günümüze Fotoğraf Makinesi		Kâğıt üzerine kuru boya, pastel
46	Kadın	Ulaşım Araçları	8	Geçmişten Günümüze Ulaşım Araçları		Kâğıt üzerine karakalem
47	Kadın	Para	6	Para		Kâğıt üzerine karakalem
48	Kadın	Televizyon	9	Geçmişten Günümüze		Su bazlı boya
49	Kadın	Tekerlek	6	Tekerleğin geçmişten günümüze kadar gelen tarihsel gelişim süreci		Bristol kâğıt üzerine sulu Boya
50	Kadın	Ayakkabı	8	Ayakkabı Müzesi		Kâğıt üzerine kuru boya

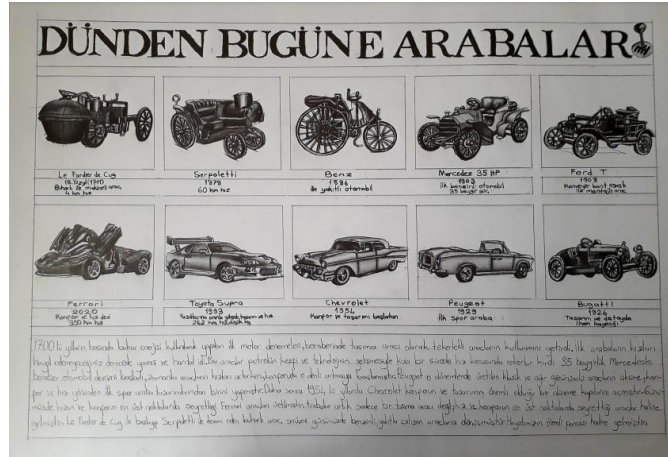
Uygulama Çalışmasında İşlenen Temalara İlişkin Bulgular

Pandemi döneminde uzaktan eğitimde öğrenciler müzeleri sanal olarak gezmiş, sanal sınıf ortamında sunumları izlemiş, tematik sergileme biçimi ile ilgili örnekler inceleyerek bir temadan ilham alarak kendi uygulamalarını gerçekleştirmiştir. Tablo 1'de öğrencilerin hangi temaları kullandıkları görülmektedir. Seçtikleri temanın kullanıldığı dönemlerini yazarak, geçtikleri aşamalarıyla kâğıt üzerinde görselleştirip ödev yükleme sistemine aktarmıştır. Aydınlatma, haberleşme, zaman, ulaşım temaları en sık işlenen temalardır. Öğrencilerin uygulama çalışmalarında, altı kişi aydınlatma aracı, beş kişi iletişim/haberleşme aracı, beş kişi saat, dört kişi ütü, üç kişi tekerlek, üç kişi telefon, üç kişi bisiklet, üç kişi -tükenmez- kalem, iki kişi fotoğraf makinesini işlemiştir. Ayrıca; duvar resmi, keçe, ayakkabı, miğfer (kask), CocaCola şişesi, hesap makinesi, televizyon kumandası, güneş gözlüğü, alışveriş ödeme aracı, makas, araba, müzik çalan aletler, sesler, ulaşım araçları, para, televizyon işlenen temalardır. Özellikle aydınlatma, haberleşme, iletişim araçları, zaman ölçü birimi saat, bisiklet ve tekerlek en fazla işlenmiştir.

Temalarını Görselleştirme Biçimine İlişkin Bulgular

Öğrenciler kronolojik sıraya göre nesnelere yerleştirdikten sonra bunları müzede sergilendiği gibi işlemiştir. Öğrencilerden bazıları da işledikleri temanın geleceğe yönelik tasarımını da hayal etmiştir. Özellikle temalarını sergilerken başlık dışında "Sayıların Sihirbazı" "Dünyanın XXIV Saati, "Uzaktaki Ses" "Zamanda Dönen Nesne" biçiminde slogan eklemiştir. Ayrıca temalarını bir müzede sergileniyor biçimde görselleşip müzelerine "Ayakkabı Müzesi", "Tekerlek Müzesi", "Saatleri Ayarlama Müzesi" gibi isimler vermişlerdir.

Öğretmen adayları seçtikleri temalar hakkında kısa bilgi verip kullandıkları dönemin tarihiyle birlikte günümüze kadar olan değişimlerini kâğıt üzerinde görselleştirmiştir. Elle çizdikleri resimlerini istedikleri biçimde dijital ortamda düzenleme yapabilecekleri de kendilerine hatırlatılmış, temalarına bir başlık vermeleri de önerilmiştir. "Geçmişten Günümüze Saat", "Geçmişten Günümüze Aydınlatma Araçları", "Dünden Bugüne Arabalar", "Günümüze Kadar Gelen CocaCola Şişesi", "Geçmişin Gölgesinde Tükenmez Kalem" şeklinde geçmişten günümüze, dünden bugüne kavramlarıyla temalarına başlık vermişlerdir. Öğrencilerin aydınlatma, haberleşme, iletişim, ulaşım araçları, zaman ölçü birimi saat, tekerlek, kalem gibi nesnelere yararlanarak hazırladıkları uygulama çalışmaları kendilerinden izin alınarak sınıfta gösterilmiştir. İzinleri alınarak derste paylaşılan çalışmalardan bazıları aşağıda yer almaktadır.

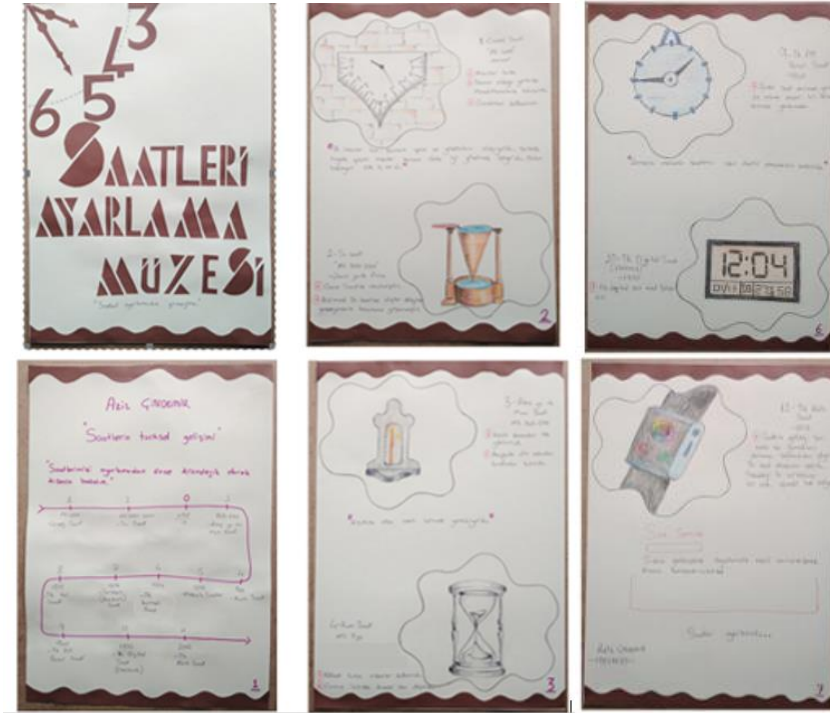
Resim 1. O.K (Erkek), Karakalem

Araba temasının kronolojik olarak işlendiği bu çalışmada başlık olarak “Dünden Bugüne Arabalar” ifadesi yer almaktadır. Kâğıt üzerine karakalem tekniğinde yapılmış çalışmada arabaların dünden bugüne değişimi/gelişimi 10 aşamada gösterilmiştir. Resmedilen otomobiller hakkında kısa bilgilere yer verilmiştir. Öğrenci çalışmalarında ulaşım araçlarından olan arabanın yanı sıra, bisiklet ve tekerlek de aynı biçimde işlenmiştir.

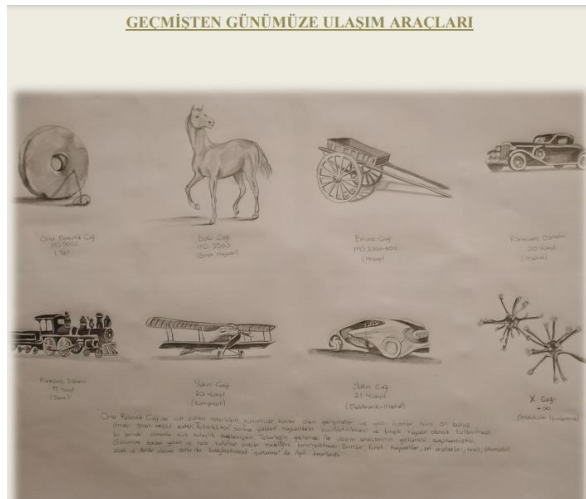
Resim 2. G.E (Kadın), Su bazlı boya

Bir başka öğretmen adayı tarafından işlenen çalışmalardan biri de ayakkabı olmuştur. Resim 2’de görülen ayakkabı görselleri “Ayakkabı Müzesi” başlığıyla sergilenmiştir. Kâğıt üzerine su bazlı boya tekniğiyle tarihsel gelişimlerine göre resmedilmiş ayakkabılar bir müze salonunda sergileniyormuş biçimde işlenmiştir. Bilgisayar ortamında düzenlenerek son şekli verilen çalışma ödev sistemine yüklenmiştir.

Resim 3. A.Ç (Erkek), Kuru boya

Özellikle zaman ölçüm araçları kategorisinde yer alan saat teması beş kişi tarafından işlenmiştir. Resim 3'teki uygulama çalışmasında yine "Saatlerin Tarihsel Gelişimi" başlığı altında bir sergileme biçimi yer almış ve buradaki saatler "Saatleri Ayarlama Müzesi" ismiyle koleksiyonlarını bir müze içinde sergileme imkânı bulmuştur. Öğretmen adayı çalışmasının sonunda da müze izleyicisine "sıra sende" diyerek gelecekteki saati kendisinin çizmesi için boş bir sayfa sunmuş, çalışmayı da "saatler ayarlandı" yazarak bitirmiştir.

Resim 4. Z.T (Kadın), Karakalem

Son olarak "Geçmişten Günümüze Ulaşım Araçları" başlıklı çalışmada gelecek günlerdeki ulaşım aracının "moleküler ışınlama" ismiyle hayatımızın önemli kısmına etki eden korona virüsünün görseli gelecekteki ulaşım aracının üretilmesine ilham olmuştur. Öğretmen adayları genel olarak çalışmalarında seçtikleri eseri bir müzede sergilenebilecek biçimde yerleştirip, altına kullandıkları dönemi yazarak gelişim ve

değişim sürecini geçmişten günümüze doğru anlatmışlardır. Bu uygulama çalışmasıyla öğrencilerin geçmişten günümüze eser inceleyip dün bugün yarın arasında köprü kurabileceğini göstermiştir.

Kullandıkları Malzeme Seçimine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin uygulama çalışmaları elle resmedilmiş ve kronolojik sıraya göre kâğıt üzerine sergileme yapılmıştır. Salgının etkisiyle sokağa çıkma kısıtlamaları olduğundan malzeme seçimi kendilerine bırakılmış ve kullanılan malzemenin değerlendirmede dikkate alınmayacağı belirtilmiştir. Bundan dolayı kolaylıkla ulaşabilecekleri malzemeleri seçmişlerdir. Kâğıt üzerine görselleri resmetmek için ellerinde bulunan malzemeleri kullanmışlardır. Bu malzemelerin başında karakalem olmak üzere, renkli kuru boya, renkli tükenmez kalem, suluboya, akrilik boya, su bazlı diğer boyalar, füzen ve keçeli kalem tercih edilmiştir.

Pandemi sürecinde eğitime yönelik kolaylaştırıcı, öğrenci merkezli bir yaklaşım benimsenmeye çalışılmış ve öğrencilerin sahip olduğu imkânlar çerçevesinde ödev konularında ve yüklemde esneklik sağlanmıştır. Öğrencilere tanınan süre içinde öğrenciler ödevlerini sisteme yükleyebilmiştir. Uzaktan eğitim herkes tarafından kullanılabilir duruma gelmiştir. Pandemiyle birlikte uzaktan eğitim çevrimiçi ve sanal ortamların kullanılması önem kazanarak yaygınlaşmaya başlamıştır. Okul dışı eğitim ortamlarının kullanıldığı mekânlar arasında yer alan müzeler, hem koleksiyonlarını sergilemeyi hem de eğitim işlevlerini sanal ortamlarda yaratmaya devam etmiştir. Uzaktan eğitim ve sanal müze uygulamalarının müzenin kendi sunduğu olanaklarla hem sanal gezilerin hem de müze eğitimlerin, pandemi döneminde de etkin bir şekilde yararlanılmaktadır. Derste anlatılan ve paylaşılan linkler doğrultusunda katılımcılar sanal müze gezileri gerçekleştirmişlerdir. Diyarbakır İçkale Müzesi'nden işlenen çevrimiçi dersle öğrenciler müze öncesi, müze anı ve müze sonrası uygulamayı buldukları yerlerden deneyimlemiştir. Müze gezisine katılan sanat eğitimi öğrencileri dersin müzede işlendiği derse yoğun ilgi göstermiştir. Müzeden çevrimiçi işlenen derse katılımın diğer günlerden daha fazla olması ders içeriklerinin zenginleştirilip yeni mekânların oluşturulmasını gündeme getirmektedir. Öğrenciler normalleşmeyle açılan müzelere gidip deneyimlerini derste veya whatsapp grubundan paylaşmıştır. Bunun yanı sıra literatür taramalarıyla müzede bir eserin tematik olarak sergilenişine yönelik araştırmalar yapmış ve kendi seçtikleri bir temayı tarihsel aşamalarıyla sergilemişlerdir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyayı etkisi altına alan pandemi yüz yüze eğitimi aksatmış ve dünya genelinde sanal ortamların kullanımına doğru girişimleri hızlandırmıştır. Ara verilen eğitim derslikleri sanal sınıf ortamlarına dönüşerek çevrimiçi platformlarda yürütülmüştür. Yaşanılan dijital çağda, bilgisayar gibi ekran üzerinden okumaların yaygınlaştığı bir dönemde ekranı kullanma ve paylaşma yöntemlerine ilişkin olarak derslerin de çevrimiçi (online) işlenebilmesine yönelik yeni olanaklar pandemi sürecinde daha fazla önem kazanmıştır. Bu çalışmada dünyanın dört bir yanında kapılarını kapatan müzelerin ve eğitim kurumlarının bir ders kapsamında bir araya getirilme çabasına ilişkin süreç aktarılmıştır. Resim-iş öğretmeni lisans programı yedinci yarıyılında işlenen *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersi okul dışı öğrenme ortamlarının sanat eğitiminde kullanımına yönelik işlenmeye uygun derslerdendir. 2020-2021 eğitim öğretiminin güz döneminde 50 öğrencinin bir temadan yola çıkarak kendilerinin çizdikleri görselleri kâğıt üzerinde sergilemeleri ve kullandıkları objelerin dönemine ilişkin kısa bilgiler vermeleriyle uygulanmıştır. Öğrencilerin uygulama çalışmaları sanal sınıf üzerinden derse katılan öğrencilere ekran paylaşımı üzerinden gösterilmiş ve seçilen temanın süreci hakkında bilgiler paylaşılmıştır. Öğrencilerle müzeye gidmeden çevrimiçi ortamda müze eğitimini ve uygulamayı nasıl gerçekleştirildiğine dair sunulan bu deneyim müzelerin ve okulların pandemi sürecindeki girişimleri açısından da değerlendirilerek yeni çözümler üretmeyi hedeflemektedir. *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersi dijital platformların kullanımıyla

sanal ortamlara taşınmıştır. Danto (2010:27) müzenin kendini sürekli yeniden düzenlemeye açan bir alan olduğunu belirtmiştir. Müzeler salgın sürecinde de sanatçılara, eğitimcilere, araştırmacılara ulaşabilmek adına çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Koleksiyonlarını dijital platforma taşıyan sanal müzeler *Müze Eğitimi ve Uygulamaları* dersine önemli katkılar sunmuştur. Sanal müze uygulamalarını kullanarak dünyanın herhangi bir yerindeki herkese erişimini açan müzeler, izleyicilerini demokratik bir çerçevenin aktif paylaşımcıları ve katılımcıları olmalarında cesaretlendirmektedir (Karadeniz, 2018:78). Sanat eğitimcisi olacak öğretmen adaylarıyla işlenen ders müzelerin sanal uygulamalarını kullanmalarıyla erişilebilirliği mümkün kılmıştır. Bir ders etkinliği olarak planlanan uygulama çalışması için sınıf dışı öğrenme alanlarının sanat eğitiminde çevrimiçi süreçte de müzelerin kullanımından yararlanılmıştır.

Salgının normalleşme sürecinin gerçekleşmesiyle müzeler açılmış ve Diyarbakır Müzesi'nin olanaklarıyla sanal sınıftan ders müzeden gerçekleştirilmiştir. Böylece öğrenciler müzeyi görmüş ve eğitim salonundan haberdar olmuştur. Dersi müzede işlemek ve müzede tematik salonda sergilenen eserlerin gösterilmesi öğrencilerin tematik kavramını anlamalarına ve bu doğrultuda uygulama çalışması yapmalarına imkân vermiştir. Araştırma kapsamında, Diyarbakır Müzesi'nde bulunan "Tematik Sergileme Binası"ndan yola çıkılarak yaptıkları uygulamalar incelenmiştir. Müze öncesinde öğrencilere müze eğitimi, müze eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler anlatılmış, müzelerde yapılan oyun, drama, anlatım, sanatsal etkinlik örnekleri aktarılmıştır. Müze eğitimi çalışmalarından yapılan uygulama örnekleri sunulmuştur. Uygulama çalışmasından örneklerle öğrenciler tarafından bir temadan yola çıkılarak bir nesnenin tanıtımı ve zaman içinde geçirdiği süreç ödev yükleme sistemi üzerinden değerlendirilmiştir. Öğrencilerin müze gezisinden olumlu deneyimler edindikleri uygulama çalışmalarına yansıdığı görülmektedir. Öğrencilerin geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurabildiklerini sağlamıştır. Eğitim, teknoloji ve sanat kurumlarının ortak bulunduğu bu dersin salgın sürecinden sonra öğrencilerde müzeleri gezmeye heveslendireceği ve orada birtakım uygulama yapabileceklerine yönelik hazırlıklı olduğunu sağlamaya çalışmıştır.

Eğitimde dijitalleşmeyle Diyarbakır ili ve çevresinden derse katılan öğrencilerin dışında uzaktan eğitimi fırsat bilen yurtdışında yaşayan bir öğrenci de derse katılabilme olanağı bulmuştur. Dersin bir kısmının müzede gerçekleştirilmesiyle müze eğitiminde müzelerden yararlanma imkânı yaratılmıştır. Katılımın en yoğun olduğu ders müzede çevrimiçi olarak işlenen ders olmuştur. Bu derste öğrencilere Diyarbakır Arkeoloji Müzesi ve eğitim salonu tanıtılarak müzelerin eğitim işlevleri üzerinde durulmuş, müzenin tematik salonundan yola çıkılarak bir uygulama çalışması yaptırılmıştır. Bu aşamada öğrenciler bir nesnenin tarih boyunca gelişimini görsellerle işlemiş müzeye gitmeden kendi tematik salonlarını yaratmışlardır. Uygulama çalışmalarında aydınlatma, haberleşme, ulaşım, ticaret, tekstil temalarından yola çıkılarak geçmişten günümüze değişim ve gelişimlerini kâğıt üzerinde karakalem, sulu boya, guaj boya, akrilik boya, kuru boya malzemeleriyle görsellerini renklendirerek çizmişlerdir. Temalarına yönelik tanıtım yazıları yazıp başlık eklemiştir. Öğrenciler görsellerini ayrıca dijital ortamda düzenleyip uzaktan eğitim sistemi üzerinden açılan ödev yükleme sistemine zamanında yüklemiştir. Sürecin yönetiminde üniversitenin Uzaktan Eğitim ve Araştırma Merkezi bilgi yönetim sistemine sahip olması büyük avantaj sunmuştur. Kısıtlamaların uygulandığı süreçte öğrencilerle iletişimde kalınarak sistem üzerinden mesaj, e-posta ile iletişim kurulmuş; kurdukları whatsapp gruplarında müzelerin aktivitelerine yönelik haberler paylaşılmış ve sanal açılan müzelerin linkleri verilerek öğrencilerin bu müzeleri gezmeleri sağlanmıştır.

Uzaktan eğitim, müze eğitimlerine küçük gruplarla gitmek yerine sanal sınıf ortamında kalabalık gruplarla katılma imkânı sağlamıştır. New York City'deki Museum of Arts and Design'da Gençlik ve Aile Programları Müdürü JV Maranto, sanal öğrenmenin bazı avantajlarını dikkat çekici bulmuştur. "Zoom ve Google Classroom ile dünyanın her yerinden insanlar programlara erişebilme ve etkinliklere katılabilme

imkânı sağladığını sanal bir ortamda yüzlerce kişiyi ağırlayabilme olanaklarının olduğunu ifade etmiştir.” (Akers, 2021). Sergiyi, eseri, etkinliği mekânında deneyimlemek önemlidir ancak evlerden çıkılmayan süreçte bu tür girişimler geçici olması koşuluyla yararlı olmuştur. Uzaktan eğitimle birlikte eğitim alanında ihtiyaç çeşitliliğinin artması, eğitim uygulamalarında yöntem ve içerik geliştirilmesine yönelik yeni düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Doğrudan çevrimiçi dijital platformlarda, pazarlanan sergiler, atölye çalışmaları, program ve içerikler artırılmalı, eğitim faaliyetlerinde arşivlerden araştırma yapabilmeye teşvik edilmelidir. Okul dışı öğrenme ortamlarının, müze ve ören yerlerinin dijitalleşme kullanımını hayata geçirirken, salgın döneminde müzenin kendisini sanal gezi ortamında kitleye sunmaya çalışmalarının artırılması hedeflenmelidir. Uzaktan eğitimde beklenen düzeyde verim alınabilmesi için alt yapı yetersizliği ve teknolojiye erişimde sınıfsal eşitsizliklerin kaldırılması, herkesin akıllı telefona, bilgisayara, internete ulaşması sağlanmalıdır. Ayrıca mevcut derslerin içerikleri, çeşitli materyallerle zenginleştirilerek gereksinimleri karşılayacak düzeye getirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önemli etki sağlayacaktır. Eğitimin aksamaması adına daha sürdürülebilir bir gelecek için planlar, yöntem ve teknikler çözümler üretilmeye devam edilmelidir.

Salgın öncesinde sanal müzecilik uygulamasına geçmiş olan müzeler teknolojiyi etkin kullanarak salgın sürecini etkili biçimde yönetebilirken henüz geçmeyen müzelerin teknolojiyi etkin biçimde kullanmaları gerekliliği; sanal gerçeklik aracılığıyla koleksiyonları ve eğitim etkinliklerini deneyime açmaları; yeni ve çağdaş içerikler üretmeleri gündeme gelmiştir. Dünya genelinde izleyici kazanan, çevrim içi sergilerini paylaşma şansı bulan müzelerin toplumsal işlevlerini ve özellikle eğitim işlevini kendi sayfaları üzerinden, uzaktan ve dijital olanakları kullanarak yürütmeye devam etmeleri (Karadeniz, 2020:982) eğitim programları için önemli bir kaynaktır. Covid-19 salgınının eğitim üzerindeki önemli etkileri eğitimde dijitalleşmeyle uzaktan öğrenme ihtiyacını ön plana çıkarmıştır. Eğitim öğretimin kesintiye uğratılmadan sürdürülmesiyle açık ve uzaktan eğitime daha fazla yatırım yapılması gerekliliğini göstermiştir. İlerleyen günlerde yüz yüze yapılacak eğitimlerde de uzaktan eğitimin alternatif olmaktan ziyade dersi kalabalık gruplarla işlemek ve derse misafir araştırmacıların, müzecilerin, müze bilim insanlarının katılımını sağlamak, seminerler sunmaları ve müzeleri sanal gezebilmek için yararlanılması gereken bir uygulama olduğunu göstermiştir.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışmada veriler dokümanlardan elde edildiği için etik kurul onayı alınmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

KAYNAKÇA

- Akers, T. (2021). What Does Museum Education Look Like In A Post-COVID World? *Jing Culture Commence* <https://jingculturecommerce.com/museum-education-post-covid/> Erişim 23 Mayıs 2021
- Can, E. (2020). Coronavirus (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları Araştırmaları Dergisi AUAd*, 6(2), 11-53. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1179832>
- Danto, A. C. (2010). *Sanatın sonundan sonra- çağdaş sanat ve tarihin sınır çizgisi*, (Z. Demirsü, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Dikmen, S. ve Bahçeci, F. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri: Fırat üniversitesi örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(2), 78-98. <https://doi.org/10.33907/turkjes.721685>
- Erdoğan, N. (2017). *Mardin müzesi müze ve eğitimi ve etkinlikleri*. Mardin Müzesi Müdürlüğü.

- Harvey, O. (2020, 19 Mart). Museums are taking to twitter to give everyone a moment of zen. *Apartment Therapy* <https://www.apartmenttherapy.com/museums-moment-of-zen-twitter-hashtag-36736396> Erişim 7 Mayıs 2021
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Pegem Akademi.
<https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/07072012121911Uzaktan%20e%C4%9Fitim%204.bask%C4%B1.pdf>
- Karadeniz, C. (2018). *Müze, Kültür, Toplum*. İmge Kitabevi.
- Karadeniz, C. (2020). Müzede Dijital Teknolojilerin Kullanımı ve Salgın Sürecinde Dijital Katılım. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 9(70), 975–984. Doi: 10.7816/idil-09-70-06
- Karadeniz, C. ve Okvuran, A. (2014). A night at the museum: Museum education with Ankara university students at Çorum museum of archeology. *Elementary Education Online*, 13(3), 865-879.
- Kist, C. (2020). Museums, challenging heritage and social media during COVID-19. *Museum & Society*, 18(3), 345-348. <https://journals.le.ac.uk/ojs1/index.php/mas/article/view/3539/3175?acceptCookies=1>
- San, İ. (2018). *Yaratıcı drama ve müze - sanatlar eğitimi*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Sanat Atak (2020, 2 Mart). *Louvre müze'sinde corona virüsü paniği*.
<http://www.sanatatak.com/view/louvre-muzesinde-corona-virusu-panigi> Erişim 7 Mayıs 2021
- Sanat Atak (2020, 19 Mart). *Evdeki milyonlara oturdukları yerden gezebilecekleri 12 ünlü müze*.
<http://www.sanatatak.com/view/evdeki-milyonlara-oturduklari-yerden-gezebilecekleri-12-unlu-muze> Erişim 7 Mayıs 2021
- Saraç, H. (2017). Türkiye’de okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmalar: İçerik analizi çalışması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi (EKUAD JETPR)*, 3(2), 60-81.
- Tengiz, F. ve Koç, E. M. (2021). Covid-19 pandemi dönemi İzmir Kâtip Çelebi üniversitesi tıp fakültesi eğitim öğretim deneyimi. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 20(60-1), 67-71.
- Yamamoto, G. T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- YÖK (Yükseköğretim Kurulu). (2020). *Basın Açıklaması 06 Mart 2020*
<https://covid19.yok.gov.tr/Documents/alinan-kararlar/03-uzaktan-egitime-iliskin-alinan-karar.pdf>

İnternet Erişimi: (4 Mayıs 2021)

Url-1. < <http://www.dicle.edu.tr/tr/birimler/uzaktan-egitim-uygulama-ve-arastirma-merkezi>.

İnternet Erişimi: (4 Temmuz 2021)

Url-2. < https://edirne.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/25162109_1-Muze_EYitimi.pdf

Url-3. < <https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=MRK&SectionId=DBA01>

Virtual Museum Experiences of Social Studies Teacher Candidates*

Genç Osman İLHAN

Yıldız Technic University, Turkey

Ahmet TOKMAK

Veysi AKTAŞ

Ministry of National Education, Turkey

ABSTRACT

The recognition and spread of virtual museums as educational tools has increased during the pandemic period. Despite this increase, it was observed that the number of studies related to virtual museum education did not increase at a separate rate. At the same time, the fact that the evaluations of virtual museum tours in Turkey are limited in terms of both number and content, and that there is no evaluation of virtual museums in terms of design, usefulness, realism, adequacy, instructiveness, has been the starting point for this study. The low level of awareness, interest, and knowledge of the students formed a separate motivation for this study. The aim of the research is to examine the virtual museum experiences of social studies teacher candidates. It is aimed to make an application for the museums determined by the study and to evaluate the virtual museums in the context of factors such as advantages, disadvantages, difficulties in use, implementation time. In line with the data obtained from the research; A positive evaluation result has been reached, below the predicted, regarding the instructional level of virtual museums. In addition, it has been observed that virtual museums do not have sufficient time and number of visits, design renewal is not carried out regularly in line with visitor complaints and returns, and related problems have a negative impact on the use of virtual museums. In line with the study, suggestions can be made to update the web design of virtual museums, to improve issues such as proximity and clarity, to increase in-museum directions, and to ensure that the explanations about the artifacts are readable and clear.

Keywords: Museum education, Out-of-school learning environment, virtual museum, social studies teacher candidates.

Type: Research

Article History

Received: 28.06.2021

Accepted: 05.11.2021

Published: 08.11.2021

Corresponding Author:

Genç Osman İLHAN

SCREENED BY

 iThenticate
Professional Plagiarism Prevention

Topkapı Palace / İstanbul

Suggested Citation

İlhan, G. O., Tokmak, A. & Aktaş, V. (2021). Virtual museum experiences of social studies teacher candidates, *Journal of International Museum Education*, 3(1), 74-93. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.958918>

About The Authors

Genç Osman İlhan, He is an Associate Professor at Yıldız Technical University, Faculty of Education, Department of Social Studies Education. g Osman.ilhan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4091-4758>

Ahmet Tokmak, He works as social studies teacher in a public school affiliated to the Ministry of National Education. tokmak87@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3902-5825>

Veysi Aktaş, He works as social studies teacher in a public school affiliated to the Ministry of National Education. veysiaktas7@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5174-7505>

*This study IV. Presented at the International Teacher Education and Accreditation Congress (ITEAC).

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sanal Müze Deneyimleri*

Genç Osman İLHAN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye

Ahmet TOKMAK

Veysi AKTAŞ

Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

ÖZ

Sanal müzelerin tanınması ve bir eğitim aracı olarak yaygınlaşması pandemi döneminde artış göstermiştir. Bu artışa rağmen sanal müze eğitimi ile ilişkili araştırmaların sayısının ayrı oranda artmadığı görülmüştür. Aynı zamanda Türkiye'deki sanal müze turları ile ilgili değerlendirmelerin hem sayıca hem de içerik açısından sınırlı kalması, sanal müzelerle ilgili tasarım, kullanılabilirlik, gerçekçilik, yeterlilik, öğreticilik bağlamında değerlendirme olmaması bu çalışma için başlangıç noktası olmuştur. Öğrencilerin farkındalık, ilgi ve bilgi düzeylerinin düşük olması bu çalışmanın ayrı bir motivasyonunu oluşturmuştur. Araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sanal müze deneyimlerinin incelenmesidir. Çalışma ile belirlenen müzelerle yönelik uygulama yapılması ve sanal müzeler ile ilgili avantaj, dezavantaj, kullanım zorlukları, uygulama süresi gibi faktörler bağlamında değerlendirme yapılması hedeflenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda; sanal müzelerin öğreticilik düzeyi ile ilgili öngörülenin altında bir olumlu değerlendirme sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sanal müzelerin yeterli süre ve sayıda ziyaret görmediği, ziyaretçi şikâyetleri ve geri dönüşleri doğrultusunda tasarımsal yenilenmenin düzenli yapılmadığı ve buna bağlı sorunların sanal müze kullanımına olumsuz etki ettiği görülmüştür. Çalışma doğrultusunda sanal müzelerin web tasarımı konusunda güncellenmesi gerektiği, yakınlık - netlik gibi konularda iyileştirmenin sağlanması, müze içi yönlendirmelerin artırılması, eserler ile ilgili açıklamaların okunabilir ve net olmasının sağlanması önerilerinde bulunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Müze eğitimi, okul dışı öğrenme ortamı, sanal müze, sosyal bilgiler öğretmen adayları.

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 28.06.2021

Kabul: 05.11.2021

Yayınlanma: 08.11.2021

Sorumlu Yazar:

Genç Osman İLHAN

SCREENED BY

 iThenticate
Professional Plagiarism Prevention

Topkapı Sarayı / İstanbul

Önerilen Atıf

İlhan, G. O., Tokmak, A. & Aktaş, V. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sanal müze deneyimleri. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 3(1), 74-93. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.958918>

Yazarlar Hakkında

Genç Osman İlhan, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Doç. Dr. olarak görev yapmaktadır. gosman.ilhan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4091-4758>

Ahmet Tokmak, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir devlet okulunda sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktadır. tokmak87@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3902-5825>

Veysi Aktaş, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir devlet okulunda sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktadır. veysiaktas7@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5174-7505>

*Bu çalışma IV. Uluslararası Öğretmen Eğitimi ve Akreditasyon Kongresi'nde (İTEAC) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

EXTENDED ABSTRACT

Virtual museums, a concrete example of the use of technological facilities in education, contribute to the functioning of interactive learning in different environments of education (Karataş et al., 2016). Digital spaces are called virtual museums, allowing historical artifacts and collections of classical museums to be projected onto the screen with 360-degree images and explored online (Schweibenz, 2019). Virtual museums that save time, economics, and transportation can be expressed as contributing to the cultural development of all individuals. Virtual museums, on the other hand, which have become more available through the revamped social studies teaching program, can be counted among out-of-school learning environments for students. Virtual museums, where unlimited digital content can be displayed, can also be said to contribute to the development of many skills in students (Schweibenz, 1998; Desvallées, A. and Mairesse F., 2010; Turan, 2015). Virtual museums can be said to fill some important gaps in innovative social studies education. Virtual museums that can be used as an out-of-school learning environment for the development of some thinking skills can benefit from many learning areas in the social studies teaching program. It has been revealed in research that virtual museums are not often used by social studies teachers, which when widely used are considered to have the benefit of achieving various tangible gains.

The research aims to examine 8 different virtual museums for various criteria and to evaluate the use of virtual museums in general, in line with the views of social studies teacher candidates. The research used a method of document analysis from qualitative data methods. Document analysis is a systematic method used to review and evaluate documents, including all types of printed and electronic material (King, 2020). The resulting data was examined through the content analysis method, creating themes and subcodes. The study used the Virtual Museum Assessment Form by Criteria and the Museum Virtual Tour Result Assessment Form as a data collection tool. These forms have been used as structured interview forms. It has been stated that the virtual museum, emphasized as an effective teaching tool, embodies lesson subjects of social studies and will create lasting learnings in the teaching of, particularly historical subjects. These results may be said to coincide with the research findings of Altınbay and Gümüş (2020). In light of the data from the findings, it is stated that virtual museums, which appear to reduce the teacher's burden, contribute to historical thinking skills in students as well as provide effective learning in terms of general culture.

In terms of design and usefulness, the Museum of the Turkic World is the most useful and easy, the Örenyeri Museum of Göbeklitepe is the simplest and simplest, the Trojan Museum is the most complex and difficult, and the Rahmi Koç Museum is not suitable for design and usefulness. Within the virtual museums evaluated for realism, the museum is considered to be overly realistic and the museum of the Turkic World is the most artificial and unrealistic virtual museum. According to the data, museums are generally described as instructive. The museums of the Turkic World museum, the Harbiye Military Museum, and the War of Liberation were determined to demonstrate a comprehensive teaching quality. The Trojan museum and the Rahmi Koc museums were found to have poor teaching properties. Participants' assessments of their virtual museum experiences appear to have been concentrated within the scope of their expression of usefulness and fun. Saving time and easy transportation are the other answers mentioned. Participants cited sentiment expressions for virtual museum experiences with the words "not like the truth" and "I felt like I was there."

In the virtual tour result assessment form that participants were asked to fill out at the end of the study, participants were required to make a ranking by subjecting the museums they visited to an evaluation among themselves. The ranking of the respondents based on their evaluation is determined as follows; Anadolu Üniversitesi Türk Dünyası Müzesi, Harbiye Askeri Müzesi, Kurtuluş Savaşı Müzesi, Anadolu

Medeniyetleri Müzesi, Göbeklitepe Örenyeri Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Troya Müzesi, Rahmi Koç Müzesi.

In light of the findings, social studies teacher candidates' view of virtual museums was found to be positive, while virtual adaptations of some museums were very superficial, inadequate in informative text and direction, and digital reflections of the works were problematic in terms of resolution. It has been concluded that a significant proportion of participants did not have any virtual museum experience before the process. Considering the importance of museums in this context, it is considered that virtual museum training or awareness of social studies teacher candidates in undergraduate education should be established. As a result; assessment data obtained shows that virtual museums are evolving in our country but technological improvements are needed. In addition, studies to use the educational function of museums can provide opportunities for use as teaching tools in primary and secondary education.

GİRİŞ

Günümüzde anlamlı öğrenmelerin istendik davranışlara dönüşmesinde sistematik bir işleyişe sahip kurumların etkisi yadsınamaz. Bu kurumların başında müzeler gelmektedir. Nitekim müzeler içinde barındırdığı yüzlerce yıllık koleksiyonlar aracılığıyla insanın hayata dair pek çok şeyi etkili öğrenmesini kolaylaştırmaktadır. Bireylerin geçmişte yaşananlar ile ilgili merakını ve ilgisini karşılayacak önemli mekânlardan olan müzeler eğitim kurumlarına bu anlamda önemli destek sağlamaktadır (Kuruoğlu Maccario, 2002).

İnsanı doğrudan veya dolaylı ilgilendiren geçmişe ait ne kadar eşya varsa bunların önemli bir kısmının müzelerde toplanıp sergilendiği bilinmektedir. Bireylere geçmişleri ile ilgili hatırlatmalarda bulunan müzeler duyuşsal olarak zevk almalarının yanında zihinsel olarak bilgi edinme fırsatı yakaladıkları mekânlardır. Müzelerin sergi salonlarında gözlemlenen koleksiyonlar yüzlerce yıllık deneyimin somut kanıtları olarak da ele alınabilir (Tsichritzis ve Gibbs, 1991).

Zamanla teknolojinin gelişmesi ve eğitsel araştırmalardaki ilerlemeler müzelerin işlevsel pozisyonunda değişim yaşanmasını zorunlu kılmıştır. Salt bir fiziki mekân olmanın ötesine geçmesinin vakti geldiğinde müzeler artık birtakım teknolojik dönüşümden geçmiştir (Braund, 2010). Genel ağ alt yapısındaki ilerlemeler, bilgisayar teknolojisinin gelişmesi ve web tasarım araçlarının zenginleşmesi bu süreci hızlandırmıştır. Böylece eğitimin farklı kademelerinde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılagelen müzeler daha çağdaş bir forma bürünmüştür.

Dünyanın pek çok ülkesinde yaşanan teknolojik ilerlemeler eğitimde de karşılığını bulmuş ve eğitim kurumlarının bilişim teknolojilerinden daha etkili şekilde yararlanmasının önü açılmıştır. Bu bağlamda eğitimin farklı disiplinlerine ait bilgi ve becerilerinin kazandırılmasında etkili bir araç olan müzeler dijital platformlara taşınmaya başlamıştır. Böylece çağın dijital gelişmelerine uyum gösteren müzeler çoklu ortamlarda envanterindeki eserlerini sergileme olanağı yakalamıştır (Rayward ve Twidale, 1999). Eğitimde teknolojik olanakların kullanımının somut bir örneği olan sanal müzeler, eğitimin farklı ortamlarında da interaktif öğrenme sürecinin işler hale gelmesine katkı sağlamaktadır (Karataş vd., 2016).

Modern eğitim usullerinin geniş bir yelpazede uygulanmaya başlandığı günümüz dünyasında çağdaş yöntemler teknolojik imkanlarla daha etkili sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Öğrenme ortamlarının çeşitlenmesi ve öğrencinin kalıcı öğrenmeler edinmesi için kullanılacak yöntemlerden biri olan sanal müzeler sosyal bilgiler dersinde sıklıkla kullanılacaklar arasında sayılabilir. Pek çok derste olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de etkili bir materyal olarak görülen sanal müzeler öğrencilerde tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesi, somut öğrenmelere ulaştırılması noktasında etkili olduğu pek çok araştırmada ortaya konulmuştur (Kaya ve Okumuş, 2018; Aktaş, 2017; Özer, 2016; Turgut, 2015; Yıldırım ve Tahiroğlu, 2012; İlhan ve Dolmaz, 2020).

Klasik müzelerin tarihi eser ve koleksiyonlarının 360 derece görüntülerle ekrana yansıtılıp çevrimiçi ortamda gezilebilmesi imkânı tanıyan dijital mekânlara sanal müze denilmektedir (Schweibenz, 2019). Zamandan, ekonomiden ve ulaşımdan tasarruf sağlayan sanal müzelerin tüm bireylerin kültürel gelişimlerine katkı sunduğu ifade edilebilir. Öte yandan yenilenen sosyal bilgiler öğretim programı ile daha kullanılabilir hale gelen sanal müzeler öğrenciler için okul dışı öğrenme ortamları arasında sayılabilir. Sınırsız dijital içeriklerin sergilenebildiği sanal müzelerin öğrencilerde pek çok becerinin de geliştirilmesine katkıda bulunacağı söylenebilir (Desvallées, A. ve Mairesse F., 2010; Schweibenz, 1998; Turan, 2015).

Sanal müze, statik bir dolaşım yerine dinamik bilgi akışı, statik görüntüler yerine kamera sistemleriyle değişken görüntülerin alınmasını ön planda tutan dijital mekânlardır. Salt sanallığın imkânları ile bilgi ve koleksiyon içeriği aktarımında bulunan müze türüdür (Varinlioğlu, 2011). Bu özelliği yönüyle dijital ekranlar aracılığıyla dünya genelinde gerekli alt yapıya sahip herhangi bir müzenin interaktif veya pasif bilgi, eser, içerik paylaşımına ulaşılabilir. Günümüz bilişim alanındaki gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda bu durumun daha yaygın hale geldiği söylenebilir.

Gerçek bir mekândan yoksun olması ve dijital ortamdan ulaşılabilir olması sanal müzenin ayırt edici özelliğidir. Fiziksel bir mekâna sahip müzenin kurulumu, faaliyete geçmesi iş, süre ve parasal yatırım yönünden birtakım zorluklar içerebilir. Bu açıdan ele alındığında sanal müze, müzecilik alanına yeni bir perspektif ve deneyim kazandırmaktadır. Sanal müzeciliğin yaygınlaşması ve etkililiğinin artmasıyla birlikte müze deneyimi, müze nesnesi ve sanal müze ölçütleri bakımından farklı bir dönüşümün ve değişimin yaşandığı ifade edilebilir (Çolak, 2006).

Sosyal bilgiler, bireyin sosyal var oluşunun gerçekleşmesi için sosyal bilimler ve vatandaşlık konularını içeren ve kişilerin toplumsal, fiziki çevresiyle iletişimini, etkileşimini kronolojik boyutta ele alan bir derstir. İçinde tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, hukuk gibi birçok bilime ait bilgileri barındıran sosyal bilgiler öğretimi öğrencilerin toplumsal hayatın etkin birer üyesi olmasını amaçlamaktadır (MEB, 2014; Avcı Akçalı, 2019). Bu amaç çerçevesinde çocukların birtakım bilgi, beceri ve yetkinlik edinmeleri başat hedefler arasında sayılmaktadır. Bu hedeflere ulaşmak için okul içi ve okul dışında olmak üzere farklı yöntemlerin ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Tek bir yöntem veya öğrenme modeliyle işlenen sosyal bilgiler dersinin söz konusu amaçlara ulaşmada yetersiz kalacağı söylenebilir.

Görerek, dokunarak ve hissederek geçmişin zaman tüneline dolaşabilme olanağı veren müze eğitimleri tarihsel becerilere yönelik kapsamlı etkinliklerden müteşekkildir. İnovatif fikirlerin doğmasına ön ayak olabilecek müzelerde yapılacak eğitsel faaliyetler ile öğrencilerde var olan öğrenme stillerinin açıklık kazanması ve bunların geliştirilmesi sağlanabilir (Ata, 2015). Eğitimi yalnızca okullarda sınıf içi etkinlik ve ders kitabı ile sınırlandırmanın yeterli olmayacağı ortadadır. Müze eğitimleri, tarih konularında öğrencilerin tarihsel becerilerin gelişimine yönelik destekleyici ve tamamlayıcı bir okul dışı öğrenme ortamı olarak ifade edilebilir. Müze eğitimi aracılığıyla öğrencilerde geçmişe araştırmaya yönelik merak ve ilgi uyandırılabilir. Böylece öğrencilerin etkin bir müze eğitimiyle öğrenme ortamından keyif alması ve dolayısıyla sosyal bilgiler dersine dönük motivasyonlarının da yükselmesi sağlanacaktır (Yılmaz, Filiz, Yıldırım ve İbrahimoglu, 2018).

Envanterde bulunan eserlerin dijital ortamda üç boyutlu halde ziyaretçilere sunulmasını sağlayan sanal müzelerin eğitim sahasında da önemli bir misyonu yerine getirdiği söylenebilir (Bozkuş, 2014). Çeşitli öğrenme ortamları yaratmasının yanında öğrencilerin keşfetme, etkileşim halinde olma, aktif katılımında bulunma gibi çıktıları da söz konusudur. Sınıf içi ve sınıf dışı faaliyetlerde kullanılabilen sanal müzeler öğrencilere zengin ve sınırsız koleksiyonlar sunarak onların bilişsel ve duyuşsal açıdan gelişmelerine katkı sunabilmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005). Gerçek müze mekânlarına yapılacak ziyaretlerin çeşitli sınırlılıkları mevcuttur. Bunlardan bazıları şöyledir: Yeteri kadar vakit ve para imkânının olmaması, ulaşım ve resmi izin ile ilgili olası problemler, kalabalık sınıfların kontrol edilebilmesinin zorluğu, öğretim programının aksamasına sebep olma ihtimali... Tüm bu sınırlılıklar sanal müze kullanımına yönelme durumunu hızlandırmıştır.

Teknikte ve bilişim alt yapısında yaşanan ilerlemeler, eğitim anlayışındaki olumlu gelişmeler ve müzecilik alanındaki atılımlar ile sanal dolaşım yapılabilecek müze sayısı gün geçtikçe artış

göstermektedir. Sınırsız süre dâhilinde pek çok müze eserini ücretsiz şekilde inceleyebilme imkânı oluşturan sanal müzeler dünya genelinde erişim sağlayabilmektedir. ABD ve pek çok Avrupa ülkesinin öncülük ettiği sanal müzeciliğin ülkemizde de gelişme arz etmesi eğitimcilerin ve öğrencilerin eğitsel kaynak hazinesini artırmış olup bunu sınırsız şekilde kullanmasına olanak sağlamıştır (Okolo vd., 2011; Schwienhorst, 2002).

Teknolojik donanım ile desteklenmiş sanal müzelerin kullanımı ile öğrencilerin tarihi konuları daha anlamlı şekilde öğreneceği düşünülmektedir. Somut öğrenmeler için uygun koşulları sağlaması ve dünyanın herhangi bir yerinde bulunan bir müzenin eserlerine web site üzerinden ulaştırması yönünden sanal müzelerin önemli avantajlar taşıdığı görülmektedir. Aktif öğrenim metotlarını destekleyen sanal müzeler ile öğrenci bilişsel ve duyuşsal anlamda daha dolu öğrenmeler gerçekleştirebilir.

Sanal müzelerin yenilikçi sosyal bilgiler eğitimine dijital zeminde bilhassa düşünme becerilerine dönük zengin bir katkı sağlayacağı söylenebilir. Zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, dijital okuryazarlık gibi becerilerin geliştirilmesinde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılacak sanal müzeler; sosyal bilgiler öğretim programında yer alan pek çok öğrenme alanında (Kültür ve Miras; İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Bilim, Teknoloji ve Toplum) rahatlıkla yararlanılabilir. Yaygınlıkla kullanıldığında çeşitli somut kazanımlar elde etmekte yararı olduğu düşünülen sanal müzelerin sosyal bilgiler öğretmenlerince sıklıkla kullanılmadığı yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur (Zabun, 2020; Altınbay ve Gümüş, 2020; Doğanlı, 2019). Literatür taramasında elde edilen veriler göstermektedir ki sosyal bilgiler öğretmenleri derslerinde bir materyal olarak sanal müzeleri sıklıkla kullanmamaktadır (Aktaş, 2017; Aladağ vd., 2014). Bu bağlamda hizmet öncesi eğitim çerçevesinde öğretmen adaylarının sanal müze eğitimi almaları gerektiği ve sanal müzeleri aktif şekilde kullanabilmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmasına sebep olmuştur.

Sungur ve Bülbül (2020)'ün araştırma sonuçlarında sınıf öğretmeni adaylarının önemli bir kısmının lisans öğrenimleri süresince sanal müze eğitime yönelik herhangi bir eğitim almadıkları tespit edilmiştir. Bu durum da hizmet öncesi eğitimde öğretmen adaylarının sanal müze eğitime yönelik birtakım deneyimler elde etmesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

Aktaş (2017)'in araştırma bulguları incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal müze kullanımına yönelik algılarının yüksek çıkmasına rağmen söz konusu katılımcıların büyük çoğunluğunun sanal müzeyi kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca katılımcı ifadelerinde birtakım problemlerden ötürü (kalabalık sınıflar, teknolojik alt yapı yetersizliği, öğretmenin teknik bilgisinin azlığı vb.) sanal müzelerin derslerde kullanılamayacağı vurgulanmıştır.

Çiftçi vd.'nin (2016) araştırma bulgularından katılımcı öğretmen adaylarının söz konusu uygulama öncesi sanal müzeyi faydalanmadıkları anlaşılmıştır. Uygulama sonrası ise sanal müzenin derslerde kullanılacak bir materyal olarak görülmeye başlandığı tespit edilmiştir. Kullanımı için bir yetkinliğe ihtiyaç duyulmadığı vurgulanan sanal müze için sosyalleşmeyi sağlayamaması bir sınırlılık olarak ifade edilmiştir.

Aladağ vd.'nin (2014) çalışmasında gerçek müze mekânlarının kullanılma sınırlılıklarından ötürü öğretmenlerin sanal müze ziyaretlerini daha çok tercih ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların görüşlerinden; ücret, mesafe ve zaman gibi sınırlılıkları ortadan kaldıran sanal müze uygulamasının öğrenciler için ilgi çekici ve öğretici bir materyal olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

İlgili araştırmalar incelendiğinde sanal müzelere yönelik olarak farklı kapsamda araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak araştırmalar incelendiğinde sanal müzelerin teknik altyapı, içerik ve ders materyali olarak ele alınması kapsamında bir çalışmaya ulaşılammıştır. Bu çalışma ile sanal müzeleri dijital bir ders materyali olarak kullanan öğretmen adaylarının bu konuda yetkinliklerinin artması ve farklı kurumlarca yürütölen sanal müze çalışmalarının iyileştirilmesi açısından fayda sağlayacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda 8 farklı sanal müzenin çeşitli ölçütler açısından incelenmesi ve sanal müze kullanımının genel olarak değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır;

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sanal müzelerin teknik altyapı, içerik ve diğer konulara ilişkin yeterlikleri hakkındaki düşünceleri nelerdir?
- Sanal müze ile yapılan eğitimin yararlılıkları ve sınırlılıkları nelerdir?
- Öğretmen adaylarının sanal müzelerin eğitim süreçlerinde kullanımına yönelik görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilir dijital bir materyal olarak sanal müzeler öğrenme ortamlarının daha ilgi çekici olmasını sağlamaktadır. Bu öğrenme ortamından etkili şekilde faydalanmak için uygulayıcı konumundaki öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının deneyimlerini göz önünde bulundurmak gereklidir. Nitekim daha önce zikredilen araştırma bulguları göstermektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal müze uygulamaları ve sanal müzenin eğitim ortamına entegre edilmesi hususunda kendilerini yeterli görmedikleri gözlemlenmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmenlerine hizmet öncesinde verilecek kapsamlı bir eğitimin söz konusu adayların mesleki yaşamlarında daha donanımlı ve yetkin olmalarını sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece sanal müze uygulamaları bağlamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik ve beklentilerinin ortaya konulması sağlanacaktır.

YÖNTEM

Çalışmanın yöntemi; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analiz edilmesi başlıkları ile ele alınacaktır.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından sanal müzelerin çeşitli ölçütler açısından incelenmesini sağlamak ve öğretmen adaylarının sanal müze kullanımına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yürütölmüş nitel bir araştırmadır.

Araştırmada nitel veri yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, her türlü basılı ve elektronik materyal olmak üzere belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistematik bir yöntemdir (Kıral, 2020). Doküman analizinin avantajı olarak sayılan tekrar kullanım, bireysellik ve özgünlük ilkeleri doküman analizinin çalışma yöntemi olarak belirlenmesinde motivasyon unsurları olmuştur. Araştırmanın problem durumu ve alt problemlerine uygun şekilde belirlenen

doküman analizi yöntemi sayesinde detaylı çıkarımlar yapmak mümkün olmuştur. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile incelenerek tema ve alt kodlamalar oluşturulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırma Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilimdalı'nda öğrenim görmekte olan öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Öğretmen adaylarının belirlenmesi sürecinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi ile örneklem belirlenirken araştırma amacına en uygun olduğu düşünülen grup veya birimler dikkate alınır (Baştürk, Taştepe, 2013). Ölçüt örnekleme sürecinde belirlenen kriterler ile seçim tamamlanır. Araştırmacı bu süreçte çalışmanın amacına uygun olacak örnekleme belirleyebilmek için kriterleri kendisi belirler (Baltacı, 2018). Bu noktada araştırmanın katılımcı ölçütü müze eğitimi dersini seçmiş sosyal bilgiler öğretmen adaylarıdır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu çalışma için düşünülmesinin sebebi, sosyal bilgiler dersi öğretiminde müze eğitiminin kullanımının sıklığı ve önemi olarak düşünülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak İlhan ve Dolmaz tarafından 2020 yılında geliştirilmiş olan Sanal Müze Turu Değerlendirme Formu (SMTDF) kullanılmıştır. İki aşamalı olan formun ilk bölümü sanal müzelerin tek tek değerlendirilmesine dayalıken ikinci kısımda ise ziyaret edilen müzelerin kendi arasında karşılaştırılması ve sanal turlarla ilgili verilerin toplandığı kısımdır. Araştırmacılar formları yapılandırılmış görüşme formu niteliğinde hazırlamışlardır. Formların oluşturulması sürecinde kapsama girmesi gereken değerlendirme soruları için ön çalışma yapmışlardır. Bu süreçte katılımcıların uygulama yaparak değerlendirmelerde bulunacağı sanal müzeler üzerine incelemeler-araştırmalar gerçekleştirmişler ve soruların hazırlık aşamasını tamamlanmışlardır. Ortaya çıkan formlar ile ilgili sanal müze üstüne çalışmaları olan alan uzmanlarına ve de öğretmenlere fikirleri sorulmuştur. Araştırmacılar tarafından karma bir öğretmen adayı grubuyla pilot çalışması yapılan form, son düzenlemeleri ile hazır hale getirilmiştir. Ayrıca araştırmacılar İngilizce öğretmen adaylarının sanal müze tecrübelerine yönelik bir çalışma için bu formu kullanmışlardır (İlhan ve Dolmaz, 2020).

Sanal Müze Turu Değerlendirme Formu (SMTDF) formunun ilk bölümünde şu sorulara yer verilmiştir:

- Müzenin sanal tur kullanımı nasıldır?
- Ne kadar sürede gezdiniz?
- Müzenin gerçekçiliğini nasıl değerlendirirsiniz?
- Görsellerin kalitesi nasıldır?
- Yeterli bilgiyi size sunabiliyor mu?
- Yaşadığınız zorluklar nelerdir?
- Bu sanal müzenin kullanıma yönelik dezavantajları nelerdir?
- Bu sanal müzenin kullanıma yönelik avantajları nelerdir?
- Bu sanal müze öğreticilik açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Sanal Müze Turu Değerlendirme ve Sonuç Formu (SMTDSF) formunun ikinci kısmında ise bulunan sorular ise öyle sıralanmıştır:

- Daha önce sanal müze deneyiminiz oldu mu?
 - Hangisi/Hangileri
- Bu ders kapsamında yaptığınız sanal müze turu nasıl bir deneyimdi?
- Sanal müzeler eğitim alanında kullanılabilir mi?

- Sanal müzelerin avantajları nelerdir?
- Sanal müzelerin dezavantajları nelerdir?
- İncelediğiniz müzeleri kendi arasında değerlendirip, sıralayabilir misiniz? Neden?
- Sanal müzeler hakkında (varsa) kendi görüşlerinizi ekleyebilirsiniz.

Veri Toplama Süreci

Araştırma 2020-2021 güz döneminde Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde öğrenim gören 37 öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma müze eğitimi dersi kapsamında bu dersi alan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimlerine başvurulmuştur. Uygulama süreci başlamadan öğretmen adaylarıyla ön hazırlık safhası gerçekleştirilmiştir. Sanal müze ve tur ile ilgili hem teori hem uygulamaya yönelik bilgiler verilmiş canlı örnekler gösterilmiştir. Katılımcıların pandemi döneminde olmaları ve sürekli bilgisayar vb. araçları kullanıyor olmaları çevrimiçi uygulama çalışmalarının etkileşimli olmasını ve anında dönütler ile yaşanmasını sağlamıştır. Çalışma grubuyla hangi müzelere sanal turların düzenleneceğine birlikte karar verilmiştir. Toplamda 8 müzenin sanal tur uygulamalarının kullanımı ile ziyaretler yapılması noktasında görüş birliğine varılmıştır. Bu müzeler; Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Anadolu Üniversitesi Türk Dünyası Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Göbeklitepe Örenyeri Müzesi, Harbiye Askeri Müzesi, Kurtuluş Savaşı Müzesi, Rahmi Koç Müzesi, Troya Müzesi olarak belirlenmiştir.

Katılımcılardan belirlenen müzelerden en az 3 tanesini (isterlerse daha fazlasını) ders dışında ziyaret etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Sanal tur ziyaretleri sürecinde- formun 9 açık uçlu kısmına görüşlerini belirtmişlerdir. Formun bu kısmı kaç müze ziyareti yapılmışsa o sayıda doldurulmuştur. Katılımcıların sanal ziyaretlerini tek tek ve detaylı bir şekilde yapması bu şekilde sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın diğer aşamasında katılımcılardan daha önce yaptıkları ziyaretlerden ve genel görüşlerinden veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Bunun için formun (SMTDF) ikinci kısmında yer alan 7 açık uçlu soruya katılımcıların cevaplar vermesi ve görüşlerini belirterek genel bir değerlendirme yapmaları sağlanmak amaçlanmıştır. Elde edilen verilerle analiz sürecine geçilmiştir.

Verilerin Analizi

Uygulamalar sonunda elde edilen veriler nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Elde edilen verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama yöntemi ile analiz süreci devam ettirilmiştir. Öncelikle elde edilen tüm veriler belirli bir amaç ve problem doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Araştırma verileri içerisinde önemli olduğu düşünülen bölümler saptanmaya çalışılmış, verilerden çıkarılan anlama göre veya doğrudan kodlamalar üretilmiştir. Kodlamalar neler olduğu Tablo 1' de görülmektedir. İçerik analizi sürecinin güvenilirliği araştırmacılar arası güvenilirlik ve zaman açısından güvenilirlik yöntemleri ile ve Güvenirlik= Uzlaşma sayısı/(Uzlaşma sayısı+ uzlaşmama sayısı) eşitliği ile sağlanmıştır.

Katılımcılara Sanal Müze Turu Değerlendirme Formu'ndan (SMTDF) elde edilen veriler, alt temalar, kodlamalar ve frekans değerlerini içeren bir tablo ile bir bütün halinde tablolatırılmıştır.

Sanal Tur Sonuç Değerlendirme Formunu 37 katılımcı cevaplamıştır. Elde edilen veriler ise her soruya ilişkin ayrı tablolar halinde sunulmuştur. Kodlamalar ve kodlamalara yönelik frekans değerleri tabloda gösterilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında elde edilen bulgularla ilgili bilgiler verilmeye çalışılacaktır. Katılımcıların sanal ziyarette tercih ettikleri müzelerin dengeli dağıldığı görülmektedir. Katılımcılar; Anadolu Medeniyetleri Müzesi için 18, Anadolu Üniversitesi Türk Dünyası Müzesi için 18, Cumhuriyet Müzesi için 18, Göbeklitepe Örenyeri Müzesi için 18, Harbiye Askeri Müzesi için 19, Kurtuluş Savaşı Müzesi için 17, Rahmi Koç Müzesi için 15, Troya Müzesi için 18 ziyaret gerçekleştirmişleridir. Bazı katılımcıların 3'ten fazla ziyarette buldukları görülmektedir. Araştırma sürecinde Sanal Müze Turu Değerlendirme Formu'ndan (SMTDF) elde edilen verilerden ortaya çıkan bulgular için iki ayrı başlık halinde verilmeye çalışılacaktır.

Sanal Müzelerin Kriterlere Göre Değerlendirilmesi

Katılımcıların ziyaret edebileceği 8 sanal müze içerisinde kendi tercihleri ile belirleyip ziyaret ettikleri en az 3 müzeye ilişkin kriterlere göre değerlendirme formunu doldurmaları istenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 1'de görülmektedir. Müzelerin isimleri harflerle kodlanmıştır.

Kodlamalar şu şekildedir:

- A: Anadolu Medeniyetleri Müzesi
- B: Anadolu Üniversitesi Türk Dünyası Müzesi
- C: Cumhuriyet Müzesi
- D: Göbeklitepe Örenyeri Müzesi
- E: Harbiye Askeri Müzesi
- F: Kurtuluş Savaşı Müzesi
- G: Rahmi Koç Müzesi
- H: Troya Müzesi

Tablo 1.

Kriterlere göre sanal müzelerin değerlendirilmesine dair görüşler

TEMA ALT TEMALAR	KODLAMALAR	Frekans							
		A	B	C	D	E	F	G	H
SANAL MÜZE	Kullanışlı/Kolay	10	15	2	3	9	8	1	7
	TASARIM/ KULANIŞLILIK	5	0	11	14	6	7	2	4
	Basit/Sade	3	3	5	1	2	2	6	7
	Karmaşık/Zor	0	0	0	0	2	0	6	0
	Uygun Değil	8	2	13	14	7	12	7	11
	GEZİ SÜRESİ	7	6	0	2	5	2	4	4
	0-30 dk	2	5	3	2	2	3	2	2
	30-45 dk	1	5	2	0	5	0	2	1
	45-60 dk	1	0	0	0	3	0	9	4
	60 dk üstü	4	2	1	1	4	4	1	2
	GERÇEKÇİLİK	11	3	6	9	4	4	5	6
	Yapay	2	13	11	8	8	9	0	6
Gerçeğe Yakın	1	1	1	1	3	1	9	5	
Gerçekçi/Normal	7	3	2	4	3	1	2	2	
Aşırı Gerçekçi									
GÖRSEL KALİTESİ	Düşük Çözünürlük								
	Orta Çözünürlük								

	Yüksek kalite-net	10	14	15	13	13	15	4	9
	Yetersiz	5	0	3	1	4	1	15	8
BİLGİ YETERLİLİĞİ	Kısmen	4	1	2	3	6	4	0	5
	Yeterli	8	7	13	13	7	10	0	5
	Çok kapsamlı	1	10	0	1	2	2	0	0
	Bağlantı sorunu	1	1	0	1	3	3	3	5
KULLANIM ZORLUKLARI	Web Site/menü tasarımı sorunları	10	7	6	5	9	5	6	9
	Bilgilendirme eksikliği	5	0	2	0	1	1	5	4
	Sorunsuz	2	10	10	12	6	8	1	0
DEZAVANTAJLAR	İçerik kısıtlılığı/ duygu eksikliği	8	8	15	12	6	7	10	5
	Yönlendirme eksikliği	5	0	0	0	6	2	3	10
	Hız sorunu	1	0	0	0	3	0	0	0
	Offline erişim olmaması	1	1	1	1	2	1	0	1
	Yok	3	9	2	5	2	7	2	2
AVANTAJLAR	Ekonomiklik(zaman, ücret, ulaşım, enerji)	15	6	14	10	8	8	5	9
	Ayrıntılı İnceleme - bilgi edinme imkânı	1	11	4	7	8	7	5	6
	Tekrarlama imkânı	0	1	0	1	2	1	3	2
	Süre sınırı olmaması	2	0	0	0	1	1	0	1
ÖĞRETİCİLİK	Hayır	0	0	0	2	3	0	9	5
	Kısmen	4	0	4	2	3	1	4	6
	Evet	14	11	13	9	8	9	2	7
	Çok kapsamlı	0	7	1	1	5	7	0	0

Veriler incelendiğinde tasarım ve kullanılabilirlik açısından Türk Dünyası Müzesi en kullanışlı ve kolay, Göbeklitepe Örenyeri Müzesi en basit ve sade, Troya Müzesi en karmaşık ve zor, Rahmi Koç Müzesinin ise tasarım ve kullanılabilirlik yönünden uygun olmadığı değerlendirilmiştir. Bu alt tema için bazı katılımcı yorumları şunlardır;

- ❖ K1: En çok beğendiğim sanal müze turu bu oldu gerçekten. Sesli anlatımı, müziği, ışıklandırması, görsel kalitesi her şeyiyle muhteşem. Resmen birebir gidip görmüş gibi hissettim. Çok kaliteli bir sanal müze deneyimi yaşattılar. (Türk Dünyası Müzesi)
- ❖ K2: Sanırım sanal müzede parçadan bütüne doğru bir gezi söz konusu. Sayfayı açar açmaz içeride buldum kendimi. Levha üzerindeki bilgilerin kutucukta yer alması güzel. Kullanımı gayet kolaydı. (Göbeklitepe Örenyeri Müzesi)
- ❖ K3: Müzeyi gezerken zorluklarla karşılaştım. En çok zorlandığım kattan kata geçmek oldu. Katlar arası geçiş kolay olmadığından rahatlıkla gezemedim (Troya Müzesi)
- ❖ K4: En çok ilgimi çekebilecek konuya sahip müze olmasına karşın Gezdiğim en kötü müzeydi diyebilirim. Gezi kısmında hiçbir anekdot yok. Google Street View kullanılmış. Üzerine fazla özen gösterilmediğini düşünüyorum. (Rahmi Koç Müzesi)

Sanal müzeler gezi süreleri açısından değerlendirildiğinde ise 0-30 dakika aralığında katılımcıların büyük çoğunluğunun geziyi tamamladığı görülmektedir. 45-60 ve 60 dakika üstü cevap veren katılımcılar ise bağlantı hızı ve teknik sorunlardan dolayı ziyaret sürelerinin uzadığını ifade etmişlerdir.

Gerçekçilik açısından değerlendirilen sanal müzeler içerisinde aşırı gerçekçi olarak ifade edilen müze Türk Dünyası müzesi, en yapay ve gerçekçilik hissini vermeyen sanal müze olarak ise Rahmi Koç müzesi görülmektedir. Bu alt tema için bazı görüşler şunlardır;

- ❖ K5: *Bu sanal müzeye çok emek verilmiş. Gerçekten her şeyi çok güzeldi. Gerçekliğini de çok beğendim. Bu sanal müze bana sanki oraya kadar gitmişim hissini verdi. (Türk Dünyası Müzesi)*
- ❖ K6: *Gerçekçiliğinin iyi olmadığını düşünüyorum fotoğrafların ve gezi rotasının bunda etkisi büyük. Müze materyallerine yakınlaştıramamak büyük eksiklik. (Rahmi Koç Müzesi)*

Sanal müzelerin görsellik kaliteleri ile ilgili yapılan değerlendirmede müzelerin büyük çoğunlukla yüksek kalite ve net görüntü sunduğu belirtilmiştir. Ancak Rahmi Koç müzesi için görsel kalitesi düşük çözünürlük olarak ifade edilmiştir.

Ziyaret edilen müzelerin bilgi yeterliliği konusunda yapılan değerlendirmelerde müzelerin çoğunlukla bilgi yeterliliğine sahip olduğu, Türk Dünyası müzesinin çok kapsamlı olarak ifade edildiği ancak Rahmi Koç ve Troya Müzelerinin bilgi yeterliliği sağlayamadığı görülmüştür.

Kullanım zorlukları açısından değerlendirilen sanal müzelerde genel olarak ilgili web sitesi ve menü tasarımı sorunlarının öne çıktığı görülmektedir. Aynı zamanda katılımcıların internet hızlarından kaynaklanan bağlantı sorunları olduğu ifade edilmiştir. Türk Dünyası Müzesi, Cumhuriyet Müzesi ve Göbeklitepe Örenyeri Müzesi ise katılımcıların en sorunsuz olarak ziyaret edebildikleri müzeler olarak değerlendirilmiştir.

Ziyaret edilen sanal müzelerin kendi özelinde kullanım dezavantajlarının değerlendirilmesinde ise öne çıkan sorun içerik kısıtlılığı ve duygu eksikliği konuları olmuştur. Ancak Troya Müzesi, Harbiye Askeri Müzesi ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi için yönlendirmenin yetersiz oluşu bir dezavantaj olarak kaydedilmiştir. Bu alt tema için bazı görüşler şunlardır;

- ❖ K7: *Sanal müze turunun tek dezavantajı yönlendirme sorunu olabilir. Ayrıca müze çok büyük olduğu için düzenli bir şekilde gezilmezse karışıklığa yol açabilir. (Harbiye Askeri Müzesi)*
- ❖ K8: *Sanal müze turunda nesnelere dair çok az bilgiye yer verilmiş. Müzede bulunan çoğu tabloya ve nesneye yakınlık sağlanamıyor. Bakmak istediğiniz şeye tam olarak bakamıyorsunuz ve ne olduğunu veya kime ait olduğunu öğrenemiyorsunuz. (Troya Müzesi)*
- ❖ K9: *Daha fazla bilgi kartı olabilir ve yakınlık özelliği ile farklı nesnelere görüntüsünü detaylı gösterilebilirdi. (Anadolu Medeniyetleri Müzesi)*

Ziyaret edilen müzelere yönelik bu müzelerin avantajlarının neler olduğuna dair yapılan değerlendirmede ise katılımcılar genel olarak en büyük avantajın zaman, ücret, ulaşım, enerji gibi konularda ekonomiklik sağlaması olduğunu belirtmişlerdir. Avantaj olarak öne çıkan diğer başlık ise sanal müzelerin kişiye ayrıntılı olarak inceleme ve bilgi edinme imkânı sağlaması olarak kaydedilmiştir. Tekrar tekrar gezme imkânı vermesi ve süre - zaman sınırlamasının olmaması ise ifade edilen diğer avantajlardır.

Kriterlere göre sanal müzelerin değerlendirilmesi formunda katılımcılar müzeleri öğreticilik yönünden değerlendirmeleri de istenmiştir. Elde edilen verilere göre müzelerin genel olarak öğretici olduğunun ifade edildiği görülmüştür. Türk Dünyası müzesi, Harbiye Askeri Müzesi ve Kurtuluş savaşı müzelerinin ise kapsamlı bir öğreticilik özelliği gösterdikleri belirlenmiştir. Troya Müzesi ve Rahmi Koç müzelerinin ise öğreticilik özelliklerinin zayıf olduğu tespit edilmiştir.

Öğreticilik kategorisiyle ilgili bazı görüşler ise şunlardır;

- ❖ K10: *Sanal olarak gezdiğim müzeler arasında en öğretici müzeydi. Bilgileri çok güzel şekilde aktaran bir müzeydi. Birden çok duyu organına hitap etmesi öğreticiliği arttırdı. (Türk Dünyası Müzesi)*
- ❖ K11: *Eserlerin fazla olması konu ile ilgili o atmosferi yansıtabilecek görsel ve sunumlar ile öğreticiliği çok yüksek. (Harbiye Askeri Müzesi)*

- ❖ K12: Durumuna göre öğreticilik niteliği taşıyor fakat ayrıyeten bir anlatıcı olursa daha fazla akılda kalıcı ve anlaşılır olabilir. (Kurtuluş Savaşı Müzesi)
- ❖ K13: Diğer müzelere nazaran çok öğretici olduğu söylenemez. Bilgi kutucukları ve eserler hakkındaki bilgiler yetersiz. Biraz daha bilgi eklenilerek eserlerin daha iyi tanıtılması hedeflenebilir. (Troya Müzesi)

Sanal Turların Sonuç Değerlendirmesi

Katılımcılar gerçekleştirdikleri en az 3 sanal tur için uygulama sonunda sanal tur sonuç değerlendirme formunu doldurarak sanal müze uygulamalarıyla ilgili genel değerlendirmede bulunmuşlardır. Formdan elde edilen veriler tablolaştırılmıştır.

Katılımcıların sanal müze deneyimini genel olarak nasıl değerlendiklerine yönelik sorulardan oluşan değerlendirme formu açık uçlu sorularla farklı pek çok durum ifadesinin belirtilebilmesine imkân sağlamıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar farklı durum ifadeleri barındırdığından dolayı katılımcıların birden fazla cevabı dikkate alınmış ve frekans olarak tablolara yansıtılmıştır. Bu yüzden toplam cevap sayısı katılımcı sayısından fazla olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 2.

Katılımcıların uygulama öncesinde sanal müze deneyimi olup olmadığına ilişkin cevaplar

Kategori	f
Evet	14
Hayır	23

Tablo 2 incelendiğinde 23 katılımcının daha öncesinde hiç sanal müze ziyareti yapmadığı anlaşılmaktadır. Bu da çoğunluğun sanal müze deneyimine sahip olmadığını göstermektedir. Öte yandan katılımcılardan 14'ü ise geçmiş dönemlerde sanal müze deneyimi yaşadığını vurgulamıştır.

Daha önce sanal müze deneyimleri olduğunu belirten 14 katılımcının ziyaret ettiği sanal müzeler ise şunlardır;

Tablo 3.

Katılımcıların uygulama öncesinde ziyaret ettikleri sanal müzeler

Sanal Müzeler	Ziyaret Sayısı
Antalya Müzesi	3
Harbiye Askeri Müzesi	1
Ayasofya Müzesi	2
Anıtkabir Müzesi	3
İstanbul Oyuncak Müzesi	1
Göbeklitepe Örenyeri Müzesi	1
Van Gogh Müzesi	2
Dolmabahçe Sarayı Müzesi	1
Toplam	14

Tablo 3'e bakıldığında sanal müze deneyimi yaşayan katılımcıların en çok tercih ettikleri sanal müzeler arasında Antalya Müzesi, Anıtkabir Müzesi ve Ayasofya Müzesi yer almaktadır.

Katılımcıların sanal müze deneyimlerini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin soruya verilen cevaplar Tablo 4' te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Sanal Müze deneyiminizi nasıl değerlendirirsiniz sorusuna ilişkin görüşler

Kategori	Alt Kategoriler	f
Faydalılık	Eğitici	8
	Ders materyali olarak kullanılabilirlik	3
	Kültürlenme	5
Eğlenceli	Keyifli vakit geçirme	10
	Heyecan verici	6
Pratiklik ve Kolaylık	Her an ve her yerden kolay ulaşım	1
	Zamandan tasarruf	4
	Gerçek gibi değil	4
Hissiyat	Oradaymış gibi hissettim	5
Toplam		46

Katılımcıların sanal müze deneyimlerine yönelik değerlendirmelerinin faydalılık ve eğlenceli ifadesi kapsamında yoğunlaştığı görülmektedir. Zamandan tasarruf sağlaması ve kolay ulaşım imkânları ise belirtilen diğer cevaplardır. Katılımcılar sanal müze deneyimlerine yönelik hissiyat ifadelerini ise "gerçek gibi değil" ve "oradaymış gibi hissettim" ifadeleri ile belirtmişlerdir. Katılımcıların sanal müze deneyimlerine yönelik belirtilen görüşlerden bazıları şunlardır;

- ❖ K14: *Güzel bir deneyimdi bazı müzeler gitmek istediğim müzelerdi ve sanal müze uygulaması uzun zamandır gidemediğim müzeyi görmemi sağladı.*
- ❖ K15: *Dünyanın bir diğer ucundaki merak ettiğim mekânlara bir tıkla ulaşabilmek hem öğrenciler hem de biz öğretmenler için önemli ve faydalı bir uygulama.*
- ❖ K16: *Eğitimde müzelerin kullanımının öğrencilerde bilgilerin unutulmaması açısından hem ilgi çekici olması hem de yaparak yaşayarak öğrendikleri için faydalı olacağını düşünüyorum.*
- ❖ K17: *Bugüne kadar görmediğim uzaklık açısından ve maddi açıdan gitme imkânının olmadığı müzeleri görme şansım oldu. Güzel ve eğitici bir deneyimdi. Görerek ve hissederek gezmeyi daha çok sevsem de bu müzeleri gezme şansım olmamıştı çok faydalıydı.*

Uygulamada yer alan sosyal bilgiler öğretmen adayı katılımcıların sanal müzelerin eğitim alanında kullanılabilirliğine yönelik soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen veriler Tablo 5' te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Sanal müzelerin eğitim alanında kullanılabilirliğine dair görüşler

Kategori	Alt Kategori	f
Evet	Ders esnasında somutlaştırma	15
	Alternatif okul dışı öğrenme ortamı	17
	Konu tekrarı, ödev	9
Hayır	Teknolojik aksaklıklar ve altyapı sorunları	1

Öğretmen adayları sanal müzelerin eğitim alanında kullanılabilirliğine yönelik olarak; sanal müzelerin ders esnasında öğretimi somutlaştırma adına önemli olabileceğini, alternatif bir okul dışı öğrenme ortamı olarak değerlendirilebileceğini ve eğitim- öğretim süreçleri içerisinde konu tekrarı, ödev verme gibi konularda işlevsel olarak kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan 1 kişi ise sanal müzelerin

eğitim süreçlerinde kullanıma uygun olmayacağını, teknolojik aksaklıklar ve altyapı sorunlarından dolayı sorunlar yaşanabileceğini ifade etmiştir.

Sanal müzeleri sağladığı avantajlar açısından değerlendiren katılımcıların cevapları zaman, ulaşım, eğitimsel avantajlar ve güvenlik ifadeleriyle kodlanmış ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Bu doğrultuda elde edilen veriler Tablo 6 da gösterilmiştir;

Tablo 6.

Sanal müzelerin sağladığı avantajlar açısından değerlendirilmesi

Kategori	Alt Kategori		f
Zaman	Açılış- kapanış saati sınırlılığı olmaması	10	25
	Tekrar tekrar süre sınırı olmadan gezebilme	13	
Ulaşım	Başka ülkelerdeki müzelere erişim imkânı	5	21
	Farklı şehirlerdeki müzelere erişim imkânı	16	
Eğitimsel	Eğitime kaynak çeşitliliği sağlanması	12	19
	Kalıcı öğrenme üzerinde etkililik	2	
	Öğrenilenleri somutlaştırma	5	
Güvenlik	Sergilenen eserlerin risklerden korunmuş olması	1	4
	Okul dışı gezilerin risklerinden korunma	3	

Katılımcıların sanal müzelerin avantajlarına yönelik verdiği cevaplar; farklı şehir ve bölgelerdeki müzelere erişim imkânı, müzeleri tekrar tekrar süre sınırı olmadan gezebilme imkânı, eğitime kaynak çeşitliliği sağlanması ve müzelerin açılış-kapanış saati gibi sınırlılıkların ortadan kaldırılması konularında yoğunlaştığı görülmüştür. Aynı zamanda sanal müzelerin kalıcı öğrenmeye etkisi, müzedeki eserlerin çeşitli risklerden korunmuş olması gibi farklı avantajlarda tespit edilmiştir.

Sanal müzelerin dezavantajlar bakımından değerlendirilmesi ile ilgili elde edilen verilerin incelendiğinde katılımcıların konuyu farklı açılardan değerlendirdiği görülmüştür. Altyapı sorunları, detay eksiklikleri, hissiyat- etki eksiklikleri ve sosyalleşme sorunları ifadeleriyle kodlanan veriler farklı alt kategorilere ayrılmıştır. Elde edilen veriler Tablo 7 de gösterilmiştir;

Tablo 7.

Sanal müzelerin dezavantajları açısından değerlendirilmesi

Kategori	Alt Kategori		f
Altyapı sorunları	Bağlantı hızı ve kopma	12	19
	Görüntü kalitesi	7	
Detay	Bilgi- tanıtım eksikliği	11	25
	Soru sorma imkânı olmaması	6	
	Rehber eksikliği- anekdotik eksiklikler	8	

Hissiyat/Etki	Farklı zekâ türlerine hitap etmemesi	3	29
	Kolaycılığa alışma ve müzelerin değersizleşmesi	2	
	Atmosfer-inandırıcılık-gerçeklik	19	
	Gezinin bir süre sonra sıkıcı bir hal alması	5	
Sosyalleşme	Sosyal öğrenmenin azalması	9	18
	İnsanlarla iletişime duyulan ihtiyacın azalması	5	
	Ekran bağımlılığı	4	

Sanal müzelerle ilgili en yoğun dezavantaj olarak ifade edilen konunun hissiyat- etki konusu olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda katılımcılar sanal müze ziyaretlerinde müze atmosferine giremediklerini ve bu yüzden ziyaretin gerçeklik ve inandırıcılıktan uzaklaştığını sıklıkla ifade ettikleri görülmüştür. Altyapı sorunları kapsamında bağlantı hızı sorunları ve görüntü kalitesi problemleri ise sıklıkla ifade edilen diğer dezavantajlar olarak tespit edilmiştir.

Katılımcıların hissiyat ve etki bağlamında sanal müze gibi uygulamaların insanları kolaycılığa alıştırmaları ve sonucunda da müzelerin görmeleri gereken değeri görememesi, zamanla insanların müzeleri değersiz bulması olarak ifade ettikleri dezavantaj, sosyal öğrenmenin ve insanlarla iletişime duyulan ihtiyacın azalması, ekran bağımlılığı gibi dezavantajlar ise aynı zamanda teknoloji temelinde değerlendirilebilecek diğer dezavantajlar olarak belirlenmiştir.

Çalışma sonunda katılımcıların doldurması istenen sanal tur sonuç değerlendirme formunda katılımcıların ziyaret ettikleri müzeleri kendi aralarında bir değerlendirmeye tabi tutarak bir sıralamada bulunmaları istenmiştir. Katılımcıların bu doğrultuda yaptıkları değerlendirmeye göre oluşan sıralama şu şekilde tespit edilmiştir;

1. Anadolu Üniversitesi Türk Dünyası Müzesi
2. Harbiye Askeri Müzesi
3. Kurtuluş Savaşı Müzesi
4. Anadolu Medeniyetleri Müzesi
5. Göbeklitepe Örenyeri Müzesi
6. Cumhuriyet Müzesi
7. Troya Müzesi
8. Rahmi Koç Müzesi

Gerçekleştirilen sanal turların sonuç değerlendirmesine yönelik katılımcıların genel görüş ve fikirlerini belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların görüş yorumlarından bazıları şunlardır;

- ❖ K18: Sanal müzeler eğitimde tamamen sanallaşmamak şartıyla bir araç olarak kullanılması olağandır. Özellikle sanal gerçeklik teknolojisinin de gelişmesiyle sanal müzecilik doruğa tırmanacak ve daha fazla ilgi görecektir. Ancak insanların git gide artan teknoloji bağımlılığı bu durumla had safhaya ulaşacaktır. Gezi gözlem faaliyetlerinin sanala indirgenmesi çok tehlikelidir. Eğitim öğretmen rehberliğinde olmalı ve gerçek bir yaşantıda oluşmalıdır
- ❖ K19: İnsanlar müze gezmeyi genelde sıkıcı bulurlar hele ki sanal müzelerle uğraşmak istemezler. O yüzden gezmesi kolay, eğlenceli, müzikli, sesli bilgilendirmenin olduğu sanal müzeler diğerlerine göre daha keyif verici oluyor.
- ❖ K20: Kullanımı artırılmalı ve mevcut olanlar daha kullanışlı bir hale getirilmeli. Ayrıca bütün sanal müzelerin tek platforma toplanması daha kullanışlı bir vaziyet sağlayacaktır.
- ❖ K21: Sanal müzeleri kullanışlı ve yararlı buldum. Derslerimde gereken yerlerde araç olarak kullanabilirim.

- ❖ K22: Sanal müzeler dünya çapında erişim sağlar. Bugünkü şartlarda bir toplumun geçmişteki birikimi o toplumdaki müzeler sayesinde ölçülmektedir. Sadece ülkemizde değil gezmek istediğimiz bir ülkedeki müzeleri de gezebilmek çok önemli bir fırsattır. Dünya çapında bu projelerin geliştirilmesi eğitime oldukça katkı sağlar
- ❖ K23: Sanal müzeler hem eğitim alanında kullanılması hem gezi kolaylığı sağlaması açısından güzel bir yöntem. Ancak her ne kadar gerçeklik duygusu uyandırsa da fiziksel bir ortam olmasından dolayı çocuklarda müze kültürünü tam geliştiremeyeceğini düşünüyorum. Alternatif bir yol olarak kullanılabilir
- ❖ K24: İstenilen ya da beklenen doyum ve tatmini sağlayamayabiliyorlar. Ve bazı müzelerin sanal ortamdaki öğreticiliği bizzat o müzeyi gezip görerek ulaşabileceğimizden uzak kalabiliyor.
- ❖ K25: Sanal müzelerin kullanımı derslerde özellikle sosyal bilgiler dersinde teşvik edilmeli, yaygınlaştırılmalıdır. Böylece hem öğrencilerin derslere olan ilgileri artacak, hem müze kültürleri oluşacak, hem de dersin verimi ve kalıcılığı artacaktır.
- ❖ K26: Sanal Müzeler eğitimde daha fazla kullanılmalıdır. Bunun için de Müzelerin bu konuda eğitime yönelik adımlarının daha fazla olması gerekir
- ❖ K27: Diğer milletlere de tanıtılmak için müzelerimizi sanal turlara İngilizce açıklamalarda eklenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda sanal müzelerin çeşitli ölçütler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte söz konusu katılımcıların sanal müze uygulamalarını kullanmalarını sağlayarak farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. Katılımcıların neredeyse tamamının daha önce sanal müze turu deneyimine sahip olmadığı, olanlarında eğitim amaçlı ziyaretlerde bulunmadıkları görülmüştür. Belirtilen bu sonuca benzer bir bulgu ise İlhan ve Dolmaz'ın (2020) İngilizce öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmada da ortaya çıkmaktadır. Bu durum öğretmen adaylarının sanal müzelerin eğitimde kullanılması yönünde ön bilgi ve donanımına sahip olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ortaya çıkan ilginç bir sonuçta ise katılımcıların yapılan araştırmaya kadar sanal müzelerin varlığından haberdar olmadıklarıdır.

Etkili bir öğretim aracı olduğu vurgulanan sanal müzenin sosyal bilgiler ders konularını somutlaştırdığını, bilhassa tarihi konuların öğretiminde kalıcı öğrenmeler oluşturacağı ifade edilmiştir. Elde edilen bu sonuçların Altınbay ve Gümüş (2020)'ün araştırma bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir. Zaman ve maliyet tasarrufu sağlamasının yanı sıra prosedürel (bürokratik) aşamaları minimize eden sanal müzelerin derse dair olumlu bağlılık yarattığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bulgulardan elde edilen veriler ışığında öğretmenin yükünü azalttığı görülen sanal müzelerin öğrencilerde tarihsel düşünme becerilerine katkı sunmasıyla birlikte genel kültür anlamında da etkili öğrenmeler sağladığı ifade edilmektedir. Araştırmanın bu bulgularına benzer sonuçlar elde eden birtakım çalışmalar da (Ustaoglu, 2012; Turgut, 2015; Doğanlı, 2019) mevcuttur. Nitekim alan yazındaki söz konusu çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin bilişsel kazanımlar elde etmesinde katkısı olan sanal müzelerin öğretmenler için de önemli kolaylıklar sağladığı sonucuna ulaşılabilir.

Çeşitli sanal müzelerin birtakım kriterlere bağlı kalınarak değerlendirildiği bu araştırmada Türkiye'deki uygulamaların hâlihazırda yeterli düzeyde olmadığı vurgulanmıştır. İlgili alan yazın taramasında da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Öte yandan Covid-19 salgın süreciyle ülkemizde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde sanal müzelere olan ilgiyi ciddi oranda artırmıştır. Bunun sonucu olarak T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının girişimleriyle pek çok müzenin ve tarihi ören yerlerinin dijital alt yapıları hazırlanmıştır. Araştırmada da kullanılan bazı müzeler de bu güncel sürecin ürünleridir.

Bulgular ışığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sanal müzelere olan bakışının olumlu olduğu görülmekle birlikte bazı müzelerin sanal uyarlamalarının çok yüzeysel hazırlandığı, bilgilendirici metin ve yönlendirme bakımından yetersiz olduğu, eserlerin dijital yansımalarının çözünürlük anlamında problemli olduğu vurgulanmıştır. Araştırmanın bahsedilen bulgusuna benzer bir yorum farklı çalışmalarda da ortaya konulmuştur (Altınbay ve Gümüş, 2020; Zabun, 2020).

Herhangi bir zaman ve mekân kısıtlamasının olmaması sanal müzeleri cazip ve kullanışlı hale getirmektedir. Çalışma verilerinden yola çıkarak ülke çapında veya dünya genelinde normal şartlarda gezilemeyecek mekânların ziyaret edilebilmesini sağlaması sanal müzelerin en önemli avantajları arasında yer aldığı söylenebilir.

Katılımcıların önemli bir kısmının süreç öncesinde herhangi bir sanal müze deneyiminin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda müzelerin önemi göz önünde bulundurulduğunda lisans eğitiminde sosyal bilgiler öğretmen adaylarına sanal müze eğitiminin verilmesi veya farkındalığının oluşturulması gerektiği düşünülmektedir. Zikredilen gereklilik Aladağ vd. (2014) Peker (2016) ile Yılmaz vd.'nin (2018) çalışmalarında da vurgulanmıştır. Sanal müzelerin eğitime entegre edilmesinde başat rolün öğretmenlerde olduğu gerçeği dikkate alındığında hizmet öncesi alınacak eğitimlerin etkili sonuçlar ortaya koyacağı öngörülmektedir. Nitekim katılımcı öğretmen adaylarının neredeyse tamamı sanal müzelerin eğitimde kullanılabileceğini vurgulamaktadır.

Çalışma verilerinden yola çıkarak katılımcıların sanal müze ve türevi, eğitimin sanallaşması bağlamında geliştirilen ortam kullanımları konusunda yüz yüze ve sanal ortam dengesinin iyi kurulması gerektiğini vurguladıkları görülmüştür. Fiziksel müze ziyaretlerinin sosyal öğrenme, atmosferin gerçekliği, kalıcılık gibi konular açısından önemli olduğu sık sık vurgulanmıştır. Araştırmanın bu verileri Turgut (2015), Peker (2016), Aktaş (2017), Zabun (2020)'un çalışma sonuçlarıyla paralellik oluşturmaktadır.

Sonuç olarak; elde edilen değerlendirme verileri ülkemizde sanal müzeciliğin gelişmekte olduğu ancak teknik olarak iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Ayrıca müzelerin eğitimsel işlevini kullanmaya yönelik çalışmalar yapılarak ilk ve orta öğretimde öğretim aracı olarak kullanım fırsatları sağlanabilir. Fiziksel müze ziyaretleri için müzelerde atölye, workshop çalışmaları düzenlenerek belli yaş gruplarının müze algısı iyileştirilebilir. Sanal müze ortamlarında ise rehber imkânları iyileştirilerek daha etkili bir ziyaret ortamı sağlanabilir.

Katkı Oranı Beyanı: Çalışma ortak fikri hak mülkiyeti ile oluşturulmuştur. Tüm yazarlar araştırmanın tüm bölümlerine eşit derecede katkı sunmuşlardır.

Etik Kurul Belgesi: Bu araştırma için Yıldız Teknik Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 09.01.2021 tarihinde E-73613421-604.01.02-BABBFCF3 sayılı olarak etik kurul kararı ile onay alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

KAYNAKÇA

Aktaş, V. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal müze kullanımına yönelik tutumları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.

- Aladağ, E., Akkaya, D. ve Şensöz, G. (2014). *Sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 199-217.
- Altınbay, R. ve Gümü, N. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal tur uygulamalarıyla ilgili görüşleri. Journal of Innovative Research in Teacher Education*, 1(1), 60-71.
- Ata, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler. Kaymakçı, S. ve Şimşek, A. (Ed.) *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss.172-184). Pegem Akademi.
- Avcı Akçalı, A. (2019). Sosyal bilgilerde sınıf dışı öğrenme. Çelikkaya, T. (Ed.) *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi* (ss.247- 269). Pegem Akademi.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2013). Evren ve örnekleme. S. Baştürk (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (ss.129-159). Vize Yayıncılık.
- Bozkuş, Ş. (2014). Kültür ve sanat iletişimi çerçevesinde Türkiye’de sanal müzelerin gelişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 26, 329-344. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2408>
- Braund, M. (2010). Museums and design education. looking to learn, looking to see. *British Journal of Educational Studies*, 58(3), 363-366.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Çiftçi, B., Önal N. ve Yazıcı, K. (2016). Öğretim etkinliklerinde sanal müzelerin kullanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları ne düşünüyor?. *Turkish Studies*, 11(3), 689-706.
- Çolak, C. (2006). *Sanal müzeler*. İNET-TR 11. Türkiye’de İnternet Konferansı 21-23 Aralık. Ankara: TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.
- Desvallées, A., and Mairesse, F. (2010). *Key concepts of museology*. <http://www.musee-mariemont.be>
- Doğanlı, A. S. (2019). Sanal müze gezilerinin farklı lise türlerindeki 9. sınıf öğrencilerinin başarısına etkisi, *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Gazi Üniversitesi.
- İlhan, G. O. ve Dolmaz, M. (2020). İngilizce öğretmen adaylarının sanal müze deneyimleri. *18. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi* içinde (s. 36-37)
- Karataş S., Yılmaz A., Kapanoğlu G. ve Meriçelli M. (2016). Öğretmenlerin sanal müzelere dair görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 112-125.
- Kaya, R. ve Okumuş, O. (2018). Sanal müzelerin tarih derslerinde kullanımının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Turkish History Education Journal*, 7(1), 113-153.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- MEB. (2014). *Sosyal bilgiler dersi 6 ve 7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*.
- Maccario, N. K. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 275-285.
- Okolo, C. M., Englert, C. S., Bouck, E. C., Heutsche, A., and Wang, H. (2011). The virtual history museum: Learning U.S. history in diverse eighth grade classrooms. *Remedial and Special Education*, 32(5), 417-428.
- Rayward, W. B., and Twidale, M. B. (1999). From docent to cyberdocent: education and guidance in the virtual museum. *Archives and Museum Informatics*, 13(1), 23-53.
- Schweibenz, W. (1998). *The Virtual Museum: New Perspectives for Museums to Present Objects and Information Using the Internet as a Knowledge Base and Communication System*. *Isi*, 34, 185-200.
- Schweibenz, W. (2019). *The virtual museum: an overview of its origins, concepts, and terminology*. 4(1), 1-29.
- Schwienhorst, K. (2002). The state of VR: A meta-analysis of virtual reality tools in second language acquisition. *Computer Assisted Language Learning*, 15(3), 221-239.

- Sungur, T. ve Bülbül, H. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının sanal müze uygulamalarına yönelik görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 652-666.
- Teker, N, Özer, A. (2016). Sanal müze sanal tur memnuniyet ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(209), 314-335.
- Tsichritzis, D., and Gibbs, S. J. (1991, October). *Virtual museums and virtual realities*. In ICHIM (pp. 17-25).
- Turan, İ. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sanal müze ve turlar. Kaymakçı, S. ve Şimşek, A. (Ed.) *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi (189-192)*. Pegem Akademi.
- Varinlioğlu, G. (2011). Denizel arkeolojiyi yeniden kodlama: sualtı kültür mirası sanal müzesi, *(Yayımlanmamış Doktora Çalışması)*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları
- Yıldırım, T. ve Tahiroğlu, D. (2012). Sanal ortamda gerçekleştirilen müze gezilerinin ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 104-114.
- Yılmaz, A., Yıldırım, G., Filiz, N. ve İbrahimioğlu, Z. (2018). *Etkileşimli müze ve tarihi çevre eğitimi: kuramsal temeller ve örnek etkinlikler*. Pegem Akademi.
- Zabun, Y. (2020). Tarih öğretmen adaylarının sanal müze kullanımına yönelik tutumlarının incelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Gazi Üniversitesi.